Jud. Prahova
SALA DE LECTURA

ANUL XXV
33
(1 058)
Sîmbătă
14 august
1982
8 pagini
4 lei

Proletari din toate țările, uniți-vă !

Luceafărul

Săptămînal editat de Uniunea Scriitorilor
din Republica Socialistă România

VALOARE ȘI SEMNIFICAȚIE

Cultura ca modalitate specifică de comunicare, cultura ca formă de dialog, ca expresie a democratismului însuși al societății noastre — iată, în mare, cîteva din reperele esențiale în funcție de care, în viața literară și artistică a țării se resimt accente noi de calitate, care vizează în primul rînd rostul și funcționalitatea creației, climatul propriu-zis al producerii și receptării acesteia, în consens cu toate celelalte elemente ale progresului și civilizației pe care le făurim. Pentru că indiscutabil, azi, la capătul a treizeci și opt de ani de la evenimentul crucial petrecut în destinele României — actul revoluționar de la 23 August 1944 — putem vorbi, cu și mai multe argumente în față, despre o întreagă literatură a anilor noștri socialiști, despre o creație într-adevăr valoroasă a ideii de libertate și independență, a problematicii mereu noi și mereu vii pe care o consacră această uriașă și dublă construcție în care sîntem angajați : aceea a unei noi societăți și a unui nou om, a unei noi conștiințe.

Evident, istoria literară a înregistrat întreaga paletă de experiențe prin care cultura română și-a găsit cursul său firesc de continuitate, avînd deseori momente de autentică redescoperire și înflorire a talentelor și aceasta, mai cu seamă în anii din urmă cînd, sub aspect ideologic și nu numai atît, s-a beneficiat de o viziune dinamică, innoitoare, rod al unei concepții revoluționare cît se poate de clare și generoase în același timp față de oamenii de cultură și artă, față de locul și menirea pe plan social a demersului lor creator. În acest sens ne sînt proaspete în minte ideile și conceptele de amplă motivare politică și patriotică din Expunerea tovarășului Nicolae Ceaușescu la Plenara lărgită a partidului și din Cuvîntarea sa la recentul Congres al educației politice și culturii socialiste. În esență lor acestea idei focalizează însuși traiectul istoric al evoluției societății și fixează în actualitate imediată, ca și în perspectivă, întreaga problematică a dezvoltării noastre multilaterale. Un capitol esențial îl reprezintă cel referitor la cultură, o componentă organică a procesului de edificare a noii societăți, parte inseparabilă și deloc simplificatoare a construcției de conștiință.

Actul eroic, fundamental, de la 23 August 1944 rămîne în veacuri ca un strălucitor monument al ideii de patriotism. Lumina lui răzbate în istorie, departe, și înflăcărează inimi și conștiințe. Prin literatură și artă el perpetuiază un pilduitor model, cel al dăruirii și al datoriei supreme, al abnegației și sacrificiului, al încrederii în forțele proprii și al voinței fierbinți de a face totul pentru binele patriei și al poporului tău, pentru cauza socialismului și comunismului pe pămîntul strămoșesc. Înscrise definitiv în perimetrul și sub semnul umanismului, literatura și arta sînt atît de încărcate de istorie și merg într-atît de împreună iluminîndu-se reciproc încît cu greu ar mai putea fi imaginată azi o abstragere a uneia față de cealaltă. Sentimentul istoriei și mai ales al participării la făurirea și asumarea acestei istorii este covîrșitoare. De aici și permanenta actualitate și permanentul reazim de conștiință profesională pe care le regăsim în ideile și concepțiile referitoare la cultură ori de cite ori secretarul general al partidului abordează cu predilecție aceasta și e locul să spunem că prin observațiile și intervențiile sale de atîtea ori strălucite a adus și aduce un hotărîtor serviciu în această direcție. Personalitatea culturii emană de la propria sa problematică dar este cunoscut îndeobște că dacă ea se bucură astăzi de un prestigiu și o importanță îndeajuns de evidente și probate, aceasta se datorează și climatului general asigurat, și atenției speciale ce i se acordă și modului cum, în construcția amplă a întregii societăți, ea și-a dobîndit un loc și o forță cu totul caracteristice. Secretarul general al partidului o spune, de fapt, cît se poate de explicit, patriotismul culturii și artei este o condiție a vitalității, măsura perpetuării în timp. E un filon inepuizabil ca și viața, ca și izvorul ei mereu viu și mereu proaspăt de la care emană și către care se întoarce permanent spiritul creator. Dorința arzătoare e ca prin profunzime, prin autenticitate, prin valoare și semnificație creațiile noastre să se constituie în componente ale marilor epopei ale poporului nostru.

Luceafărul

Mircea Barzuca : „Vara"

EMINESCIANA

Ecouri kantiene în cultura românească

Doctrina lui Kant a fost și mai este încă prezentă în viața filosofică mondială. Ea continuă să exercite o influență apreciabilă în gîndirea teoretică contemporană, atît prin adaptarea ideilor kantiene, izvorîte din practica științifică a veacului al XVIII-lea, la noile condiții tehnico-științifice — adaptare care a dus de multe ori la exagerări, dar care reprezintă totuși un pilon solid al raționalismului, o perpetuă sursă de argumente contra tendințelor neopozitiviste și neoplatonice —, cît și prin contribuțiile remarcabile (în logică, teoria cunoașterii, epistemologie, filosofia istoriei și teoria culturii) ale unora dintre reprezentanții mai vechi și mai noi ai mișcării kantiene.

Primul ginditor român care s-a interesat de ecourile kantiene din cultura românească a fost Gh. Bogdan-Duică. El constată (**Semănătorul**, nr. 5, 1904) că „Întîiele influențe" ale lui Kant în cultura românească apar de timpuriu, adică chiar de la sfîrșitul secolului al XVIII-lea și începutul secolului al XIX-lea. Ele sînt evidente, după Bogdan-Duică, în tendințele raționaliste ale lui Ion Budai-Deleanu. Anumite „note" (care însoțesc „Țiganiada") de tip antibisericesc, dar „nu și anticreștinești", ar proveni din lucrarea lui Kant **Religia în limitele rațiunii** (1793). După Bedeus von Scharberg, lucrarea amintită era foarte populară în Transilvania. Preoții protestanți o dădeau „chiar și pe mîna tinerilor ce se pregăteau pentru ceremonia confirmației"

Probabil că și alte lucrări kantiene se bucurau de aceeași popularitate, în orice caz, ele erau bine cunoscute de către reprezentanții Școlii ardelene. Eliade Rădulescu (**Curierul românesc**, 1339) amintește disputa lui Gheorghe Lazăr, adept al kantianismului, cu Erdeli, adept al filosofiei lui Condillac. Victoria lui Lazăr a însemnat statornicirea influenței kantiene în învățămîntul academic de la Sf. Sava. După I. E. Torouțiu (**Immanuel Kant în filosofia și literatura română**, Buc., 1925), Gh. Lazăr ar fi **primul** care a tradus, probabil scurte fragmente, din lucrările lui Kant.

Bogdan-Duică menționează însă faptul cert că Simion Bărnuțiu (1839), A. Tr. Laurian (1847) și Timotei Cipariu (1861) au tradus părți însemnate din sistemul filosofic kantian al lui W.T. Krug și au ținut prelegeri pe teme kantiene.

Este evident, după cum constată Torouțiu, că primii „kantieni" români s-au luptat cu serioase dificultăți lingvistice. Iată cum încearcă Eufrosin Poteca, care tradusese în 1829 logica lui Heineccius sub titlul „Filosofia cuvintului și a năravurilor, adică Loghica și Ithica...", să exprime ceva din gîndirea criticistă : „Ce au socotit Kant ? Kant au socotit că începătura celor sîntetice cunoștințe este din cele de nainte spre deosebire de cele empiricești, care sunt din cele după urmă. De estimea acestora ne încredințează Matematica, dar și în metafizică ochiul minții către aceasta privește..."

Trecînd peste aceste prime și memorabile încercări kantiene din filosofia românească, ajungem la una dintre acele mari și fericite „întîmplări" ale culturii românești, la „întîlnirea lui Eminescu cu gîndirea filosofică a lui Kant". Din păcate, această „întîlnire" a fost de la început interpretată într-un chip cu totul neașteptat. Ion Rădulescu Pogoneanu, care se referă pentru prima dată la ea (**Convorbiri literare**, 1906), face aprecieri critice de așa natură încît alungă pentru multă vreme interesul cercetătorilor. Este vorba de traducerile lui Eminescu din **Critica rațiunii pure**, făcute între 1874 și 1877, publicate de C. Noica și Al. Surdu sub titlul de **Lecturi kantiene** (București, 1975). După Slavici (**Amintiri**, Buc., 1924), Eminescu ar fi început aceste **Lecturi** încă din 1869. „El lucra pe timpul acela, scrie Slavici, la traducerea operei lui Kant asupra rațiunii pure...". Traducerile au fost totuși publicate în 1911, dar într-o formă necorespunzătoare și fără aparatul critic necesar. Cu toate acestea, trebuie menționat că pînă în 1930, cînd apare traducerea lui Tr. Brăileanu, **Lecturile** lui Eminescu au fost singurele fragmente traduse și publicate în limba română din opera fundamentală a lui Kant.

În paginile revistei **Ramuri** (vezi nr. 2—11 din 1969) au fost publicate pentru prima dată, de către C. Floru și Al. Surdu, traducerile unor texte din operele filosofilor moderni întreprinse de Titu Maiorescu în cadrul cursului de **Istoria filosofiei moderne** (1887). Maiorescu traduce din **Critica rațiunii pure** cele două capitole referitoare la spațiu și timp. Aceasta este a doua traducere din Kant și tot atît de însemnată ca și prima, căci pe această cale influența kantiană se pătrunsese **direct** în filosofia românească. Traducerea lui Maiorescu a fost publicată ulterior în anexa la **Lecturi kantiene** a lui M. Eminescu.

Prelegerile lui Maiorescu despre Kant (vezi T. Maiorescu, **Prelegeri filosofice**, Ediție îngrijită de Gr. T. Pop și Al. Surdu, Craiova, 1980), însoțite de traducerile menționate, competența și virtuozitatea analizei, aplicarea ei directă la texte originale, au avut darul de a stîrni interesul tinerilor filosofi. Dealtfel, **Prelegerile** au fost precedate și însoțite de manifestări care aveau să trezească interesul pentru gîndirea lui Kant. Este vorba și de ciclul de conferințe **Cărțile omenirii**, în cadrul cărora Maiorescu face o analiză la **Critica rațiunii pure (Convorbiri literare**, I, 1867), iar A.D. Xenopol participă cu o prelegere despre „Criticismul lui Kant" (**Convorbiri literare**, IX, 1877-1878). La aceste conferințe a luat parte și Eminescu „care scria dări de seamă" (vezi **Curierul de Iași**, X, 1877, nr. 39, 13 aprilie).

Maiorescu și-a exercitat „influența

Alexandru Surdu

Continuare în pag. a 6-a

Țara Hațegului

A călători în august prin Țara Hațegului e ca și cum ai sta culcat cu fața în jos pe pămîntul fierbinte, abia ieșit de sub holdele de grîu. Hațegul e morocănos în zilele de duminică. Văzîndu-l de sus, panoramic, pare un imens joc de copii, orînduit cu grijă în palma făcută căuș a unui bunic albit de vreme. Pădurea din jur îl ocrotește ca niște aripi imense de pasăre. Dar ocolim orașul acesta transilvănean, încărcat de tradiție, filă de seamă în cartea țării pe care veacurile au scrijelat-o cu deosebite însemnări. Cotim la dreapta în sensul indicatorului de lemn care ne dirijează către Unirea. Calc pentru prima oară în această comună mare și frumoasă. Livezile, Creguiș, Tuștea, Fărcădinți și satul de reședință — Unirea, sînt cele cinci localități din care se compune. Denumirile sînt ciudate, aducînd un iz de vechi și statornicie. Par niște cuvinte rupte dintr-un calendar dacic, dintr-o vorbire străveche despre pămînt și oameni. Denumirile vechi se rostesc întotdeauna cu toată gura. Nu-s simplificate ca multe dintre vorbele noastre de azi. Ce bine ar fi ca cineva să se gîndească și la aceste lucruri. Cuvintele erau greoaie, înfricoșătoare pentru cei care nu le cunoșteau semnificația. Dar, lăsăm pe seama istoriei aceste considerații și intrăm însoțiți de tovarășul Victor Surdu, primarul comunei Unirea, în clădirea modestă dar cochetă a Consiliului popular. O sală și două încăperi destinate rezolvării treburilor locuitorilor comunei. Facem obișnuita cunoștință. „Pe scriitori trebuie să-i cunoască toată lumea din sat !" Sînt cuvintele primarului de aici, om cu mare experiență care mereu s-a străduit să fie în mers cu lumea, dacă nu cu un pas înaintea ei, să-i cunoască pulsul și menirea viitoare. Tovarășul Ion Popescu, secretar adjunct cu probleme de propagandă, ne stă la dispoziție cu o mulțime de date importante din viața comunei. Fără carnețel ne spune cifre amețitoare, oameni, locuri și fapte. Faptele sînt cele mai copleșitoare...

Îl opresc din vorbirea frumoasă și îl pun la încercare, întrebîndu-l de unde vine numele comunei. Aflu că pînă în anul 1918, moment crucial al integrării noastre ca popor, comuna se numea Fărcădiul de Jos. În acele momente grele, statul român a vrut să răsplătească pe șeful misiunii francceze de instruire a armatei cu noile arme, generalul Berthelot, donîndu-i aceste localități și castelul care exista pe atunci. Om admirabil, generalul francez a donat Academiei Române, castelul și locul. De atunci numele satului a rămas General Berthelot.

Cîte momente ciudate poate cunoaște un anume loc în decursul istoriei ! După aceste reflecții rămînem cu toții pe gînduri. Fruntașii comunei ne respectă tăcerea și gîndurile de după ea. Comuna a purtat acest nume pînă în anul 1968. La noua împărțire administrativ-teritorială, adunarea generală a tuturor locuitorilor a propus să se schimbe numele comunei. Și cum în sală se aflau mai mulți bătrîni participanți la marea Unire de la Alba Iulia, s-a găsit pe loc un nume frumos așezării lor — Unirea. Cuvîntul are o rezonanță anume pentru noi românii. Este poate cel mai frumos cuvînt din limbă alături de dor și doină. Un cuvînt care s-a rostit de nenumărate ori cu gura închisă prin pădurile Ardealului, în marile castele, în parlamentele europene, dar mai ales, în casele transilvănenilor, în casele acelea de lemn, în camerele surghiuniților pașoptiști...

În țară sînt mai multe comune cu acest nume, încît puțini oameni

Valeriu Bârgău

Continuare în pag a 3-a

COLUMNA

S-a rătăcit cumva statuia
Marelui Rege Decebal
sau munții lui nu-s decît
coama
de neînvins a unui cal

și ca un fulger dacii liberi
cu ochii lor divini susțin
aripa dorului de țară
forța poporului român

mărire ție august sincer
popor de dragoste și foc
ți-am spus iubire că mă-ntorc
cu steaua noastră de noroc

și-n vîrful gîndului de bine
cu mîna mea ne-nsîngerată
îl rog pe însuși Decebal
să mai trăiască încă-o dată.

Ion Nicolescu

REFLEX

Casa de piatră

Interesant de observat în proza lui Voiculescu cum fantasticul este o altă zonă a realului sau mai bine zis stratul originar din care țîșnesc la suprafață ecouri greu de stăpînit. Pentru cine cunoaște și geografia concretă a locurilor unde marele povestitor își fixează de obicei temele, problema se rezolvă aproape de la sine, ispita unei confruntări între fantezie și realitate intră aproape în reflex. Asistăm cu precădere la un fascinant spectacol în care timpul aproape că nu mai contează iar cronologia tablourilor ține mai mult de un fast vegetal. Relieful este cel al spiritului în ultimă instanță dar, pînă atunci, prin fața ochilor se succed niște platouri și văi depozitare de vechi și imemoriale credințe care te smulg din real și te plasează într-o lume care pe undeva îți este foarte cunoscută dar în același timp este și stranie și misterioasă și simți că mai degrabă nu tu o auzi și-o privești, ci ești auzit și privit. Ne aflăm de bună seamă într-un perimetru destul de cercetat, cel al zonei Buzăului, pe culmile de dealuri și munți unde se mai pot distinge și azi urme de vechi așezări, schituri și ctitorii mînăstirești care formau un adevărat Athos odată și care au dat o aură de mit și legendă multor întîmplări. Odobescu a bătut aceste locuri la pas, cînd călare cînd pe jos și însoțit de neamțul lui, pictor, care i-a însemnat urma trecerii ca și cum ar fi urcat spre Olimp. Basmul cu bisoceanul e un vechi document căci el, Odobescu, urmărea de fapt firul marelui tezaur, cel căruia avea să i se dedice și ca arheolog și ca scriitor și ca diplomat. Dar tăind drumul în sus de la Pietroasele și luînd-o de-a dreptul pe culmi, el trecea poate și prin satul lui Voiculescu și se grăbea către munți unde se auzea că niște cuvioși călugări dețin celebre documente de arhivă scăpate de urgia cîtorva focuri — unul turcesc și altele pornite din dorinta de răzbunare a unor domni pămînteni. Bolliac i-o luase însă mai înainte, se spune că el, și din orgoliu și din gelozie profesională pe mai tînărul său confrate, ar fi prădat tot și de atunci multe au fost pierdute, multe adevăruri n-au mai rămas să dăinuie decît în povești și legende. Voiculescu a refăcut într-un fel toată istoria celor doi înaintași și i-a împăcat în cele din urmă în spirit. Și poate că de aceea el, în nici o poveste, nici nu amintește de tezaur. Pentru el aurul avea o altfel de strălucire, incandescența metalică și misterul nedeslegatelor litere incifrate pe marele colan al „Clostii cu puii de aur" se depozitaseră altundeva, în niște obiceiuri și credințe magmatice pe care nici timpul și nici iluzoria și lenta lume a obiectelor nu aveau cum să le atingă ori să le excomunice pentru a le altera. Sentimentul lecturii la Voiculescu este acela al unui oracol, al unei case de piatră sau mai bine zis al unei case din piatră, povestitorul își ascultă parcă din toate unghiurile și pe toate fețele ecoul și dă amplitudine epică vociilor sale pînă la fuziunea totală dintre mit și adevăr. O astfel

A.I. Zăinescu

Continuare în pag. 6-a

TINERI CRITICI

Filosofia «Respirărilor»

Există poeți care s-au manifestat și altcumva decît prin poezie, depășind limitele literaturii tocmai pentru a o întemeia. Căutarea fundamentelor, în veacul nostru în special, a bintuit toate disciplinele spiritului și i-a silit pe cei ce o făceau să iasă din domeniul lor pentru a-și reimprospăta orizontul; acesta a devenit nobil și **de-limitat** numai, fiind abandonată înțelegerea lui ca **limită**; a încetat să fie antropic pentru a deveni **syn-antropic**. Cel care caută își **„iese din fire"**, el este un ginditor **naiv**, cum ar spune Schiller, căutînd rostul omului în natură — cultură adică.

Pentru Nichita Stănescu, autorul recentelor „Respirări", temei este limba, ca element primordial, generator și ordonator al culturii, ce numește și dă noimă lumii: „Limba română este patria mea", așadar limba română este făuritoare de istorie fiind centrul în jurul căruia se edifică circumferința patriei. Numai ea face posibil dialogul cu natura și cu alte limbi și „...abia prin dialog limba devine esențială" (Heidegger — Hölderlin și esența poeziei). „Sîntem ceea ce iubim" pentru că iubirea ne face să ieșim din **eu** pentru a ne căuta sinele ce ne justifică, ne scoate din starea de ins spre participare și ne înscrie „în cîntecul ce nu se cumpără" care, matrice fiind, edifică.

Nichita Stănescu care este, filosofic, un „presocratic", spune : „Totul este istorie trecută prin conștiința estetică", iar mai departe „estetica este expresia de vîrf a conștiinței". Conștiința fiind pentru el un postulat redă astfel esteticii sensul originar de sensibilitate, deoarece conștiința este **punere** și **im-punere**, adică temei. Istoria, filtrată prin metaforă și cuvînt (ambele cu funcția „de a complini discontinuitatea de percepție a structurii umane") se ordonează și capătă coerență pe liniile de forță ale cîmpului poetic. Așadar, poezia este înțeleasă ca ontopoieză, ea este ca și la Heidegger „temeiul purtător al Istoriei și de aceea nici nu este un simplu fenomen al culturii și cu atît mai puțin o simplă «expresie» a sufletului unei culturi". Ea are „o înfățișare nuanțată: națională". („Respirări" — pag. 129).

Parafrazînd: omul este un animal cultural; deci o „formă de viață complementară" (pg. 46) ce crește întru limbă și prin dialog, situat la întretăierea a trei spații: spațiul natural, spațiul artificial și spațiul abstract, legate prin cultură. Cînd „totul este scris" (pag. 38) omul nu face altceva decît să **citească**, să **re-citească** și: să scrie, să **de-scrie**, să **re-scrie**. Cuvîntul fiind lipsit de miros, circulă în cultură ca banii pe piață; spre deosebire de aceștia, cuvîntul este un echivalent universal și de aceea Nichita Stănescu vorbește de o „atomică a cuvîntului" care-și relevă „trăsăturile de univer-

Adrian Boeru

Continuare în pag. a 6-a

DISCUȚII

Generația literară — un concept deschis

I. REALITATEA OPEREI

Printre locurile comune ce se emit cu convingere ar fi și acela al „generației" ca și context suficient sau concept operațional în analiza producției literare. În realitate, „teoria generațiilor" plutește în confuzie, ea încarcă lista pseudo-dilemelor presei literare și — să observăm neapărat — revine ciclic, ritualic în discuțiile literaților, mergînd pînă la abuzuri terminologice. Fiind un clișeu practicat cu insistență, suprasolicitat (de pildă, în periodice unde sintagma generație tînără circulă cu o mare frecvență), **suprauzitarea** termenului coexistă (aproape scandalos) cu **evitarea** lui, trezind suspiciunea teoreticienilor.

Deși considerat de unele voci „un fals concept", iată că „generația" are — practic — un sens conturat, apartenența la o generație fiind dată în accepția curentă de vîrstă. Psihologia specifică vîrstei, înglobînd parametri societali și individuali creează o configurație proprie generației ; literar însă, este irelevant, fără semnificație estetică a folosi drept criterii de grupare data nașterii, a debutului, evitînd prisma unor „ideologii literare" și comandamentele unui timp al literaturii. În fond, evasisimultaneitatea debuturilor dintr-un anume segment literar

Adrian Dinu Rachieru

Continuare în pag. a 7-a

CONFABULE

Un țăran trece strada

Șoferul claxonă de le cîteva ori / și din spatele casei începu să se apropie / cu pași mărunți și repezi cum se bat literele mici la mașina de scris / bătrînul țară / urmărit cu privirea / mîinile în șold / de bătrîna mamă / cîinele lătra a zor / alergînd cu zgarda pe sîrmă / un teleferic / o ieruncă bătrînă căzu din picioare / pentru că uitase că-i trează domestică / și / și în atenția celorlalte păsări din curte / mașina fu oprită sub nuc / ha / scurțile iar frîna de mînă / dar aici e la umbră nu se înfinge vopseaua / și nici n-ă murdărește vrăbiile / vai / mamă / știi ce greu îes petele / chiar trebuie s-o spăl acilea / aduc apă de la puț și rămîn cu banii în buzunar / rîse șoferul / ca și cum ar fi transformat / brusc / banii astfel economisiți / într-o femeie / așa sînt șoferii / donjuani / vecinii ieșiseră pe la porți să vadă / ce să vadă / portabagajul să vadă / aha / își rîse socotitorul / își înmînă și mai mult gîtul subțire pe care i se bălăngănea capul / sub un clonoț atîrnat de urechi / socotind în podul palmei / una bucata / două bucate trei... / dinspre primărie venea o bicicletă / singură / neîncălecată și nesprijinită de nimeni / se auzea numai pocnetul sec pe care îl făcea un cap de lemn lovindu-se de un cadru.

Iulian Neacșu

REMEMORĂRI

Însemnări despre Marin Preda (1)

După visul acela ciudat de la mare, în zori fiind, am ieșit tulburat pe terasa de unde poți vedea un colț de întindere albastră.

Apa părea acoperită cu frunze de plopi argintii tremurînd lin în lumina difuză a dimineții.

Mi-am adus aminte că pe vremea cît era în viață, Marin Preda obișnuia să ocupe apartamentul alăturat camerei în care ședeam eu acum.

Stătea multă vreme privind întinderea nesfîrșită cu reflexe schimbătoare, într-o tăcere incrementă și, într-o zi, surprinzîndu-l, am remarcat :

— E superbă marea, moncher !

— E ca o băltoacă, a răspuns el posomorît și cu glas neutru.

Nu înțeleg de ce nu-i plăcea marea. Aș putea zice chiar că-l înspăimînta, îl melancoliza și-l însingura și mai mult.

★

L-am văzut înotînd la Mogoșoaia, singur, într-un amurg de vară, nu în larg, ci în porțiunea delimitînd așa-zisul

Mircea Micu

Continuare în pag. a 7-a

în pagina a 8-a
TRUMAN CAPOTE : „MUZICĂ PENTRU CAMELEONI"

CRONICA LITERARĂ

FRANCISC PĂCURARIU: «Tatuajele nu se lasă la garderobă»

Tatuajele nu se lasă la garderobă este un titlu atît de reușit în sine încît el poate împovăra cartea care-l poartă. Conținutul romanului lui Francisc Păcurariu nu dezminte însă sugestiile titlului. **Tatuajele...** se înscriu în seria romanescă începută cu **Labirintul** și continuată cu **Timpul și furtunile** și este marcată de aceeași privire severă și lucidă asupra oamenilor și istoriei. Onisifor Suciu, personaj principal de astă dată, a fost prezentat cititorilor în **Timpul și furtunile**. Ne aflăm în fața unui ciclu în plină desfășurare, evident interesat de istoria politică a României în secolul XX.

Fără a apela la modalitatea romanului frescă, acest ciclu este totuși o reconstituire amplă a marilor evenimente ale istoriei moderne a românilor, privite cu un ochi responsabil și responsabilizator. Meditația naratorului asupra evenimentelor abordate ocupă multe pagini în trilogia de pînă acum. Francisc Păcurariu nu lasă faptele să ne vorbească singure, însoțindu-le mai mereu, direct sau indirect, de comentariul din culise, avansat uneori cu mijloace romanești prin gura unor personaje în centrul scenei. Este limpede că avînd intenția unui bilanț și a unei concluzii, realizate cu ajutorul instrumentelor specifice, scriitorul și-a pus problema modalității literaturii pe care o scrie. Compoziția cărților lui e de aceea studiată, rod al unei deliberări asupra romanului, existenței și eficienței lui sociale și artistice.

Personajul care se află cel mai aproape de cititor, mereu în scenă, e un scriitor. El este mijlocitorul, cel ce ne va vorbi despre Onisifor Suciu și împrejurările vieții lui. Nu-i cunoaștem numele pentru că așa vrea autorul. El este un simplu intrument, un intermediar al scriitorului, modalitatea prin care romanul ființează și se alcătuiește sub ochii noștri. Intriga e simplă: Onisifor Suciu, acum la pensie, în vîrstă de 70 de ani, vrea să-și sărbătorească această vîrstă în orașul măririi sale, Orașul de Nord, și deși l-a părăsit lăsînd locul unuia mai tînăr, organizează în orașul părăsit și trecut în alte mîini festivitatea care trebuie să-i mulțumească orgoliul și să-i mîngîie sufletul. El apelează la foștii lui colaboratori și subalterni și cu toate că obține aprobarea și concursul lor, totul merge scrîșnit, în cu totul alt mod decît a proiectat sărbătoritul întîlnirea. Ea este din capul locului un eșec, dar singurul care n-o înțelege și n-o poate accepta este Onisifor Suciu.

Pînă aici tema și materia sînt ale unei bune nuvele. Dar Francisc Păcurariu amplifică tabloul introducînd în rama lui elemente noi care creează o sintaxă specială cărții și îndrumă pe cititor către adîncirea sensurilor. Nu este vorba numai de o întîlnire întîmplătoare între Onisifor Suciu și unul dintre cei cărora el, fostul stăpîn al județului, crede a le fi făcut bine, ceea ce dovedește a fi pe dos în discuția cu călătorul anonim, ci de recnemarea din adîncul biografiei lui Onisifor Suciu a nenumărate episoade menite să-i crolască portretul definitiv. În rezumat, un fost secretar de județ ține să fie aniversat în fostul său fief, dar sărbătoarea și împrejurările sînt nemulțumitoare, dezamăgitoare, foștii subalterni sînt îndreptați acum cu totul către noul secretar, cei tineri nu-l cunosc, și în genere contribuția lui este trecută cu vederea. Un atac de cord noaptea în camera lui pune capăt vieții lui Onisifor Suciu. Rămasă doar la acest plan al expunerii cartea ar fi vorbit doar despre o parte din semnificațiile pe care romancierul vrea să le inculce cititorului. El dorește nu numai o imagine a eșecului, dar și punerea sub semnul întrebării a justeții lui, și totodată înfățișarea procesului sinuos și greu de geometrizat al devenirii unei personalități politice, în cazul nostru Onisifor Suciu.

În roman se interferează numeroase planuri, apar și dispar multe personaje, se formulează nenumărate întrebări. Dincolo de planul moral al ascensiunii politice a lui Onisifor Suciu mai este încă unul : marele fundal istoric al faptelor petrecute în România dinaintea începerii ultimului război mondial pînă după terminarea lui. Francisc Păcurariu nu apelează la o dizertație goală : cartea e plină de episoade vii, de figuri memorabile, care încadrate la locul lor, în marea economie a tabloului general, au fiecare un rost precis.

Dacă prin eșecul cariierei lor Onisifor Suciu, Francisc Păcurariu se înscrie tematic în ceea ce se numește romanul „obsedantului deceniu", prin plonjarea adîncă în coridoare vechi, uneori necercetate, ale istoriei noastre politice din vremea ultimului război mondial, Francisc Păcurariu iese din acest cadru și din tipicul lui îndreptîndu-se aproape polemic către un alt tip de roman, pe care ni l-a propus de altfel și pînă acum, mai puțin explicit poate, în **Labirintul și Timpul și furtunile**. Francisc Păcurariu nu este numai un moralist ci și un detectiv al istoriei. El nu se mulțumește să constate efecte, țeiul celor mai multe romane inspirate de „obsedantul deceniu", ci caută rădăcinile. Nici portretul pe care-l face lui Onisifor Suciu nu se mărginește la ipostaza finală, ci e reconstituit treptat din recuperări ale unor etape mai vechi, acolo unde biografia personajului său se interferează cu marele eveniment, cu istoria.

Din punct de vedere strict romanesc, **Tatuajele...** definește ca nici un alt roman tema noilor „foști". Cuvîntul „fost" a apărut, cu toată încărcătura suplimentară semantică imediat după război pentru a desemna pe reprezentanții unei lumi care asfintea, deposedații fostelor clase de sus, care mai duceau cu ei ca pe o trenă aura fostei lor glorii. Onisifor Suciu este și el un „fost" în noi condiții istorice. El încheie în romanul lui Francisc Păcurariu un ciclu. Stilul de existență al fiului lui O. Suciu, Sergiu Mandolină, punctează acest sfîrșit. Fiul crește și ține să se realizeze altfel decît a dorit-o părintele său și o face conștient, programatic. Sergiu punctează eșecul general al lui Onisifor Suciu.

Autorul **Tatuajelor** ține însă și la noutatea planului doi al romanului său, plan secund numai dacă judecăm după regulile compoziției, deoarece numeroasele episoade de istorie politică ale cărții au dreptul de a fi considerate la egalitate cu noutatea viziunii sociale și psihologice a cazului Onisifor Suciu. Ca și în precedentele cărți, Francisc Păcurariu este pionierul unor spații epice încă nedestelenite. Dacă în **Labirint** scotea la lumină realitatea încă necunoscută literaturii române a cumplitelor împrejurări prin care a trecut Transilvania de nord sub ocupația horthystă, aici scriitorul ne conduce către etapa următoare acestei ocupații și pe firul biografiei lui Onisifor Suciu și la pogromul evreilor de la Iași de la începutul acestui război. El se oprește mai ales asupra situațiilor stranii petrecute în spațiul interesului său românesc. Eliberarea Transilvaniei de Nord este urmată de o hotărîre ale cărei efecte scriitorul ni le prezintă. Administrația română abia instalată trebuie să cedeze locul celei sovietice. Noua administrație va lucra cu alți oameni, dar aceștia nu pot fi recrutați decît dintre fostele elemente ale aparatului horthyst și cetățenii orașului asistă la bizarul spectacol ca într-un oraș eliberat de armatele române și sovietice, primarul maghiar să pună la măturat piața mare a orașului pe cei cîțiva soldați români lăsați la vatră, arestați în acest scop, evident fără centuri și capele. Felul cum elementele horthyste au pătruns ca o apă freatică în noul aparat de stat, pînă tîrziu după eliberare, prilejuiește scriitorului realizarea citorva din cele mai bune episoade ale romanului. Între aceștia este ofițerul de securitate Vrega, devenit, la un moment dat, mîna dreaptă a lui Onisifor Suciu în Orașul din Nord. Fost torționar hortyst își continuă după război acțiunea împotriva foștilor lui dușmani din privilegiata și acum postură de ofițer al apărării ordinii publice statului. Ironie crudă, el îi acuză pe denunțătorii lui de acțiune șovină, de intenția învrăjbirii celor două popoare, de întreținere a urii de rasă.

Deși cu tușe hotărîte, desenul lui Francisc Păcurariu nu este încărcat. Prozatorul este un bun observator al psihologiilor și conduitelor omenești și planul epic al cărții are o tăietură exactă și severă. Francisc Păcurariu este primul prozator român inspirat de episodul pogromului de la Iași și prima comparație, care se impune, este cu descrierea aceluiași pogrom de către Curzio Malaparte în **Kaputt**. Deosebirile vin, desigur, din stilul diferit al celor doi scriitori : liric, parfumat, sugestiv la Malaparte, sobru și liniar la Francisc Păcurariu. Mai sînt însă și alte deosebiri care ne fac să credem că autorul italian n-a fost martor ocular al sinistrului episod sau că în orice caz a fost un martor periferic al lui de vreme ce din relatarea lui lipsește aproape complet contribuția armatei germane, hotărîtoare în reconstituirea lui Francisc Păcurariu. Ca și la Malaparte funcționează și la Francisc Păcurariu un persuasiv **memento** de-a lungul întregii cărți. **Tatuajele nu se lasă la garderobă** nu este o istorie anecdotizată, ci una derulată, analitică, cu stop-cadre lungi, o compoziție romanescă didacticizată aproape în scopul pătrunderii infrastructurilor care creează personalitățile și istoria. Scriitorul nu-și propune să condamne sau să opteze. Cartea lui e meditativă și interogativă scrisă cu gîndul expres de a declanșa în cititor participarea la tipul de reflecție al scriitorului. Carte a unui prozator și a unei conștiințe **Tatuajele nu se lasă la garderobă** ascunde sub coaja mată a expunerii o materie clocotitoare.

M. Ungheanu

MARIUS TUPAN: «Coroana Izabelei»

Debutant cu nuvele („Mezareea") și, în general, autor de remarcabilă proză scurtă („Noaptea muzicanților"), Marius Tupan ne dă, într-un chip puțin previzibil, un roman masiv, de peste 400 de pagini, intitulat misterios „Coroana Izabelei" (Ed. Cartea Românească, 1982). Este o construcție complicată, barocă, de felul aceleia încă neterminate a lui Ștefan Bănulescu („Cartea Milionarului"), cu încă detectabile reminiscențe de ordin stilistic de la Fănuș Neagu, mult mai puțin vii aici decît înainte. Prozatorul s-a clarificat mult în direcția unui fabulos de esență folclorică, descifrabil prin manualul de etnografie și dacă nu — prin examinarea unui abundent sistem parabolic care nu s-a născut incidental ci prin calcul, uneori vizibil cu ochiul liber. El a închipuit un teritoriu himeric, o mică utopie rurală care a rezumat istoria unei colectivități ; spiritul concentrează materia umană și etnologică într-un singur manifest unde stă embrionar istoria integrală. Acest „realism parabolic" care pasionează, pare-se, pe mai mulți prozatori tineri (N. Damian, în „Vara", Ioan Dan Nicolescu, în „Sărbători marțiale", Tudor Dumitru Savu, în „Marginea imperiului") nu e, la Marius Tupan, o repetiție mecanică a realismului magic sud-american deși urmele încă se văd. Lumea rurală izolată unde reverberează acut modificările unei cronologii verificabile, catastrofele de tot soiul, combinația ireductibilă de civilizații — acestea derivă din „Cien anos de soledad" și a le elimina din socoteala critică nu e de nici un folos. „Macondismul" prozei tinere a lucrat imperceptibil și la Marius Tupan deși prozatorul s-a ferit vizibil de astfel de scheme stereotipe. Totuși, prin raport la alții, el a modificat mult din modele, absorbind ici și colo ceea ce i se părea că se potrivește colectivității pe care a descris-o.

Prin urmare epos : „Coroana Izabelei" nu e un roman propriu-zis ci un șir de nuvele mari, mai multe decît croiala tripartită schițată de autor („Seceta", „Bilciul cel Mare", „Clopotul"), de aceea este și cu neputință a fi povestite în amănunt.

O localitate denumită, astronomic, „Ursa Mică", locuită de mai multe feluri de inși, dintre care unii, Țițirigii, sînt un fel de trogloditi agresivi, trece prin cîteva cataclisme teribile, printr-o secetă, o foamete, mai multe dictaturi, represiuni, maladii colective, răzbunări violente de felul sicilienelor „vendetta" și altele de același fel. Nu avem a face, totuși, cu un document sumbru al terorii universale, prozatorul a văzut, în „Coroana Izabelei" disoluția unei rînduieli tradiționale, aceea a lui „Cremene", un haiduc boleros, cu existență oficială, și înlocuirea ei, prin catastrofice șovăieli, cu o tradiție nouă, în care triumfă mereu noroadele. Criza valorilor, pare a spune autorul, este criza democrației, interregnul tradițiilor în mișcare produce, ca o floră politică violentă deși temporară, dictatura ; tot ceea ce amenință individul în esența lui adînc umană se prăbușește, în sfîrșit, prin ofensiva comunității reunite.

În aceste limite, ca să zic așa, teoretice, Marius Tupan a închegat o lume vie, puternică, pitorească, în general spectaculoasă deși excesul de imaginație conduce nu o dată la monotonie. Eposul comunitar merită însă povestit.

Himericul sat Ursa Mică, înconjurat de rîul Pețeana, de Bălțile Negre, de coline și de așezările Țițirigilor, este sufocat de semne tulburătoare care vestesc un cataclism : niște enigmatici „flămînzi" invadează localitatea și își abandonează copii, jefuiesc magazile și poletele. Seceta și foametea alterează regulile aproape ritualice ale comunității și stimulează un aproape apocaliptic desfriu. Oligarhia cade, printr-un de tot neclar complot, în locul ei venind o și mai violentă represiune, de data aceasta militarizată, căci, spre a reprezenta pe noul „conducător", în Ursa Mică sosește un „polițai", Iosif Vidrighin, cunoscător imperfect al limbii băștinașilor, ins dur care și rechiziționează în folosul cauzei case și averi. Sfîrșitul terorii se produce, ca și în vremea secetei, printr-un exorcism cu măști, „Coroana Izabelei" semnificînd, în concepția prozatorului, biruința „rădăcinilor", a echilibrului local. În realitate, romanul e mult mai complicat și aceasta printr-o folală de indivizi, care nu sînt decît „caractere" pe care prozatorul le-a redus la esență. „Izabela" reprezintă filosofia lumii matriarhale, vinzătorul Costică Pupăză e un poltron cu o insondabilă psihologie de torționar, negustorul Ioanid, posesorul unei fabuloase averi, înfățișează arghirofilia maniacală și inumană, Învățătorul cel Bătrîn, cu priviri „magnetice", teoretizînd „istoria care putrezește", e profetul catastrofic, diformul Arghir concentrează scelerația infirmității, suava Virginia, un soi de rurală Ofelie, „sanctificată" printr-o moarte de o mare cruzime, indică pe „sacrificat". Nu în psihologie stă cheia acestui univers ci în prototipuri, umanitatea s-a redus la o schemă ireductibilă în care indivizii se repetă mecanic de la o generație la alta, fără variațiuni în cuprinsul unei familii. Cine apucă să fie „blestemat", „scris", „însemnat" rămîne astfel pînă în a zecea spiță, fără putința de a rectifica prea curînd ceea ce s-a pecetluit printr-o decizie ocultă.

Acest spirit folcloric, inconfundabil, este comunicat de prozator într-un chip absolut remarcabil, cu imaginație și cu... document. Mai întîi, topografia care e aici un „pays de Coccagne", cu burții crescuți gigantic cît pălăriile, cu mulțimi de turme de capre și oi, cu enorme conace troznind de revărsarea proviziilor din magazii, aci un sumbru teritoriu lunar, pustiit de cataclisme ecologice, urmate de mari migrații umane. Exagerarea în pozitiv și în negativ e proprie stilizării folclorice, prozatorul a văzut aci cu un ochi naiv, țărănesc. Mai departe, obiceiurile, unele sînt convocate uriașe mulțimi umane : „însurătitul", un ritual reconciliatoriu, bilciul unde „se intra prin obiceiuri străvechi" sfințirea unei biserici, „pomenile" pentru mort, dansurile țărănești, atîtătoare, superstițiile — acestea formează o mare pînză etnografică unde prozatorul a pictat în fabulos și în mitic, perfect documentat. Invazia paparudelor aduce un bun studiu de psihologie ritualică : „Își arătau trupurile arămii, siluetele de țîntari și libelule, pe care le frecau în văzul tuturor — bărbați curioși, copii nepricopsiți, dornici de aventură, băiețandri pofticioși. Prezența lor inlocui surîsul apelor, freamătul frunzei și tălăzuirea norilor. Înțelegîndu-le rostul și descîntecul răgușit, femeile băștinașe aprinseră tămîie, inteț̦ră focuri mari în bătătură, „se sfădiră" în cete pentru a alunga stufoasa coadă a lui Saturn, groasă ca un snop de secară".

În plus, un număr de pitorești elemente poporane precum ar fi tratamentul folcloric la bolile bărbătești : „praf de cărămidă arsă, spălături cu apă sărată, băi cu coji de nucă", și dacă nu — „făină de ghindă în zahăr ars, coajă de ulm în găleată de papură, băi de lipitori" dădeau rezultate. Infernul maladiilor folclorice e teribil atunci cînd se îmbolnăvesc dobitoacele ; aci Marius Tupan a dovedit un de tot ieșit din comun talent al enormului și al expresiei colorate.

Ar fi greșit să deducem interesul acestei proze exclusiv din folcloric, prozatorul e merituos și atunci cînd inventează fără un stimul „documentar". El are un simț necomun la catastrofic (seceta și bejania sînt pagini de proză puternică), la tablourile cu mulțimi în mișcare ritualică (bilci, ceremonii, procesiuni, adeseori cu măști) la reacțiile torbide ale unei umanități „cu sînge pripit", desfrînate și vijelioase, la, în sfîrșit, fulgurante senzații cum e aceasta, a fricii : „Își clăti ochii într-o neguroasă lumină și zări în clipele acelea chipul polițaiului care se mărea cît foalele unui bou, cît o gură de fîntînă, apoi cît dealul Drumului Băii și mult mai înalt. Tot pămîntul luase chipul aceluia (...).

Văzu o vale deschizîndu-se în gura lui Vidrighin".

Un astfel de stil care scoate efect din hiperbolă și din oxymoron nu poate fi decît al unui baroc și al unui perifrastic. La Marius Tupan un ins nu deschide ușa ci „trage după sine scîrțîitul unei porți greoaie", în „cugetul" altuia „galopau cînd teama și deznădejdea cînd speranța și bucuria". Înflorată, nici vorbă, fraza lui de esență, în cele mai bune pagini, liturgică, e totuși un curios amestec de inaripare barocă și de naivitate. Prozatorul lucrează cu imaginația dezlănțuită și o întretaie, rău, spre a istorisi placid, nu închipuie deocamdată verosimil un dialog și, în general, exemplifică dificultatea de a realiza un limbaj divers și muzical, lipsit de stridența cuvintelor lustruite prin întrebuințare. Mulțimea de grozăvii, unele savante, sfîrșește în monotonie însă precum dovedește o admirabilă ordonanță polițienească, de stil caragelian (pg. 321), prozatorul ne poate da, cu talent, și cîte un fragment sarcastic, fără barocul folcloric apăsător. Cu toate acestea, „Coroana Izabelei" e un roman plin de merite, cea mai bună carte de pînă acum a unui prozator dotat, care distilează cu inteligență esențele ritualice folclorice.

Artur Silvestri

ION ISTRATE: «Barocul literar românesc»

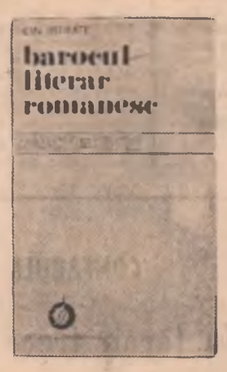

Volumul lui Ion Istrate, „Barocul literar românesc" îmbogățește bibliografia problemei cu o lucrare ce sintetizează, rediscutînd cu remarcabilă competență, întreaga problematică a barocului literar, atît ca fenomen stilistic, cît și sub aspect teoretic.

Demersul criticului, elaborat cu respectul clarității conceptelor utilizate, cu seriozitate și cu un spirit constructiv foarte disciplinat, adună, selectează și interpretează o impresionantă cantitate de elemente, fără a se pierde în mulțimea lor. Dimpotrivă, demonstrația evoluează parcurgînd etape distincte, prin acumularea și organizarea metodică a concluziilor, cu exemplară rigoare, epuizînd practic fiecare ipoteză formulată. Clarificarea conceptelor se realizează prin disocieri succesive și prin raportări din direcții multiple, fiecare concluzie fiind rezultatul unei investigații sistematice.

Cercetare comparată a literaturii române prin prisma conceptului de baroc literar, cartea lui Ion Istrate reprezintă o demonstrație convingătoare atît prin logica articulării, prin dinamica ideilor și prin finetea disocierilor, cît și printr-un specific simț al măsurii, care înlătură orice exagerare. Analizînd „modelele" baroce prefigurate de teoreticieni, Ion Istrate creează la rîndul său un model, fără a deforma însă fenomenele spre a le putea încadra în tipare. Ceea ce apropie fenomenele de acest model sînt afinitățile, similitudinile sau convergența, fără tentative de absolutizare din partea criticului.

Autorul consideră ca problemă fundamentală a barocului românesc „dilema" compatibilității tipurilor de cultură, a „permeabilității ariei sud-est europene la nou, a felului în care a dialogat ea — dacă a făcut-o — cu Occidentul, în ultimă instanță a relației între funcția constructivă a modelului și valoarea modelatoare a tipului de cultură în care o anume influență s-a manifestat".

Ca fenomen stilistic și ca fenomen istoric, barocul este analizat în diversitatea manifestărilor sale, literare dar și plastice, interpretarea realizîndu-și conexiunile ca pe tot atîtea puncte de rezistență în structura studiului. Răspunsul pozitiv la „posibilitatea existenței unui baroc al literaturii române vechi" este argumentat cu o rară aplicație. Clarificarea teoretică permite o construcție pe cît de solidă, pe atît de seducătoare pentru farmecul inteligenței care animă substanța eruditiei. Fixînd „înțelesurile fundamentale ale conceptului de baroc", autorul optează pentru sensul istoric al acestuia, numind „stil baroc, experiență barocă, expresivitate barocă, fenomen baroc, artă barocă, acele valori ale creației, care, pe planul epocii, se verifică prin intermediul celor trei sensuri figurate, ca aparținînd aceluiași mod, relativ comunitar, de dezvoltare a fenomenului artistic". Sensurile figurate sînt „bizar", „neregulat", „inegal" asociate în studiul lui Ion Istrate cu „limitarea în planul unei judecăți de valoare de tip istoric". În configurarea fenomenului autorul analizează contribuția retoricii, care a avut un efect unificator („de la nivelul artelor poetice pînă la cel al teatrului și de la nivelul circulației temelor pînă la acela al formelor de structurare a motivelor literare"). Alături de retorică, o importanță notabilă în procesul de construire a „unor forme europene ale barocului" revine literaturii bizantine, descoperite în perioada ce a urmat Renașterii, precum și artei emblemelor, care a contribuit și ea „în chip hotărîtor, la conturarea unui climat artistic comunitar, în secolele al XVII-lea și al XVIII-lea".

Interpretarea critică își asumă un obiect de cercetare foarte incitant, cu latura sa „enigmatică", și cu diversitatea de opinii dintre cele mai autorizate, modalitatea de cercetare constînd nu numai în selecția faptelor, în confruntarea și în reevaluarea lor dintr-o perspectivă nouă, dar mai ales în corelarea permanentă a impresiei „cu un fond explicativ ce are datoria de a fi mai general decît suprafața imediat perceptibilă a fenomenului".

Dacă partea întîi este consacrată precizării conceptului și organizării metodologice, într-o contribuție teoretică de referință nu numai pentru bibliografia românească a problemei barocului, partea a doua, „Încercare asupra tradițiilor iregularului în cultura română", introduce în discuția despre baroc o secțiune a literaturii române vechi pînă acum discutată fără asemenea raportări, pusă de obicei în corelație mai des cu aria de cultură sud-est europeană și orientală. Lumea cărților populare este reconstituită cu accent special pe fenomenologia receptării, ca o primă prefigurare barocă identificabilă pe teritoriu românesc.

Aducînd în discuție probleme de psihologie a receptării, de structurare specifică a imaginarului, autorul pune în discuție mentalitatea unor grupuri sociale, a cărei ipotetică reconstituire face perfect plauzibilă ideea compatibilității, în anumite dimensiuni, a tipurilor de cultură, demonstrînd prezența unei tradiții autohtone a iregularului. Cu aceasta fenomenul modernizării literaturii române (nu ca efect al unei „occidentalizări" artificiale) este împins cu un secol și jumătate mai devreme, ca formă de „orientare spre modernitate a întregului complex instituțional al culturii".

Ion Istrate are un simț deosebit al procesului istoric și o capacitate particulară de a imagina dinamica lentă a formelor literare, sensul interferențelor culturale. Este modalitatea în care autorul argumentează ideea că „nașterea poeziei culte românești stă sub semnul barocului" prin experiențele lui Miron Costin și Dosoftei.

Remarcabil este comentariul **Istoriei ieroglifice** („Romanul «a chiave»") operă născută din gustul barocului literar, „însă nu numai așa cum am putea presupune privind lucrurile din direcția altor culturi (deși ar fi ușor să o raportăm direct la circulația occidentală a literaturii bizantine). În sensul ei adînc, Istoria Ieroglifică reprezintă, ca operă de artă, o creație aurorală, o ctitorie care reface, pe planul nedezmințit al propriei originalități", categoriile specifice fenomenului baroc : „Presupunînd un **cod al lecturii**, pe care s-ar putea altoi, crescînd năvalnic din retorica textului, norma unei puternici **retorici involuntare**, sensul ei ne îndreaptă, ieșind de pe planul **formelor receptării**, înspre niște extraordinare **dimensiuni ale imaginarului**, pe care se reface, din nou, un alt **univers analog**, se reactivează, într-un chip original, alte «inventarii ale lui Archimboldo» și se parcurge, iar, traiectoria unei noi aventuri heliodoriene".

Modernizarea culturii românești, ca elaborare a unei structuri proprii, se produce, în demonstrația foarte pertinentă a lui Ion Istrate odată cu apariția formelor literare moderne (poezia 1673, romanul 1705 piesa de teatru 1777—1780 și poemul epic burlesc 1812), ceea ce reprezintă luarea în stăpînire a unor „tipare literare fundamentale", într-un proces ce începuse cu apariția și circulația cărților populare, și care se datorează barocului.

Coroborînd criteriile, pe cel istoric și pe cel valoric, autorul justifică lectura prin prisma barocului, considerînd că „avem dreptul să vorbim de baroc fie acolo unde sensul unei experiențe artistice recunoscute ca de același gen mărturisește deplina sa vitalitate și pe teren românesc, fie acolo unde o atare asociere (cu barocul) n-a mai fost făcută pînă acum, dar ea este dedusă din logica faptelor".

Reconsiderînd pătrunderea în spațiul românesc a unor forme literare specifice barocului, istoricul literar, dublat de un teoretician cu simțul construcției elaborează un model convingător prin seriozitatea și complexitatea demersului, într-o lucrare fundamentală pentru domeniul abordat.

Sultana Craia

PREMIILE U.T.C. PENTRU LITERATURĂ PE ANUL 1981

Acordate, ca în fiecare an, scriitorilor tineri celor mai merituoși, premiile U.T.C. pentru literatură pe 1981 au fost cîștigate, la sectoarele cunoscute, de către următorii :

Premii pentru literatură social-politică **Olimpiu Matichescu — „Tinerețea revoluționară a tovarășului Nicolae Ceaușescu" editată de ziarul „Scînteia tineretului" — premiu special, Traian Ginju — „Discurs despre morală" (Ed. Junimea), Emil Moroianu și Vasile Macoviciuc „Pledoarie pentru etica marxistă" (Ed. Albatros).**

Premii pentru poezie : **Mircea Florin Sandru — „Mașina de scris" (Ed. Eminescu), Grete Tartler — „Astronomia ierbii" (Ed. Cartea Românească)**

Premii pentru proză : **Sorin Preda — „Povestiri terminate înainte de a începe" (Ed. Cartea Românească), Apostol Gurău — „Defonia", (Ed. Cartea Românească).**

Premii pentru critică și istorie literară : **Valentin Tașcu „Dincoace și dincolo de F", (Ed. Dacia).**

Premiul pentru o lucrare în limba maghiară : **Sütö Istvan — „Arefogyatkozas" („Eclipsă de chipuri") — poezii, (Ed. Kriterion).**

VIAȚA CĂRȚILOR

SEMNIFICAȚIA AVENTURII

O carte a unei reușite greu obținute, a materializării unui vis frumos și îndrăzneț era volumul lui Radu Theodoru, „Cu Hai-Hui 2 spre sud". Un al doilea volum*) duce acest vis mai departe, într-o modalitate care este numai aparent lectură atractivă, „jurnal de bord", „carte de vacanță".

Adevărat eseu despre dimensiunile existenței, în care factorul autobiografic are o pondere hotărîtoare, scrierea structurează în chip particular experiența autorului, existența sa pe mare și pe uscat.

Marcat în tinerețe de aventura zborului, prozatorul, fire structural combatantă, nu s-a retras pentru „a-și cultiva grădina" decît în scopul de a-și stabili un centru de echilibru și în același timp de plecare pentru o nouă aventură. Legat printr-o mare afecțiune de un spațiu „bucolic", Grădiștea pe Argeș, scriitorul nu-și închide prin aceasta perspectiva. Dimpotrivă. Obișnuit să acționeze în pofida obstacolelor, dorind să dovedească posibilitatea unor întreprinderi ieșite din rutină și să restabilească un contact cu nobile tradiții aproape căzute în uitare, scriitorul se mobilizează permanent pentru a-și trăi existența deplin.

Animat de spiritul de aventură în sensul cel mai bun al cuvîntului, prezent de altfel în mai toate cărțile sale, Radu Theodoru crede în acțiunea constructivă, în curaj, în perseverență. Aventura implică „spiritul sportiv", acel „fair-play" din ce în ce mai puțin prețuit, sentimentul onoarei, solidaritatea bărbătească, disciplina și respectul datoriei. Un echipaj pe o mică navă cu vele înseamnă un grup de oameni puși la încercare. Așa se relevă calitățile morale, dar și slăbiciunea. Navigația ar trebui să-i lege printr-o aceeași rațiune, credință și voință, într-un vis comun, în care unii cred, și pe care alții simt în cele din urmă că nu-l pot înțelege. Experiența skipperului se consumă între deceptii și încredere, cu eșecuri compensate de rezerve de omenie și generozitate, descoperite exact atunci cînd nu mai este speranță.

Periplul maritim nu este „o partidă de plăcere", ci o încercare, un vis și o confruntare cu multiple greutăți, o etapă în care biografiile autorului se întîlnesc : „noua croazieră este în fond o altă față a aceleiași aventuri existențiale și în mod straniu și explicit mi se pun din nou în lumină cîteva din temele fundamentale ale vieții. Teme fără de care existența ar însemna un pustiu arid și steril, limitat la inconfortul biologic și avatarurile vieții sociale".

Călătoria restituie navigatorului identitatea esențială, prelungind universul cunoscut, pentru care aduce în final noi confirmări.

Autorul nu-și va fi propus să construiască un exemplu, dar cartea pledează pentru un model moral, afirmat cu consecvență, cu încredere în modul creator, dinamic și responsabil de a trăi viața deplin și cu demnitate.

Gheorghe Buluță

*) Radu Theodoru, „Din nou spre sud", Editura Albatros, 1982.

BREVIAR

■ **RECURS LA PAMFLET.** Doi dintre cei mai importanți poeți contemporani sînt ridiculizați fără argumente, în recenzii publicate nu demult în presa culturală ; ideea critică obiectivă, pe care am salutat-o întotdeauna, nu are însă a face cu astfel de vizibile atacuri fără suport estetic care sfîrșesc prin a deruta mințile mai puțin lucide. Intîiul este Ioan Alexandru, pe care îl execută, în „Cronica" (nr. 31) Zaharia Sîngeorzan ; recenzentul a așezat totul sub un titlu viclean, „Lumea și istoria românească în lume", și a pornit de la ideea absurdă că „în lume" liricul „se regăsește ca poet al latinității". „Subtilitatea" unei astfel de notații e fără margini, recenzentul o completează cu un număr de speculații despre Logos care sînt, nu-i așa ?, perfect adecvate titlului. Imediat, Z.S. se dezlănțuie. „Imnele" sînt „o probă de mediocritate care nu poate trece neobservată", sînt „niște narațiuni" (nu „poezii"), gîndirea poetică suferind „o gravă depersonalizare", reducînd totul „la un nivel valoric foarte scăzut" care promovează „banalități" și „conduc la un lamentabil eșec". Dacă recenzentul ar fi demonstrat, cu probe, de unde rezultă toate aceste judecăți nu i s-ar fi putut imputa nimic : atîta putea el să înțeleagă. Însă „argumentele" lui Z. S. sînt extraliterare, reducîndu-se la combaterea „caracterului de predică" și la semnalarea „primejdiei că la Ioan Alexandru" „sacrul vrea să înlocuiască realul". Cuvîntul „candelă", din „Imne", prilejuiește recenzentului nefericite aluzii ; în total, o mentalitate dintre cele mai curioase care promovează afirmația fără probe.

Nu altfel e tratamentul aplicat în „Tomis" (nr. 1, revistă a cărei tendință ar merita discutată mai serios), de recenzentul Nicolae Motoc poeziei lui Cezar Ivănescu. Recenzentul așează poezia ivănesciană sub aberanta idee de „simulare a oralității", susținînd că textele poetului sînt „menite să fie recitate sau cîntate". O sumară spicuire din „cugetările" lui N. Motoc ne edifică asupra „adîncimii" abisale a „cugetării" critice. Poezia lui C. I. ar cuprinde „texte de neconceput fără acompaniamentul chitarei", oralitatea ar proveni din procedeul „repetiției, al refrenului" dar și din „metafora lapidară", din terminologia „pastoral-primitivă", poetul scrie „biete versulețe" și, sugerează doct N. Motoc, vădește „reflexe ale altor universuri lirice de sine stătătoare" (id. est compilează, dar recenzentul nu spune direct). Dacă N. M. crede că „oralitate" este maxima artificialitate a limbii, așa cum pare a proba, atunci sîntem lămuriți. A pretinde că astăzi, „în epoca revoluției tehnico-științifice", e obligatoriu să faci poezie ca un „recesatacul al tîmpului" e fără nici o justificare ; a pretinde că „poetul ne sfidează în calitatea noastră esențială de lectori" prin aceea că utilizează repetiția este fără logică ; a combate limbajul adînc românesc al poetului, care s-a fixat, în adevăr, într-o lume „mitică" — este expresia unei rea-voințe agresive ale cărei explicații se pot, totuși, descifra ușor.

■ **TEHNICA OMISIUNII.** Semnalată de noi în repetate rînduri, „tehnica omisiunii" care constă în a exclude din știrile curente nume care nu plac diferiților redactori șefi de gazete s-a transformat, în chip sfidător, într-o „lege a pămîntului" jurnalistic. Recent, o jurnalistă, Ileana Dănălache, menționa în „juriul competent" al festivalului de la Costinești „nume de prestigiu" ca Dorel Vișan și Ioana Pavelescu dar omite, din rațiuni misterioase, pe M. Ungheanu. Avînd în vedere că autoarea notei e, probabil, o tînără începătoare în ale meseriei nu putem decît să salutăm reapariția cu care și-a însușit metode atît de „subtile".

■ **INVITAȚIE PRIN SEMNE.** Din cugetările lui Alex. Stefănescu pe tema stîlului abuziv : „În plus, cînd aluziile se referă la sexualitate sau la putere, intervine și plăcerea de a desființ̦a (...) o interdicție. Este o plăcere analizată pe larg de Freud. Ea se asociază foarte bine cu vanitatea, deoarece cititorii se simt invitați la un fel de indeletnicire conspirativă. Dacă ar veni cineva și le-ar propune, prin semne misterioase, să meargă împreună la un club de noapte, cu pocker și streap-tease, sentimentul ar fi de aceeași natură".

A.S.

PORŢILE TINEREŢII

Oamenii patriei noastre muncesc în aceste zile în aerul de pace al verii, care îi indeamnă la noi fapte de muncă, la noi victorii.

M-am convins, vizitînd întreprinderea „Steaua Roşie" din Bucureşti, că tinerii muncitori învaţă aici, odată cu descifrarea tainelor meseriei, şi să fie oameni adevăraţi, folositori. Muncind, ei se transformă odată cu bucata de metal din care mîinile lor pricepute scot o piesă, un şurub, o maşină.

Tinerii care păşesc pe porţile de aur ale acestei fabrici, sînt îndrumaţi cu atenţie, învaţă **meseria**, învaţă că munca cere seriozitate şi dăruire. Am înţeles acest lucru văzînd-o pe Coman Gica manevrînd cu multă îndemînare o complicată maşină de găurit prin coordonare. Gesturile ei erau delicate dar sigure, pline de fermitate. O fată înaltă, serioasă, concentrată asupra maşinii, îmbrăcată cu o salopetă albastră, manevrînd continuu şublerul, atentă să nu greşească, şi împărtăşindu-i în acelaşi timp ucenicei care i-a fost încredinţată pentru a o forma ca muncitoare, tainele meseriei. Şi Coman Gica, am aflat cu surprindere, nu are decît 23 de ani. Este uimitor de tînără, dacă ne gîndim că muncitorul Ungureanu Grigore lucrează în fabrică de 30 de ani.

Ungureanu Grigore munceşte la o raboteză **Shepping**, o maşină automată, hidraulică, despre care, mi-a spus cu mîndrie, că de cinci ani de cînd o are în grijă, nu a lăsat-o să se strice niciodată. Are două fete, una de cinci ani, celeilalte, care a împlinit 14 ani, îi cumpără cărţi ca să-şi lumineze sufletul.

Tînărul inginer Dragomir Marius a avut ideea să înlocuiască trăgaciul de la pistolul de suflat lichide şi aer, care se turna din aluminium, cu un trăgaci executat din ştraifuri de tablă rămase de la ştanţarea altor piese. S-a economisit astfel timp, s-a făcut economie de materiale, s-a redus numărul operaţiilor de executare a pistolului de suflat lichide şi aer.

Ne continuăm incursiunea prin fabrică, printre tinerii care creează valori materiale, încercînd să reflectăm în ce constă aportul de dinamism pe care l-au impus ei în fabrică, cantitatea de entuziasm ce se transformă în procesul muncii într-o nouă calitate.

Inginera Mihaela Nicolae se ocupă cu tratamentele termice. Inginerul Dan Gheorghiu Dragomir are, printre problemele curente, servodirecţii de mare capacitate, omologhează un nou prototip : „Distribuitor hidraulic pentru ridicătoare agricole."

În atelierul de proiectare şi tehnologie se stabileşte procesul tehnologic al pieselor, succesiunea şi normarea operaţiilor, în secţiile fabricii se execută la strunguri, la raboteze, la freze, în hala de montaj — aceste piese. Se însumează astfel talentul şi inteligenţa cu experienţa practică şi îndemînarea. Damian Elena, Bratu Maria, Făinuş Anişoara, Petică Valentin, Bîrleanu Floarea sînt tineri muncitori harnici şi pricepuţi.

Muncind cu dăruire şi pasiune, cu dragoste faţă de meserie, îngrijindu-şi atenţi maşinile, străduindu-se ca din mîinile lor să nu lasă niciodată o piesă nefolositoare, un rebut, aceşti tineri confirmă încrederea morală care s-a investit în ei. Şi ei sînt, desigur, mîndri de fabrica cu tradiţie în care lucrează, şi după ce au intrat pe porţile ei de aur, învaţă să devină oameni adevăraţi.

Ion Lilă

AIUDUL ÎN LUMINA MEMORIEI

Ne-am reîntîlnit după o absenţă de treizeci de ani. Aiudul de azi freamătă de atîta aer proaspăt, inspirat după anii mari de glorii. Culorile-i, resfirate înspre cele patru colţuri de vînturi, se desfată în lumina soarelui dogoritor de august. Treizeci şi opt de ani au trecut de la marele august şi tot atîţia ani de victorii, de împliniri de sorţi şi raze ce împodobesc obrazul oraşului natal. Valurile, vînturile noi au adus pe faţa lui culoarea macului din flăcări. Pulsează inima-i cuprinsă de alertarea timpului şi de cadenţa paşilor ce se înscriu în marşul victorios al ţării către zările comuniste. Această mare inimă de foc, ca şi citadela de flăcări continue din cetatea oţelului aiudean, arde cu torente mereu crescînde, înaripate de dorinţele celor ce făuresc noul destin al vechi aşezări, noua lui fizionomie, nemaiîntîlnită nicicînd, pînă azi, pe aceste meleaguri transilvane, vatră veche, unde numai la o aruncătură de băţ, la Miraslău, marele voievod Mihai, primul făurar al Marii Uniri „în cuget şi-n simţiri", şi-a dat viaţa pentru idealul neamului românesc, realizînd Unirea celor trei ţări româneşti, desăvîrşit pentru totdeauna în aceşti ani glorioşi, aduşi de fierbintele august din patruzeci şi patru.

Cînd privesc din nou chipul „marii uzine" — cum numesc localnicii întreprinderea metalului aiudean, nu găsesc decît o singură forjă din tot ce a fost înainte, şi care şi ea, aşteaptă înnoirea, în timp ce nostalgia se risipeşte văzînd zidirile moderne, înzestrate cu tehnică nouă în oţelării, în secţiile de prelucrare, în turnătorii complet automatizate. Nimic nu aduce cu ceea ce a fost aici acum 38 de ani. Numai din spusele oamenilor care se destăinuie despre timpurile de odinioară pot desluşi într-adevăr faptul că umblu prin locuri cunoscute. Ei îşi aduc aminte de mine şi eu de ei, deşi cu toţii avem părul nins. Mă strigă pe numele mic în timp ce feţele lor radiază mîndria îndreptăţită pentru tot ceea ce au înfăptuit aici. „No, păi nu mă mai cunoşti, măi frate, doară am fost colegi de şcoală şi am bătut împreună mingea de cîrpă pe străzile noastre?".

Cum să nu-i ştiu? Doar timpul, acest nemilos măsurător al anilor care au fugit, au zburat cu aripi de vultur deasupra capetelor noastre şi care au lăsat dîre de argint la tîmple, a făcut ca fizionomiile noastre să primească alte înfăţişări, semne ale maturităţii, ale bărbăţiei.

„Io mi-s Ştefan a lui Iancu din Podeni. Amu mi se spune Ianc, că doar notarul public a avut «grijă», atunci cînd mi-a scris actul de naştere, să greşească la scriere. De acolo vine prescurtarea. Îţi aminteşti? Că doară am fost ucenic aici la I.M.A. cînd tu erai la şcoală", încadrîndu-se fără voie în felul de a vorbi pe aici.

„Apoi mă Iancule, iartă-mă că tot aşe îţi zic, dar bată-l norocu', dar mîndru flăcău te-ai mai făcut. Pe unde îţi petreci zilele?".

„Păi, unde crezi?, mi-o taie scurt. La Bucureşti. Amu, îs în concediu şi am venit pe la vechii mei tovarăşi de muncă. Da parcă tu nu ştii că mi-s la Bucureşti?".

„De unde să ştiu ?"

„Apoi de n-ai ştiut, să ştii amu".

„Doară voi, minuitorii de condee, uitaţi repede tot, pe foştii colegi, prietenii!" — se bagă în vorbă Muntean. Cum v-aţi îndepărtat de locurile natale, aţi şi terminat cu amintirile, nu-i aşe ?".

„Nu chiar. Dar vezi tu, timpul macină amintirile, chipurile oamenilor se şterg. De aceea mă bucur nespus de mult că ne-am revăzut acum, aici".

Viaţă, oameni noi, destine noi. Dar tot aşa cum vremea aduce uitarea, ea aduce şi revederile.

De nu era acel august, noi aceştia, copiii de oameni nevoiaşi, nici că mai vedeam o soartă mai bună. Muntean este un muncitor foarte apreciat la întreprindere. Lucrează cu tehnica modernă în laboratorul nou de încercări, învestit cu ceteceul, controlul calităţii produselor. Iancu este diplomat la Bucureşti, eu cutreier, cu condeiul în mînă, cum zice el, toată ţara în lung şi-n lat, iar mulţi, foarte mulţi lucrează în uzină.

Destine noi, vieţi pline de demnitate, familii noi, calitate nouă a vieţii. Iată în embrion, soarta nouă a omului de azi, de aici şi de pretutindeni din ţară.

Întîmplarea face ca să ne revedem în ajunul marii sărbători din august. Colindăm, după terminarea programului de uzină, aproape tot oraşul împreună. Străzile vechi îşi deapănă amintirile, cele noi aduc acel suflu plăcut, suav, aerisit şi modern pe care îl întîlneşti pretutindeni, în noile cartiere. Trupul noului pe temelia vechiului. Istorie trecută şi istorie nouă. Şi o inimă mare ce pulsează spre viaţă sîngele proaspăt al oraşului străvechi. Ziduri-cetăţi. Pentru oameni, pentru fabrici şi uzine, ziduri-lăcaşe pentru şcoli şi cultură, muzee pentru istoria veche şi cea nouă, bibliotecă, creşe, grădiniţe, Casă de cultură, cinematografe, Clubul tineretului şi bazin de înot. Lîngă gară, subteranul care poartă paşii forţelor împrospătate spre crearea noilor valori materiale şi spirituale.

Forfotă mare în jurul Clubului tineretului. Se pregăteşte un nou spectacol în cinstea marii sărbători naţionale la care îşi dau concursul toţi cei care au înclinaţii artistice, valenţe de tot felul, creatoare. Nu lipsesc din trupă nici interpreţii renumitului dans popular local „Haiducii", cîntăreţii, recitatorii, echipa de teatru şi mulţi alţii şi nici chiar animatorul neobosit al activităţii creatoare din oraş, medicul pediatru Dora Vahnoveanu şi, bineînţeles, cei doi „responsabili cu sufletele" oraşenilor, directorul Păiuş, de la Casa de cultură şi directorul Clubului tineretului Firu Cezar.

„Vrem să serbăm cu cinste marele august. Toate forţele noastre, ca un singur şuvoi, încercăm să investim în acest spectacol de gală" — ne mărturisesc cei doi directori. Noi îi credem

pe cuvînt, cu cît mai mult, cu cît am fost şi invitaţi la „previzionarea" unui crimpei din marele lor spectacol din cadrul marelui festival al muncii şi creaţiei.

Şi totuşi, străzile acestea au amintiri obsedante ce revin, colindînd în lung şi-n lat oraşul. „Îţi mai aminteşti seara aceea de 23, sau mai bine zis cea din 24 august, cînd oraşul fierbea de emoţii, şi cînd pe strada aceasta, armata română, cei de la „Divizie", escortau spre penitenciar unitatea militară fascistă sub stare de arest? Uite aici, pe aici le-a fost drumul, iar aici a fost sediul trupelor naziste mai înainte de arestarea lor, ţii minte"?

Cum să nu ţii minte cîte au fost pe atunci. Creierul fraged de copil înregistra pentru vecie, atunci, fiecare secvenţă, fiecare scenă de neuitat. Zilele de luptă, asediul oraşului, luptele din munţi cu trupele hortiste, tancurile ce mărşăluiau pe străzi. Ale eliberatorilor — armata românească şi mai tîrziu şi cea sovietică, care se îndreptau spre Turda, Cluj, Oradea, pentru alungarea definitivă a hoardelor fasciste, de pe întregul teritoriu al ţării.

Şi străzile se destăinuie în continuare. „Aici a fost sediul Partidului Comunist Român, iar lîngă cetate, spre piaţă, cel al U.T.C.-ului, unde a lucrat mult timp întîiul prim-secretar al tineretului comunist — Munteanu. Acesta este drumul spre Ciumbrud. Aceea este ultima casă pînă la podul de peste Mureş, apoi de acolo începe comuna".

Aproape să nu recunosc Ciumbrudul. Cu drumuri asfaltate, pietruite, cu sedii ale Consiliului popular, cooperativei, şcolii horti-viticole, cinematografului — iată doar cîteva din cele mai însemnate şi mai noi zestre ale comunei noi, ce-şi îndreaptă privirile scrutătoare spre noile sale orizonturi.

„De mult, încă din iulie s-a isprăvit la noi cu seceratul grîului. Acum verdele cucuruzului aşteaptă darea în recoltă. La toamnă, cînd vom culege şi strugurii dulci ca mierea pentru a ne potoli setea cu serul gustos al lui Bachus. Uite pămîntul şi-a schimbat veşmîntul de aur cu faţa neagră de humus în urma lucrărilor din sezonul nou de muncă". Confidenţă? Nu. Dragoste faţă de pămînt. Iubirea eternă a muncii cîmpului, moştenită din moşi-strămoşi. Gînduri? „Numai gînduri bune, pentru azi şi pentru viitor. Sămînţă ? Destulă pentru la toamnă şi pentru primăvara ce vine. Mecanizatorii? ? Lucră în voie, cu sîrg. E bine să fie aşa. Fac tot ce pot şi mai bine, de dimineaţă şi pînă se lasă întunericul. Ba chiar şi apoi".

Gînduri bune a spus? Da. Şi noi ne alăturăm acestor gînduri complet realizabile, omeneşti. Ei rămîn, însă cu scormonitul pămîntului cu mijloace moderne, iar noi cu notarea faptelor lor. Secretarul comitetului de partid al C.A.P.-ului, Demeter Ioan, este şi el omul acţiunilor.

„Ne-am gîndit să atragem la munca cîmpului pe toţi membrii de familie ai ceapiştilor, chiar de muncesc ziua la fabrică, în oraş. Avem metodele noastre : atît de cointeresare materială, cît şi morală. Le dăm tot ce putem ca să-i sprijinim şi, astfel, omul se simte legat de noi, ca într-o mare familie. Cîştigă şi ei, cîştigă şi comuna, oraşul. Toţi oamenii muncii, într-un cuvînt".

Aşa este şi este bine. Rodul cîmpului este al tuturora, şi toţi cei ce îl pot munci sînt chemaţi să facă acest lucru. Pentru bunăstarea lor şi a noastră.

Se înserează. Oraşul îşi desfată culorile în apusul soarelui. Panoramă obişnuită, dar veşnic inedită. Niciodată nu seamănă aici, la poalele Apusenilor, un apus cu celălalt, un răsărit cu altul. Dealurile aduc de fiece dată un nou farmec, noi şi inedite culori dimineţilor şi serilor aiudene. Acest cadru atît de natural aduce feeria zilelor de muncă şi un nou răsărit de soare, un răsărit de ziuă.

Culori de vrajă. Această privelişte, de neînchipuit altfel decît să o vezi cu ochii liberi, cuprinde oraşul natal : Aiudul. Veşnicia culorilor lui se adună într-o mare paletă de nuanţe fertile la care cotidianul adaugă noi şi noi valenţe din freamătul măreţ al zidirilor, al ctitoriilor noi, ce se adună şuvoi, promiţînd noi şi noi deschideri largi spre orizonturile viitorului senin, cuprins de tihna facerilor obişnuite.

Nouă nu ne mai rămîne decît să le urăm tuturor : muncă spornică şi ziua bună!

Horvath Dezideriu

LIVADA CU MERE DE AUR

„Dacă mor mîine, nu-mi pare rău, are cine să moştenească livada. Că alt bun mai de preţ şi mai frumos n-am să le las băieţilor mei, decît merii : livezile pe care le-am plantat, le-am crescut, ne-am făcut să rodească, sînt mîndria vieţii mele. Şi alinarea bătrineţii. Că, dacă mă socotesc, bazîndu-mă pe măr, mi-am croit viaţa, mi-am trasat bunastarea, am ajuns la izbîndă, pornind de la situaţia de copil al nimănui, cu părinţii pentru morţi în războiul mondial. Axîndu-mă pe livadă, am învins toate necazurile vieţii, am învins secete şi inundaţii, boli şi invazii de omizi. Cine ştie să preţuiască livada, cine trăieşte din ea, poate spune : în măr mi-am pus a doua viaţă, în măr stă elixirul tinereţii. Venea primăvara, înfloreau pomii, şi deodată, într-o zi de dimineaţă, găseai totul distrus, parcă trecut prin pîrjol. În rare cazuri se mai putea refface ceva. Tot restul zilelor, pînă în primăvara viitoare, confecţionam căsuţe pentru păsărele. Ba le făceam şi un... spital, unde le închideam pe cele mai grele ori rănite şi le hrăneam cu alimente de toate felurile şi vitamine".

Amintindu-şi de tinereţe, de lupta sa de-o viaţă pentru înflorirea livezilor, moş Nicolae Iugulescu din Valea Lupului are în voce solemnitatea unui orator. Pentru el, cum e firesc, întreaga lume, cele mai de seamă evenimente par comparabile cu acelea cu livezile din viaţa livezii. În conştiinţa sa de ţăran legat de întemeierea unui rost propriu, cerul şi întregul universe „coboară" în grădină. De viaţa morţilor, de sevele şi aromele acestor fructe regale, a despre ceas de ceas, „mişcarea-i" sufletească, destinul său luminos. A fost cel dintîi, spune, care a îngăduit Staţiunii experimentale să ţăsă un lot experimental în livadă.

„Am început — îşi aminteşte, prin a schimba soiurile. Dintre cele vechi, numai Golden-ul l-am păstrat. A fost mult de muncă şi mult de aşteptat. I-am pus la treabă, după puteri, pe cei doi băieţi, pe cei doi fiu. Dimineaţa la cinci, primăvara, este un adevărat rai livada. Îmi pun pomoa pe spinare şi mă duc drept faţa în sus, către coroană. Din zece în zece zile stropesc. Stropiri de acoperire, tehnică luată de la Staţiune. Am învăţat un lucru : stropirea de acoperire, în zonă secetoasă, e mai atunci cînd tragi un glont, în linia întîi, fără să vezi duşmanul. Nu-l vezi, dar tragi. Acum, după atîta experienţă, noi, pomicultorii fruntaşi nu mai aşteptăm apelul staţiunii. Recolta noastră, deci particulară, o datorăm în bună parte staţiunii, specialiştilor care supraveghează felul în care îngrijim livezile". Ca răspuns la acest sprijin (asistenţă tehnică, livrări de puieţi, reparaţii de scule, răsaduri etc) ţăranii din Voineşti lucrează, în marea lor majoritate, în livezile staţiunii. Circa 15 milioane de lei anual — aceasta este suma pe care o încasează ei, de la casieria staţiunii ! Adăugînd la aceste venituri pe cele realizate din livezile proprii, putem spune că, la Voineşti, bunăstarea are chipul... mărului. Case noi de-o parte şi de alta a şoselei, autoturisme la fiecare poartă (mai exact : în fiecare garaj), turme de oi, cirezi de vite, porci, păsări, precum şi aparate electrocasnice, instalaţii de apă şi canalizare, silozuri moderne etc. Cum trece drept unul dintre fruntaşii satului, Nicolae Iugulescu are tot ce-şi poate dori un om după o viaţă de muncă : casă nouă, sănătate, copii aranjaţi la casele lor (băieţii au rămas în comună, să-i continue „opera vieţii"), un depozit de mere, subteran, aranjat după „cele mai noi cuceriri". „Aici, spune, mărul stă cum îl pui, lui Culiţă Iugulescu, să ştiţi, nu i se strică mai mult de 30 de mere la 1000 de kilograme! De asta mă gîndesc şi zic iarăşi : dacă mor mîine, nu-mi pare rău ; copiii mei rămîn să moştenească pomi dintre cei mai roditori, aduşi de mine în stadiul să producă mere de aur... Dar tare i-aş ruga să ia seama şi să nu doarmă" ca feciorii cei mari ai împăratului... puie-şi tepuse sub bărbie, trezească-se la patru dimineaţa, îngrijească-se de rostul şi învăţătura de la staţiune... numai aşa îl vor putea pomeni senini, cu fruntea sus, pe bătrînul lor părinte, merarul Culiţă Iugulescu..."

Ion Longin Popescu

ŢARA HAŢEGULUI

Urmare din pag. I

ştiu că în Transilvania, la foarte puţini drum de Haţeg se află comuna transilvăneană Unirea. Comuna se află într-o continuă devenire. Oamenii sînt harnici ca furnicile. Nu trebuie să le spui de două ori să facă un lucru. Îl fac şi singuri. Aşa cum a făcut ţăranul român dintotdeauna. Cooperativa agricolă de producţie este fruntaşă. Oamenii îşi amintesc cu plăcere ziua cînd au început desecarea celor 60 de hectare. Şi-au suflecat pantalonii pînă mai sus de genunchi şi au pornit lupta cu apele care se obişnuiseră să bălţească lenese peste pămîntul celor de la Unirea. Cîţiva săteni ne şi spun că pămîntul este lucrul cel mai de preţ la Unirea. Oamenii îl iubesc aşa cum îşi iubesc strămoşii, aşa cum îşi iubesc copiii. Nimeni n-are voie la Unirea să-şi bată joc de pămînt. Fiecare colţişor este arat la timp, semănat şi recoltat. Pentru cei 1 400 de locuitori ai comunei, uşa primarului Surdu nu se închide niciodată. Şi cum să se închidă cînd oamenii ăştia ştiu atîtea despre pămînt ! Nici un ţăran nu ar fi în stare să ţină o conferinţă despre pămînt, despre secretele lui. Aşa cum ţin o mulţime de specialişti într-ale pămîntului pe la televiziune, la radio. Ţăranii de la Unirea vin şi vorbesc despre pămînt numai atunci cînd trebuie. „Trebuie să începem seceratul — grîul are destulă căldură în el !" Şi să nu credeţi că bagă vreun termometru în pămînt. Îl încearcă în palme, în suflet...

N-au greşit şi n-au întîrziat niciodată, nici în miezul acesta de august rodnic şi încărcat de lumină, căruia i-au aşezat cununa de grîu fierbinte pe frunte, aşteptînd marea sărbătoare a ţării cu bucurie şi cu noi legăminte de muncă pentru pămîntul neîntrecut de frumos al Ţării Haţegului.

POEME DE

NICOLAE DRAGOŞ

Din clipă gîndul cade...

La Mărţişor

Tivit cu aur drumul, de păpădii celeste
te urcă lin spre poarta cu vremi adînc crestate —
nedescifrate semne, intime palimpseste
drept testament lăsate întru posteritate

Primăvăratec seva, prin pruni şi prin cireşi
în gîlgîit teluric le primeneşte firea
şi-n prag de zboruri albe par un sobor de-aleşi
veniţi să mîntuiască de spaime omenirea

Din clipă gîndul cade, robit, în altă vreme,
în zbor rotund cuprinde livada şi prisaca
mult diafan uitate-n brocartul din poeme
chemate-n legănare, vechi ritual, cu toaca.

Se desenează-n frunze, de după ochelari
sfredelitori şi ageri doi aştri, în vecie
ce pipăie lumina-n furnici şi nenufari
cînd vremea bate ora ajunsă la chindie.

Din clipă gîndul cade, robit, în clipa veche
acolo unde versul împărăţea de drept
— zidire de silabe, ne-nvinse, nepereche —
viteaz rupînd rugina cu mersul înţelept.

Ca într-un basm în care e împărat, cuvîntul
grăbiţii paşi ai fugii se-ascund în ramuri, flutură
nostalgice se-alungă albinele cu vîntul
par pajerele-n slavă, încremenite scuturi.

Minuni de cînd eternul, ce pier ca să se nască
rostindu-se discrete-n oglinzile livezii
ivite-n clipa sacră, mereu să-l recunoască
stăpîn şi mag de taină pe Meşterul Arghezi.

Aştepţi ca de prin ierburi să se ivească Zdreanţă
orbit de-atîta umblet prin lumea din afară.
...dar totul, ca-ntr-un basm, e-ncremenit faianţă,
văzduhul nins cu fluturi în pomi, supus coboară.

Abandonate zilei albinele-s, şi stupii
par nişte urne albe, reversuri funerare
creanga nu-i află florii, tînjind, aroma cupii
cînd pasul nu-şi mai scrie cărările-n cărare.

Adînc, în scoarţă, pomii string riduri după riduri
un fel de psalmi uitaţi în cutele naturii
cînd sprijiniţi cu umbra pe varul plins de ziduri
pîndesc să-şi ducă-n slavă liturgic drum vulturii...

În frunză nucu-şi suie mireasmă amăruie
coroana lui podoabă-i de mută-mbrăţişare
ce se arată lumii o geamănă statuie
iubire adunată, sub lut, spre alinare

Din clipă gîndul cade, robit, în clipă veche
să se adune tainic pe-a cerului hîrtie
în Mărţişor rodită-n culoare nepereche...

„Şi-i veacul o silabă şi clipa-i o vecie".

21 mai 1980

Tot mai departe...

Tot mai departe sînt de tine, mamă,
anii mei cresc, anii tăi scad
pe ochi se-adună lin un fel de scamă
în loc de murmur, apa ţîpă-n vad.

e-atîta vreme ninsă peste ani
în amintiri uitaţi, s-au măcinat.
Cad greu, a presimţire, bolovani
se micşorează drumurile-n sat.

Ca ieri, lîngă urechi, nestinsă floare
cu necuprinsul cerului în ea...
împălidată-i frageda culoare
un hohot stins sînt tîmplele, cu nea.

Tot mai departe sînt de tine, mamă !
vremea se-aşterne plînsă peste anii
ce-n racla amintirilor ne cheamă
cînd mai puţini sînt pînă şi duşmanii.

...Cernite, urcă glasuri din Cazanii
rănind cu frig grădina Ghetsimani.

Într-un tîrziu

Eu v-am lăsat să vă jucaţi de-a urşii
de-a alte animale nesupuse
bufoni să fiţi cu propriile gînduri
şi nu v-am prins inel tăcut pe buze

Prea generos cu trista voastră fire
V-am dezlegat de jurăminte date
v-aţi otrăvit ca şerpii, fără milă
v-aţi improşcat cu vechi şi noi păcate

Şi cum veniţi sfiala s-o jucaţi
în pragul casei mele-n vagi mătănii
mă zmulg din mine, să plecaţi vă strig
cohorte de netrebnice dihănii !

...Vă văd plecînd şi tot îmi este frig.

Oglinda

De cînd o ştiu, în strălucirea-i blîndă
imperturbabil prinde-al umbrei zbor
părînd un monstru calm ce stă la pîndă
un timp trecut ce piere-n viitor

Ajunge doar un gest brutal, grăbit
şi-n cioburi mii fragilul trup şi-l poartă
multiplicînd absurd, la infinit
trecutul în iluzie deşartă

De cînd o ştiu, în strălucirea-i blîndă
pare un monstru calm ce stă la pîndă.

Cînd în lumina-i veche te admiri
primeşte-i adevărul drept osîndă :

trăind din clipe n-are amintiri.

Labiş

Ce sacru şi ce trist destin să ai
în marmură, de tînăr, chip cioplit

Cînd viaţa matca-şi află pe măsură
să treci către imperii vagi de mit

El a rămas mereu poetul tînăr
în timp ce noi ne-am adîncit în ani

cum ne-a fost dat ca jertfei Mioriţei
să-i fim, şi prin urmaşi, contemporani.

E semn...

În veacul strîmt, precipitat, nervos
şi graba pare-o leneşă-aminare
cînd timpul roade gîndul pîn'la os
şi-l răstigneşte-n veche întrebare

Trec apele-n acelaşi mers duios
frunzele curg nostalgic pe cărare
sub rădăcina paltinilor, jos
fierbe aceeaşi sacră disperare

Nu-i vreme de purtat viaţa-n slavă
de semănat grădina fără rost :
cucuta galeş ride cu otravă
spre clipa care-a fost, care n-a fost.

E semn că viaţa-i numai început
trecută din trecut în alt trecut.

* * *

Cutremurat, cuvîntul se-ngeamănă-n hîrtie
acolo unde timpul, săpat în veşnicie,
şi-arată şi-şi ascunde misterioasă faţa
logodnă cu lumina, cu noaptea şi cu ceaţa.

Cutremurat, cuvîntul se caută pe sine
cum floarea-n vîrstă coaptă — se caută-n albine.
Aflîndu-şi adevărul de-a fi prin vămi şi cazne
şi zboară către lume cu aprige miroazne.
Un fel de rai al vorbii se-aşterne pe pămînt
pe cînd, zidit, Poetul se-ascunde în cuvînt.

Cam asta-i taina tainei de cînd poeţii sînt
şi-n scripeţi urcă verbul spre cer, cutremurînd
toţi sorii fiinţei noastre-n risipă, rînd pe rînd.

Pictura

Din ierburi şi din ochi de vulturi
din venele ce zac în pietre
culorile ca nişte scuturi
s-au stins pe-aceleaşi sacre vetre.

S-au tot zidit, albastră zare
cu aripi răsărite-n glezne
vechi peregrini visînd răcoare
dumbrăvi cuprinse de miresme

Nimic ceresc, nici pămîntesc
în umbrele uitate-n ziduri
ce s-au împodobit firesc
cu ale vieţii demne riduri.

Păginul Meşter într-o clipă
tînjită spre o altă lege
din pensulă — ciudată-aripă —
lăsă culorile s-alerge

să-i povestească-n chip şi fel
viaţa plină de-ntîmplări
cînd cerul răsturnat sub el
privea cu spaime şi mirări.

Pastel

E linişte-n adînc de-atîta cer
nostalgic lacul, tandru vistiernic
adună stele-n rădăcini de nuferi.

Sînt ultimele stele... pînă pier
în miezul dimineţii, trecător
ori se ascund, sub clipe şi mister
părelnicului drum al unui nor.

E linişte-n adînc de-atîta cer
şi numai visla-n scurte clipe rupe
ceremonia calmă a naturii.

Întorşi din vis cu mult fragile trupuri
freamătă lin pe ape triştii nuferi.

Şi-adîncul lumii-ncape-n albe cupe.

Veşnicie

Aceste ziduri lung surpate-n veacuri
atîtea taine pot să spună lumii
cînd se aud cum trec săgeţi din arcuri
spre recea veghe din oglinda lunii.

De mii de ori a ars şi-a renăscut
ne-nvinsa iarbă suliţind spre cer
purtată, de pămîntul tînăr, scut
pentru ai vieţii veşnici lăncieri.

Misterioase, ordonate straturi
statui culcate, din adînci milenii
tineri oşteni, încărunţiţi ori maturi
aduc tăcerea lor ofrandă vremii

Poate-ntr-o zi de linişte veni-vor
cu bărbile de-atîtea veacuri ninse...

Istoria-i lung bulevard al păcii
pe care zac războaiele învinse...

* * *

Ce fost-a ieri ? Ce va să fie mîine ?
mă-ntreabă rîul, plopii-n foşnet lin.
Răspunsul urcă tainic să te-ascundă
în pelerina unui peregrin.

Iată, această mînă, delicat
chemînd tăcerea scoarţei de copac
îmbogăţit de sevele ce urcă
dinspre un veac trecut spre noul veac.

Ce fost-a ieri ? Ce mîine va să fie ?

Tăcut, îşi urcă floarea petalele spre rod.

Tîrziul trece tainic în pagină de carte
să-l mai desprind de-acolo am să pot ?

Şi-aşa rămîn, străin în univers
ascuns în veşnicia unui vers.

(Din volumul „Scutier la umbra clipei", în curs de apariţie la Editura „Eminescu")

dumitru ion dincă

Casca de spice

De acoperit trebuie să acoperim uneori totul
să punem la lumina pămintului ce-a dat
lanul de grîu din iarnă pînă-n vară
curgînd din piramida înaltă de sub sat.

Precum și-n iarnă căciula peste turle
țăranul o rotește a duh și-a inviere
iată vin verile foc acum și-n munci
fiecăruia casca de spice i se cere.

Numai că trebuie cuprindere de-a o purta
să-ți lumineze ochii mai mult decît o zare
și-n piramidă spicul să se fringă
ca o lumină roasă de valuri peste mare.

Și-atunci în scoică ne vom adăposti
încă o dată ultimul gînd pentru vatră
necruțător de drept va bubui sămînța
în marginea de mare revărsată.

iată-l deci pe țăran îmbrobonit și mare
atîta cît pămîntul îi umblă la izvoare.

Ruleta

Trebuie măsurat fără îndoială pămîntul
cu latul piciorului, cu privirea, cu pasul
dezbărțuit,
căci fără îndoială trebuie să cunoaștem
cît mai trebuie
să scoatem pentru toate gurile, alte
mecanisme moderne
care înghit granule de Bărăgan.
Omul chivernisit măsoară totul, la fel cum
croitorul priceput
măsoară de două ori și taie o singură dată,
măsoară pămîntul, înălțimea gunoiului
pe ogorul de toamnă,
spicul cît vrabia îl măsoară vrabia,
el, omul chivernisit, numai adună la un
loc vrăbiile
și după ce-și oprește pentru el cît să-i ajungă
pînă dă colțul ierbii, pînă la altă recoltă
adică,
își plătește cu restul cuviincios datoriile
sau convertește vrăbiile de spice în alte
unelte vitale,
pentru că nu se poate rămîne în afara lumilor
scormonind doar în ce ai, iată deci cum
gospodarul chivernisit
își măsoară totul după mărimea hainelor lui,
după lărgimea
brațului și după cuprinderea minții.
Am văzut în primăvară cum se desfășoară
șarpele
din ruleta țăranului, cum se strecoară
pe sub bulgări
de țărînă, către miezul pămîntului să-i
afle puterea de-a rodi
să știe cît face căușul unde să doarmă
bobul de porumb
sau de floarea-soarelui
și lucrarea țăranului mi s-a părut a fi un
alt ritual
care urma să pregătească marile sărbători
ale primăverii.
Spun aici și-o declar cu toată sinceritatea
n-am văzut altceva mai matematic
ca gestul țăranului care de timpuriu
măsura cu șerpii ruletei
spațiul din care urma să țîșnească stolul
de vrăbii al spicelor
Cîndva tot în primăvară la Monte-Carlo
am ajuns și eu fiu de țăran român acolo
pe Coasta de Azur
și-am văzut cum alte rulete măsoară,
tot matematic,
punga partenerilor de întrecere.
Treceau mașini prelungi, ca un desfriu
de negru lunecau
spre o încătușare diabolică cu lumea.
Orașul avea ochi și strada și pomii parcă
mă priveau ciudat
mașinile pluteau pe ochi, pupile mai
se-amestecau,
iar oamenii parcă voit grăbeau împingerea
către mișcare
această iată atît de ciudată cînd lucrurile
nu se recunosc
cînd briliantul doamnei devine simplă piatră
atras de uriașa curgere a lumii.
Un briliant obosit pilpîie pe umerii unei
femei, decoltați,
șerpii ei din priviri nu mai aveau solzii
acidulați
începuseră să se scalde bolnăvicioși
în ochii insuiui
îmbrăcat după ultimul răcnet,
să-i măsoare măiestria de-a trisa,
să-i măsoare limitele compătimirii bancare
imprevizibile jucătorilor la ruletă.
I-am lăsat în spatele marilor vitrine,
în necuviința lor
de-a măsura numai desfriul învătat pe de rost
în nopțile dulci sub adierea Mediteranei
și n-am putut pricepe după ce încercasem
să măsor cu privirea
marile metropole, marile ghetouri, lagărele
de transfugi de la
Marsilia,
n-am putut pricepe cu ce lumină a ochilor
măsoară ei pîinea cea de toate zilele.
Și iată aici în Bărăgan șerpii ruletei
se desfășoară
în mîna țăranului, el măsurînd cu deplină
chivernisească
sfera bobului, care în rostogolirea ei
sparge pînza
glodoasă de țărînă, înnobilînd măsura
lucrării pînă
la rodul total.

elena marinescu

Insomnie

Noaptea m-acoperă, somnul m-alungă,
Luna beteagă-mi scincește în geam...
Pe unde pasc visele tale-acum, mamă !
Pasărea albă încearcă și azi să se-nalțe
Dar ca pe-un zeu peticit
Aerul greu o doboară.

Neputință

Zadarnic mă chemi copile-napoi !
Anii se duseră.
Lanul de grîu rămas-a departe.
Trecut-am de verdele crud
Cînd soarele-mi mîngîia tăcut trupul
Și ochii-mi țipau de lumină...

Astăzi neliniștea-mi strivește timpanul
Cohorte de gînduri m-apasă.
Nu pot opri pecinginea nopții
Ascult somnoroasă concertul lui Grieg.

Cîntec

Plînge cumpăna-n fîntînă
Plîng și eu cu cofa-n mînă
Și gîndesc la pomii goi
Că-s bătuți de vînt și ploi

Rîd copiii-n derdeluș
Rîd și eu făcînd căuș
Mîna, ca să prind pe rînd
Fulgii albi ce vin dansînd

Freamătă frunza de fag
Cînt cu gîndul la cel drag
Și culeg flori din salcîmi
Să le port în sîn și-n mîini

Plîng și rîd și cînt în soare
Alergînd din floare-n floare
Plîng și rîd și cînt în flori
De cu seară pînă-n zori.

Împămîntenire

Visam în noapte că, sfidînd lumina,
Călcînd printre cîmpii și stînci de piatră,
Venise un străin la mine-n vatră
Să-mi ia cu forța casa și grădina.
Aici în vatră, unde rădăcina
De la bunici și străbunici mă poartă.

Priveam la ochii lacomi ce, în vis,
Amenințau cu moartea-mpotrivirea ;
Dar stăpînindu-mi spaimele și firea
Izbindu-l cu securea, l-am ucis.
Aici în vatră și-a găsit pieirea
În vatra mea de leagăne și vis.

Cînd m-a trezit în triluri ciocîrlia
Soarele blînd se zbenguia pe ram
Și-n leagănul luminilor din geam
Tot mai smaraldă se făcea cîmpia
Și-atunci am înțeles că tot ce am
În lume mai de preț, e România.

Dorință

M-as sădi în fîntînă
ca Marele Timp
să mă numească
Izvor
și să mă poarte
prin toate casele
și urcioarele
voastre.
Tăinuită de ochii nopții
m-aș ridica vrăjită
în vîrfurile
degetelor
ca să-ți sărut
fruntea
și sfărîmîndu-mă
în cîntece mărunte
m-as risipi
la picioare-ți.

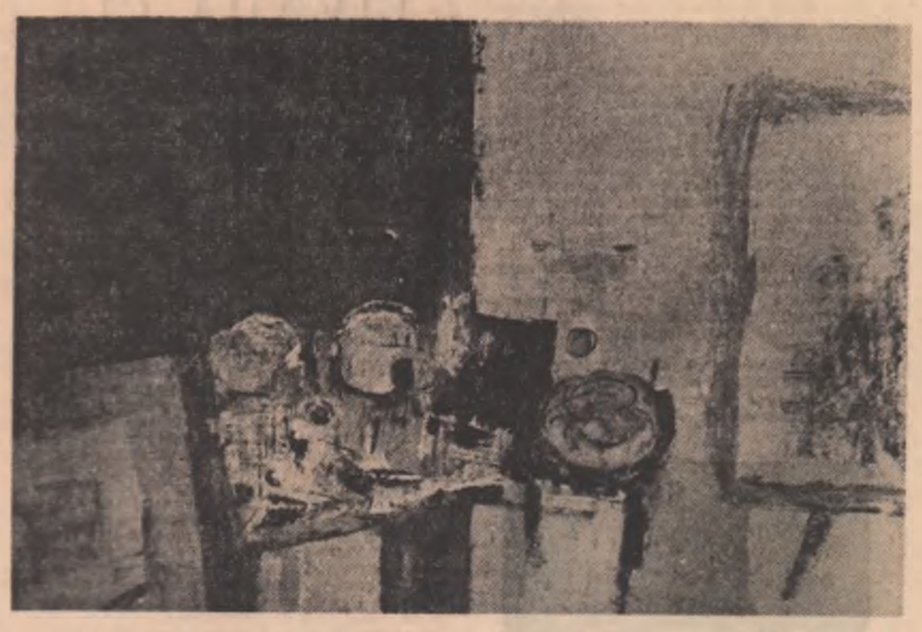

DACĂ E VINERI, E RAVENNA!

adrian lustig

Hotelul Tineretului arăta a pensiune : o casă cu un etaj, îmbrăcată în iederă, o verandă cu fotolii din pai și o curticică cu un fel de zorele. Proprietarii — mai curînd mandatarii — ne întîmpinară cu bucurie, se vedea că nu-i dădeau clienții afară din casă. Dacă ne-ar fi cerut și biletele de trimitere, ne-am fi închipuit în tabără, la Breaza. Impresia de colonie de vacanță se evaporă după trecerea pragului : hotelul era demixtat iar în camere cele șase paturi stăteau suprapuse. Așternuturile schimbate de apret și, în sala de mese, curățenia făcu să ne stea mîncarea în gît. Ospitalitatea patroanei întrecu orice închipuire : ne servi cartofi prăjiți, garnitură despre care începusem să cred că este specific românească, plîngîndu-i pe italieni că n-au auzit despre această sofisticată specialitate gastronomică, atît de greu de pregătit. Stephano, neobișnuit de culant, puse la bătaie două sticle de Chianti, ba, la aluziile unanime ale comesenilor, mai comandă și o a treia. Lăcomia vicepreședintelui îmi dădu certitudinea că Lavinia marsase, fie și verbal ; deocamdată.

Ieșirăm la plimbarea pe Corso, obligatorie în orașele de provincie și Ravenna, orice mi s-ar fi spus despre rolul jucat de ea în istorie, rămînea un simplu oraș de provincie.

La o intersecție, îmi sări în ochi un afiș uriaș : „Astă-seară, pe hipodromul din Cesena, se alearga premiul Europei la trap. Distanța : 1600 m. Trei reprize. Premiul : 60 de milioane". O nebunie îmi trecu prin minte. Mă uitai la ceas, era opt, și, după o socoteală rapidă, constatai că aveam timp să prind cursele dacă luam imediat autobuzul de Cesena. Aerul tare de afară, vinul roșu dinăuntru și tropotul închipuit al cailor pe potou îmi insuflară curajul s-o iau de mînă pe Viviana, s-o trag de-o parte și să-i spun, plin de entuziasm :

— Hai să plecăm la Cesena, să vedem cai ! Într-o oră ajungem, stăm trei-patru curse și la miezul nopții sîntem acasă.

— Ce te-a apucat ? Nu ți-ajunge cît am mers azi cu mașina ? Și de unde și pînă unde ideea asta cu cai ?

— Nu știi că toate marile iubiri încep pe hipodromuri și se desăvîrșesc printr-o lună de miere la Veneția ?

— Noi sîntem în fața unei mari iubiri, că nu mi-am dat seama ?

— Nu, a uneia mediocre, de aia te duc la un hipodrom de mîna a doua și-ți propun o singură noapte de miere la Veneția, în camere separate.

— Știi că pentru o clipă era să te cred ?

— Știi că pentru o clipă am fost sincer ? Păcat că nu ne-am sincronizat.

Am lăsat-o baltă în fața afișului și m-am întors la hotel. Mă enervasem prea repede, abandonasem prea ușor după ce-mi lăsasem inima în dinți cu atîta greutate, dar ajunsese să mă exaspereze aerul ei de superioritate, morga de domnișoară cu crestere aleasă. Căutasem cu luminarea prilejul să scap de obsesia „Viviana", încît refuzul escapadei la Cesena fu ocazia și nu cauza abandonului meu definitiv. Ce nevoie avea de mine, cînd își putea găsi, peste doi ani, vreun șef de promoție, manierat și chelios, care să-i ofere zilnic toată seriozitatea din lume, fără să-i propună vreodată o aventură măcar pînă la hipodromul din Ploiești ?

În timp ce mă îndepărtam de ea, aveam senzația că mă urmărește cu privirea și că, dacă m-aș întoarce, ar fi în stare să alerge cu mine, cînd la trap, cînd la galop, în orice direcție, dar senzațiile sînt, de cele mai multe ori, înșelătoare.

De pe veranda hotelului răzbătea pînă în stradă o conversație însuflețită, în limba franceză. Se distingea „r"-ul forțat al lui Cezar, „n"-ul nazal, falsificat de Florin cu ajutorul deviației de sept, și „e"-ul final, ușor cîntat, al lui Iosif, viitorul negociator de contracte internaționale. Din poartă, zării pretextul abuzului de limbi străine : trei franțuzoaice, la nouăsprezece ani bucata, rîdeau de orice glumă a craiilor dimboviteni. M-am alăturat grupului ca să uit de eșecul proaspăt recoltat.

— Și cum puteți, dragă, rezista atîta timp fără un ziar franțuzesc ? se miră Cezar. Eu, cînd sosesc la redacție, dacă n-am „Le Figaro" pe masă, plec pe teren : e sigur că orice aș încerca să scriu nu-mi va ieși fără să-mi fi deschis apetitul cu un fapt divers parizian.

— Cum, sînteți ziarist ? tresări cea mai urîtă dintre excursioniste, de fapt cea care ducea greul conversației.

— Poftim cartea mea de vizită : sînt jurnalist la una dintre cele mai bine cotate reviste studențești.

— La care sîntem abonați cu toții, îl gîră Florin pe Cezar.

— Ce interesant ! N-am cunoscut niciodată un ziarist. Acasă, n-am timp nici să citesc ziarele. Dimineața lucrez într-o librărie și seara fac o școală de steno-dactiolografie. Doar Jacqueline e la facultate.

— Urmezi cursuri economice ? se interesă Iosif de șoricelul nostim, îmbrăcat într-un sarafan cuminte, care-i răspunse timid :

— Nu, fac sociologie. Toate fetele fac sociologie și care are noroc, prinde o slujbă la vreun institut de sondarea opiniei publice sau la asistența publică.

— Nu vă e frică să umblați singure prin țara asta de teroriști ?

— Teroriștii nu sînt decît la televizor. De trei ani venim în fiecare vară în Italia și n-am văzut nici unul. Aș zice chiar că e plicticos cît de liniștită e Italia. La Paris, cel puțin mai vezi cîte un incendiu, cîte o agresiune în metrou, ai de ce să tresalți.

Atrasă de discuție, Ortansa, care pînă atunci se prefăcuse că citește cu atenție un ghid al Veneției, scoase capul pe fereastra care domina veranda.

— Florine, nu vrei să urci puțin ? Vreau să-ți arăt ceva interesant.

— Lasă-mă, scumpo, nu vezi că sînt la cursuri intensive. Mi-era așa de dor să vorbesc franceza! Mi-aminteste de una Thérèse, de astă iarnă, la Predeal. Să nu uit să-ți povestesc de ea mîine, a fost o chestie incredibilă.

— Florin, mă supăr...

— Supără-te, să mai facem o variație. După ce ne împăcăm, tot ți-o spun pe aia cu Therèse, deși sînt sigur, n-o să mă crezi.

Florin își întoarse fața de la Ortansa, deturnat de scîrțîitul porții.

Lavinia și Stephano reveneau tăcuți, cărînd în toate pliurile hainelor nisip. Intrară în hotel prefăcîndu-se că nu ne observă, dar îi observă Florin, care strigă după inocenta noastră colegă :

— Ți-a scris „te iubesc" pe plaja fierbinte ?

Lavinia își continuă drumul cu demnitate, ce rost avea să explice că de fapt vizitaseră ruinele fostului port imperial ?

Florin mai apucă să le ceară franțuzoaicelor cîte o fotografie pentru colecție înainte de a fi adjudecat de Ortansa pentru o scenă de gelozie. Gașca s-a spart și-am plecat să consum o noapte tihnită, prima noapte în care nu trebuia să-mi mai fac schițe de dialog cu Viviana.

Pentru acest oraș nu fusese planificat ghid sau banii pentru arvunirea unuia se duseseră în seara precedentă pe Chianti. Nu era o pierdere prea mare, într-un tîrg de provincie neîntîmplîndu-se fapte memorabile. O luarăm pe jos spre centru, Piazza del Popolo.

— Ravenna este fosta capitală a Imperiului Roman, reședința împăraților, după căderea Romei, își începu Stephano explicațiile.

— Lasă-ne dom'le, cu vrăjelile ! își pierdu Jean răbdarea. Om fi de la marginea Europei,

(Fragment din romanul Blugi și catedrale)

Continuare în pag. a 7-a

vivi anghel

Ultimul tren

Un mistreț a fost ucis în gară
cu sentimentul de exactitate
al evitării unui meteorit
și în vociferările aprinse ale celor de față
întrebîndu-se ce l-a adus
acolo
teama de singurătate
ori inocența luminilor trecătoare.
Deschiși îi rămăseseră doar ochii de sticlă
singurul lucru peste care nu puteai trece
fără să te gîndești acasă
la vuietul cu care apare luceafărul de
dimineață ;
din ei migrau păsări de pradă
cu diamante în cioc
într-un abur ușor din ce în ce mai albastru
dar, spunea ziarul local, înșelător
pînă la a țipa de bucuria depărtării.
Totul s-a terminat la semnalul impiegatului
pentru că cei doi îndrăgostiți de curînd
se grăbeau
să prindă ultimul tren
spre stațiunea aceea montană unde
se pare
lucrurile stăteau altfel
surideau ei nepricepuți.

Descoperire

Ca să mă apăr de ploaie
pe un cîmp de sare înghețat
m-am înfășurat
cu tine
pînă deasupra copilăriei.
În grabă însă
cercetîndu-se cenușa
s-a descoperit
că uitasem de fulger,
de fulgerul tău dinlăuntru
încercasem să uit
cu mirare.

Tangenta

Pe Isolda am întîlnit-o fără să vreau
așa cum ghicești într-o ceașcă de cafea
și i-am spus fermecător : doamnă, am vîndut
morții respirația dintre o zi și o noapte
ca o zăpadă de contrabandă, am fost la
vînătoare
de curcubee și m-am întors cu un
felinar pentru locuința mea obosită
de atîta inexistență, știu pe dinafară
legea tangentei la veșnicie, as vrea să-mi
spui însă cu convingere cu toate acestea
cum rămîne ?

Pe Isolda am întîlnit-o fără să vreau
așa cum în fiecare dimineață femeia cu
ochii umbriți de oblindă îmi face curat
în cameră : mergea pe stradă în sens contrar
acelor unui ceasomic de nisip și alăpta
un copil scăpat tocmai atunci de la
naufragiu și i-am spus fermecător :
doamnă, să vă ajut ? știți, acum nu se mai
poate muri pe ascuns de o fericire
bănuitoare din capul locului.

Am auzit de tine

Am auzit de tine că ești suavă
Oglindă interzisă în blana unei fiare
Amenințînd cu străvezimea ei bolnavă
Să ardă pe din două pădurile de sare.

Am auzit de tine că ești suavă
De îngeri de hîrtie sfîos înlăcrimată
Romantică în gleznă ca o regină sabă
Întinerind pe ziduri de ceață demodată.

Am auzit de tine, ființa mea egală
Cu libertatea clipei prinsă-ntr-un lăț învins
De-aceea neputința plecării mai înșeală
Pe înecații care de țărm nu s-au desprins.

teatru

Elogiu actorului

Cartea lui Horia Deleanu, „Elogiu actorului", poate fi citită, după opinia noastră, într-o perspectivă complexă. Unul dintre traseele posibile pe care le deschide este cel destinat lectorului obișnuit, spectatorului de teatru mereu dornic să afle cîte ceva despre monștrii sacri ai scenei românești. Acesta va parcurge, mai întîi fără îndoială, suita de profiluri consacrate lui Mircea Albulescu, Radu Beligan, George Constantin, Aneta Forna, Silvia Ghelan, Ștefan Iordache, Marin Moraru, Gina Patrichi, Amza Pellea, Eugenia Popovici, Irina Răchițeanu, Valeria Seciu, Rodica Tapalagă, Olga Tudorache, cu bucuria de a se reîntoarce la roluri memorabile, la secvențe stăruitoare, obsedante peste timp. Căci, cum bine se știe, în cazurile realizărilor de excepție, spectatorul cu greu poate depăși o imagine, reluările nefăcînd altceva decît să trimită la eterne comparații. Și din acest punct de vedere, eleganta culegere a profesorului Horia Deleanu reprezintă un bun cîștigat, o lectură agreabilă, încărcată cu necesara cantitate de informație și de modelare a gustului publicului de teatru.

Există, însă, și o a doua, ca să zicem asa, semnificație a cărții, cea mai importantă și esențială care o plasează în sfera studiilor serioase, medaliioanele destinate actorilor însemnînd modalitatea de exemplificare concretă a demonstrației ambiționate de cunoscutul om de teatru. Lectura trebuie începută, de aceea, în chiar ordinea propusă de autor, cu subtile sublinieri, într-un flux alert, evident polemic. „Elogiu actorului" apare într-un moment cînd în lumea teatrului asistăm la păreri extrem de divergente cu privire la rolul interpretului în ansamblul spectacolului. Artă colectivă, teatrul, cu un concurs multiplu de factori realizatori, este de mai multă vreme măcinat de orgolii care vizează ipostaza „primei viori". Dacă pentru o clipă se părea că centrul de forță stăruie în jurul relației regie-text, a urmat ofensiva scenografiei, a imaginației scenografice, ca, după aceea, pentru ca nici un compartiment să nu rămînă neimplicat disputei, să se „atenteze" la soarta actorului. Sigur, e vorba de experiențe de tot soiul, cele mai multe încadrîndu-se într-un fel de automatizare a spectacolului de teatru. Iată de ce Horia Deleanu ține să precizeze din capul locului resorturile care au condus la scrierea lucrării sale într-un capitol introductiv nu întîmplător denumit „Itinerar" : „Dacă m-aș întreba ce m-a determinat să ajung la acest „Elogiu actorului", aș găsi răspunsul esențial în convingerea neștirbită că interpretul creator, artistul care susține la luminile rampei adevărul scriitorului, adevărul său propriu, adevărul, este un element fără nici o îndoială, indispensabil, hotărîtor, de primordiala dimensiune, al existenței, al prosperității, al perenității teatrului".

Printr-o asemenea prismă se impune, în primul rînd, să citim cartea profesorului, excelentele sale eseuri despre mari actori de astăzi care îi confirmă cu strălucire părerile și încrederea în rolul esențial al interpretului creator. De unde, însă, nu trebuie dedus caracterul exclusivist al tezei. Pentru că, de fiecare dată cînd se oprește asupra actorului, Horia Deleanu îl înglobează exemplar spectacolului, concepției regizorale, fidelității față de spiritul textului, ambianței scenografice și muzicale, tensiunii dialogului cu publicul. Singura obiecție ce s-ar putea face priveste criteriul selecției numelor interpreților, un mic mănunchi dintr-un șir mai lung de personalități actoricești. Horia Deleanu presimte posibile suspiciuni și se explică „istoric", calitativ și prin „accidente" care uneori grevează asupra șansei actorilor. Noi credem că e vorba mai degrabă de gust și sensibilitate, meritînd să-i dăm credit autorului, om întotdeauna de aleasă și probantă cultură.

Ermil Rădulescu

film

Cercul și Crepuscul

Cu un statut de Cenușăreasă în rețeaua cinematografică, lipsită de o popularizare corespunzătoare, animația românească rămîne încă o mare necunoscută pentru publicul cinefil. Dar nu numai din această cauză vom dedica rîndurile ce urmează celor mai recente filme realizate de o figură proeminentă a animației românești — **Ion Truică**. Al doilea motiv este determinat de o permanență a artei cineastului și anume prezența sursei literare înscrisă în geneza unei opere ce nu depășește două ore de proiecție, dar circumscrie 15 ani de neostenite căutări, incununate, nu rareori, cu prestigioase distincții.

Cercul și Crepuscul pun din nou în evidență densitatea simbolică a scenariilor, substanța poetică a argumentelor ritmate în succesiuni fluente de grafii diafane. **Cercul** este un poem de dragoste articulat în elocvente paralele om-obiect, individ-idee, particular-general, ce nu mai presupun, ca în titluri anterioare din filmografia regizorului, personaje de excepție, ci eroi apropiați într-un context ce nu refuză elementul ludic. Jocul nu exclude profunzimea sentimentelor, dimensiunea emoțională a aspirației spre fericire exprimată figurativ, dar și sugerată în abstracțiunea unor motive-simbol (cercul-oglindă, cercul-soare, concluzia exprimată într-o originală parafrază brâncușiană a sărutului). Rigoarea desenului, virtuozitatea mișcării, dezinvoltura stilizării grafice, pregnanța ambianței sonore completează atributele unei pelicule realizate fără truvaluri spectaculoase, dar animat și în sensul propriu și în cel figurat, de o mare generozitate artistică.

Crepuscul este un film închinat poetului **George Bacovia**, scriitor înscris prin valoarea operei sale, mai presus de granițele curentelor, în universalitate. Afinitățile cineastului cu mari nume ale literaturii sînt demonstrate și de prezența pe genericul precedentelor creații a unor nume ca **Andersen (Carnavalul, Măiastra), Cervantes (Hidalgo), Wilde (Prințul fericit), Nichita Stănescu (Remember, Farul)**. Sugestii din lirica eminesciană sînt de asemenea prezente în secvențe memorabile semnate de **Ion Truică**.

Omagiul regizorului nu devine însă în nici un moment o tentativă de „ecranizare", fiind mai degrabă o suită de echivalențe grafice inspirate de meditația bacoviană asupra creației, asupra destinului artistului, asupra sacrificiului și revoltei. În frazarea suitei de imagini nu lipsesc originale interpretări ale temelor fundamentale sugerate în contururi expresive, traversate fulgurant de laitmotive obsesive, structurate într-un discurs filmic ritmat armonios de accentele proprii atmosferei singulare, proprii operei poetului omagiat.

Fără a deveni un inventar de motive lirice, grafica cineastului impune o lectură cu trimiteri la izvoare studiate cu seriozitate documentară și profunzime a înțelegerii. Omagiu-eseu, filmul lui **Ion Truică** traduce, fără a trăda, stări poetice conferindu-le forța fascinației vizuale care certifică polivalența surprinzătoare a desenului animat, beneficiar al unei continue degradări a cuvîntului.

Dacă, în general, prin a oota artă luăm contact pentru prima oară pe ecran, într-un mod absolut cu forța miracolului poetic, **Crepuscul** poate fi oricînd considerat un exemplar model al cineanimației de factură lirică, dar cu deloc secrete aspirații spre abstracția filosofică, sore fantasticul alfabet al formelor și ideilor.

Călin Stănculescu

tudor octavian

A unsprezecea poruncă

— dar, domnul meu, insistă tînărul în costum de flanel cenușiu, un costum atît de bine croit încît, indiferent unde te găsești, te simți, în cel mai rău caz, oportun, dar, domnul meu, nu trebuie decît să vă concentrați puțin. E un joc de cuvinte tipic spiritului francez...

Interlocutorul său, un englez uscat și manierat, interesat de izbînzile humorului galic pe cît poate să fie un insular, tipic și el, care, în compania unei translatoare în vîrstă, mustăcioasă și veșnic nădușită, așteaptă, spre sfîrșitul unei zile reci și cețoase, în mijlocul unei lumi pestrițe și iritate, avionul de Paris rătăcit pe aeroportul din Viena sau Zagreb — nimeni nu știe exact unde, găsește, evident, fiindcă de aceea e englez, ca toate aceste lucruri să i se pară evidente, găsește, prin urmare, că relațiile dintre mama primarului și bătrînul ei tată sînt nițel cam confuze.

— A little... precizează pedant și politicos englezul.

— Atenție ! strigă tînărul înclinîndu-se scurt în direcția vecinului său, și din privirea lui, tenace și relevantă, cum o au îndeobște idioții ajunși, grație unei memorii în compensație, premianți și funcționari eficienți, rezultă că nu e vorba de mama primarului și nici de tatăl ei. Atenție, domnul meu, am să repet : la-mer-de-monper-e-la-mer-de-ma-mer. Toată chestiunea e cum pronunți.

— Încerc să găsesc o echivalență, spune buimăcită translatoarea. Deci : le maire de Monpere... Adică, primarul din Monpere este mama mamei mele... E absurd.

— E foarte probabil să nu existe o expresie echivalentă în românește. Și nici în engleză, spune competent tînărul în costum de flanel cenușiu și își potrivește cu un gest stilat șapca.

O poartă cochet pe o parte, în poziția cu care l-a obișnuit mămica lui încă de pe vremea cînd îl îmbrăca pentru serbările de sfîrșit de an. Genul de tînăr a cărui înfățișare capabilă evocă imaginea unei maternități afectate și frigide, de natură a controla, pe un traiect freudian cît se poate de tipic, existența progeniturii sale. Cînd rostește, în franțuzească sonoră și impersonală a liceenilor silitori cuvîntul *probabil*, tînărul cu subtile depozite freudiene are elocvența profesorilor de retorică în momentele cînd complet ignoranți într-o problemă, țin să lase impresia că le-ar fi totuși, familiară.

— Spiritul, exclamă el, ca manifestare specifică a inteligenței, a inteligenței latine, se înțelege...

Pe translatoare cea transpirată specificitățile inteligenței latine n-o interesează deloc. Numai isterici peste tot, pare să spună chipul plat și somnolent al femeii, și toți gata să-ți explice lucruri pe care le auzi pentru a mia oară. Se cufundă în fotoliu — măcar atîta au bun aeroporturile astea, fotoliile — pipăie cu omoplații accidentele tapițeriei și trupul ei fără nici o linie fermă, deprins să lincezească în fel de fel de săli de așteptare, holuri de hotel, secretariate, prin tot felul de scaune și canapele grele și încăpătoare te face să te gîndești la ceva autentic. Prezența ei în aerogară e tot atît de îndreptățită ca și fotoliul în care dormitează.

S-ar cuveni, așa cum socotim perioada de înjumătățire a elementelor radioactive, să ținem cont de înjumătățirea amintirilor noastre. Povestind de mai multe ori o întîmplare, bagi de seamă că, de-a lungul timpului, datele ei se modifică într-atît încît nu mai ești deloc sigur că întîmplarea respectivă a avut loc. „Ce fericit ești" ,exclamă Maria, „ai văzut Amsterdamul ! Hai, spune-mi cum e Amsterdamul... Nu-mi povestești, de fapt, lucruri noi, totuși, nu îmi pot explica de ce te ascult ca prima oară..."

Și amintirile se înjumătățesc, ajung cu vremea sferturi, optimi, fărîme la măsurarea cărora nu mai ajută nici o știință și parcă mă lepăd de trecut, deși trecutul e singurul lucru pe care n-aș vrea să-l pierd.

Pentru că povestitul nu este, cum se spune deobicei, un dar ci o ispășire, iar ce trebuie să ispășești, nu știi bine niciodată. Povestind, ești convins că multe detalii dintr-o istorie ce se înjumătățește se lămuresc, că apar cauze pe care nu le bănuiai și urmări de care n-aveai cunoștință. Asta nu înseamnă că în adîncul sufletului nu se adună un soi de zgură. De ce trebuia oare să clarifici lucruri ce-ți erau dragi tocmai pentru că erau confuze, plutind în dubiu ? Efectul narațiunii asupra celor care te ascultă te fac, aproape întotdeauna, să te simți cabotin, să-ți fie silă de tine, totuși o ieși de fiecare dată de la capăt. Cuvintele, ele te ademenesc. Un cuvînt îl înlocuiește pe altul, nuanța e insesizabilă, te gîndești că esențialul se păstrează cu toate că, repovestind mereu ce ai văzut și ce ai trăit, esențialul, chiar el, nu-ți mai spune nimic. Oamenilor le place ecorșeul acesta pe viu, te ascultă cu nesaț, ei vor ca totul să aibă un capăt, e plăcut să vezi cum istoria ta devine, deși ei încă nu-și dau seama, istoria lor, pe care o vor povesti cîndva și-ți vor fi recunoscători, privirile lor, iată, îți trezesc orgoliul de om sociabil. Pe un aeroport oamenii sînt dispuși să te asculte întotdeauna. Călătoria la Amsterdam e un fapt verosimil. Multe devin aici plauzibile, chiar și așteptarea.

— Comprenez vous, revine cu vioiciune tînărul, care știe atîtea despre spiritul francez, vibrînd r-urile precum speakerii cu studii universitare specializați în emisiuni de limbă pentru cetățenii mai greoi la minte, compr-rrenez vous, sir : lamerdemonperestlamerdemamer. E și simplu, și complicat.

— Să traduc ? întreabă într-un tîrziu translatoarea.

— Cred că e clar, spune în franceza lui potențială englezul : un primar o descoperă la mare pe mama tatălui său. Sau poate că e vorba de un tată, care-i primar la Monpere. În orice caz, adaugă el în cel mai tipic grai englezesc, e ceva ce privește strict familia. Familiile franțuzești, desigur.

— Asta durează, zice profitînd de tăcerea cam țîfnoasă a tînărului în costum de flanel cenușiu un bărbat aflat în apropiere. Omul, dacă se poate spune astfel, are o înfățișare atipică. În comparație, se înțelege, cu obișnuiții marilor aeroporturi internaționale. Pentru el călătoria va fi un eveniment.

— Ce părere aveți ? mă întreabă translatoarea.

— Mă refer la ceață, mă ajută cetățeanul atipic.

— Nimic nu durează.

— O, zice edificată femeia, și ațipește.

Să povestesc cum eram la Hamburg într-o dimineață în care ceața se prelingea chiar și pe cimentul sălii de așteptare ? Să invoc experiența unor decolări și aterizări întîrziate, a ceasurilor petrecute în vecinătatea unor englezi bine crescuți, cărora niște tineri limbuți le clarifică substratul unor vorbe de duh ? Să povestesc întîmplări din călătoriile mele, acelea despre care încă n-am pomenit nimănui nimic sau acelea pe care am ajuns să le evoc în atîtea rînduri încît nu mai sînt deloc sigur dacă s-au petrecut cu adevărat ori s-au născut, nici nu știu cînd, din amănunte la vremea lor lipsite de însemnătate, care au crescut și au dat peste margini ca aluatul în covată ? Gîndește-te, îmi spun, la porunca a unsprezecea ! Să nu furi, să nu înduieești la femeia altuia, să nu minți, să nu ucizi... Și ignorată, uitată aproape de toată lumea, porunca a unsprezecea : să nu deconspiri ce ai simțit cîndva cu intensitate, să nu speri în ce nu se mai întoarce. Să nu povestești ce-ai avut norocul să trăiești intens. Începi să minți și nici nu-ți dai seama cît minți. Imaginarul se substituie, în întregime, realului.

— La Budapesta nu e ceață, spune tînărul cu șapca așezată fermecător pe o ureche.

— De unde știți ? trezare cetățeanul atipic.

În paginile 3, 4 și 5 : Tablouri de Mircea Barzuca (din expoziția deschisă la Galeria Municipală)

— E logic, zice tînărul, intervine lanțul Carpatic.

— Cred că aveți dreptate, face gînditor cetățeanul atipic, care nu și-a îngădui să pună la îndoială competența oamenilor foarte umblați.

— Cu puțin noroc, zice tînărul, vedem Salzburgul. Cînd e soare, aerul devine transparent.

Translatoarea deschide o clipă ochii, îl măsoară cu luare aminte și îi închide la loc.

— E ca și cum ai privi totul printr-o lupă, precizează tînărul, ca și cum ai fi acolo. E greu de explicat. Cînd vom zbura deasupra Salzburgului însă mă veți înțelege. Într-un minut ai înregistrat totul. Poți să spui că ai fost la Salzburg, atît de palpabilă e prezența orașului. Mă credeți ?

— Vă cred, îl asigură emoționat cetățeanul atipic.

Privești pe fereastra vagonului gara, în sfîrșit de ceas pe care trenul îl petrece aici n-ai altceva de făcut decît să stai la fereastră. Dar gările sînt peste tot la fel. Vezi cum coboară cetățenii orașului, prin una din ușile larg deschise aflate la capătul peronului, printre ceasurile și reclamele ce-ți atrag atenția că timpul trece și costă zărești acoperișul unei clădiri, vitrinele unui mic magazin, o gospodină cu brațele pline de pachete, imaginea e obturată preț de cîteva clipe de un tramvai, orașul îți pare accesibil, ai cîteva secunde emoția unui lucru destinat. E de ajuns să părăsești cușeta, să faci cîțiva pași. Cîțiva pași, numai, și ești pe trotuarele acestui oraș despre care ai citit atîta, despre care ți s-a povestit atîta. Iar trenul se pune încet în mișcare. Oamenii îți fac semne cu mîna, încă mai ai posibilitatea să cobori, ești doar atît de aproape de realitate, e puțin probabil să mai fii vreodată în situația de acum, trenul ia viteză, mai poți să sari, visul e cu atît mai febril cu cît pare mai lesne de împlinit.

Și atunci, povestești.

O faci ca și cum e vorba de ceva de care, de fapt, nu merită să-ți amintești. Știți doar cum este, spui, te întîrzi între două trenuri, prin preajma gării. Cumperi cîteva fleacuri, bei o bere, vizitezi, firește, catedrala, ei, da, vestita catedrală, dar asta numai vizită nu se cheamă. Ce poți să pricepi într-o jumătate de ceas ? Prefer să nu vorbesc, să spun că n-am trecut pe acolo și gata.

Pe urmă, începi să crezi singur o mulțime de treburi : cum că ai avut la dispoziție cîteva ceasuri sau cîteva zile. Depunde cîți ani au trecut din momentul acela, cînd trenul lua viteză și tu te gindeai că n-ai pierdut niciodată un tren și că, la urma urmei, conduita ta se putea chema cumpătare, dar și lașitate. Trec iarăși niște ani și aproape că te simți îndreptățit să născocești :

— Un mare oraș e un mare oraș. Spre exemplu, Kolnul.

— Ce mult mi-ar plăcea să voiajez, zice sorbindu-ți cuvintele o domnișoară cu gîtul lung, una din nenumăratele domnișoare cu gîtul lung asupra cărora ai făcut întotdeauna impresie și pentru care, e greu de spus de ce, ești dispus să-ți înjumătățești amintirile. Trebuie să fie fascinant s-o iei așa, la întîmplare, printr-un oraș, să mergi unde vrei, să vezi ce vrei...

Îți ieși un aer dubitativ și puțin abstras, un aer melancolic și abstras, un aer cît se poate de condescendent și de melancolie-dubitativ-dezabuzant, ca orice bărbat care ar vrea să trăiască simplu și nu poate trăi decît complicat, sub presiunea unor rațiuni pe cît de nonconformiste, pe atît de fatale și mărturisești niște lucruri pe care numai o astfel de creatură cu gîtul palid și supravertebrat ar ști să le aprecieze :

— Din păcate, în cele trei-patru zile, cîte mi-am putut îngădui pentru un periplu în bătrînul Koln, abia dacă am avut vreme să văd catedrala. Știți, a trebuit să pierd o groază de timp cu afacerile : contracte, pertractări, credite... Viața e tare scurtă și nu facem întotdeauna ce-om dori. Cu toate acestea, parcă văd catedrala : grosimea zidurilor o simți cu întreaga ta ființă, e un sentiment pe care trebuie neapărat să-l trăiești ca să îndrăznești să-l povestești. Vedeți, închid ochii și... sînt acolo. Iată madona lui Stefan Lochner, iată coloanele groase și, totodată, fragile.

— Ați spus ceva ? întreabă translatoarea.

— M-am trezit vorbind ?

— Cred că da. Spuneați că viața e scurtă sau cam așa.

— Cînd ești cu ochii închiși te gîndești la fel de fel de lucruri. Stăm aici de atîta timp... Nu-i tocmai neplăcut. Probabil că ideea mea nu-i cea mai potrivită, dar știți ce-mi trece prin minte ? Că ar fi bine să întîrzie avionul încă două-trei ore. De mult nu am mai avut atîta timp absolvit de orice preocupare. Mi s-a mai întîmplat la fel la Rotterdam. E mult de atunci. Descoperisem un bistro. Cereai o halbă de bere și nimeni nu te întreba nimic. Nici nu era necesar să închizi ochii, ca să trăiești senzația aceea de securitate în solitudine. Fumul gros de țigări de foi, transpirația multinațională a matrozilor, muzica stridentă a unui tonomat și eu acolo, perfect singur. Uneori aș vrea să fac o călătorie la Rotterdam numai ca să intru în acel bistro, să descoper măsuța de lîngă fereastră neocupată, să comand o halbă. Se spune că nu e bine să forțezi soarta.

— Salzburgul, explică tînărul în costum de flanel cenușiu, nu e un oraș mare. Parisul, Londra, da, sînt adevărate metropole. Dar Salzburgul... Dacă nu ar fi fost Mozart, înțelegeți ce vreau să zic ?

— Dar Leningradul ? întreabă cetățeanul atipic.

Cît despre Leningrad, ce țin eu minte din zilele acelea, ce nu se mai sfîrșeau, cu vizite la uzine de țevi și la felurite sedii de comisii culturale, cu toasturi lungi și mese tovărășești, unde se discutau aprins chestiuni de care a doua zi nu-și mai amintea nimeni, ei bine, tot ce a rămas în memoria mea pentru veșnicie este imaginea unei grădini publice troienite și copleșite de tăcere. Nici palatele lui Rastrelli, nici Călărețul de aramă, nici turnul Amiralității și sălile de malahit de la Ermitaj, ci un parc, al cărui nume nu-l rețin, o poartă grea, de fier forjat, cu două coloane, cum cred că bănuiți, în stînga și în dreapta ei, cu aleile și vazele de tuci și fîntînile arteziene dormind sub un strat gros de zăpadă. Ce-i ciudat e că prin parcul acela nu se vedeau oameni. Pătura de nea era de un alb imaculat și, înaintînd, totul parcă se sălbăticea. Ajungeam apoi în marginea parcului, iar aici nu mai existau garduri. Dădeai direct în cîmp, înzăpezit și el, știți, cîmpul acela rusesc despre care se vorbește în cărți și pe care, dacă tînjești după liniște și singurătate, ți-l imaginezi cîteodată intens, ca și cum ai fi acolo, te visezi în imensitatea lui domoală, protectoare. Fiind iarnă, cerul era greu de nori cenușii și cumva unsuroși. Se prăvăleau către orizont, sus părea să fie furtună, dar pe pămînt era pace și nici măcar crengile nu trosneau. Puteai să fii sigur că n-ai să dai prea curînd de așezări omenești, că în zarea sumbră nu se petrecea nimic care să te ademenească din oraș, totuși, am fost curios să văd ce e mai departe, cum poate să se sfîrșească un parc așa, în neant. Și am ieșit în cîmp, uitîndu-mă, din cînd în cînd, în urmă, la coroanele arborilor, șterse și mărunte, încît nici nu-ți venea să crezi că, un ceas, două mai devreme te impresionaseră cu masivitatea și cu maiestatea lor.

E suficient să mă gîndesc la călătoria aceea și-mi apar înaintea ochilor felinarele negre de fontă de la intrarea în parc, clătinarea suavă a unei frunze în capătul unei ramuri înghețate, galbenul cretos al coloanelor de piatră ce stăjuiau pavilionul pentru muzică.

Ce nu izbutesc cu nici un chip să-mi aduc aminte e revenirea în oraș, întoarcerea din cîmp, ieșirea din parc, drumul cu tramvaiul ori cu autobuzul spre hotel. M-am trezit, pur și simplu, la hotel.

Într-o zi, într-un carnet cu însemnări din Rusia, vechi de mai bine de cincisprezece ani, am găsit un bilet de metro pe care era notată o dată și sub ea, cu un scris grăbit, exersat, se găseau următoarele cuvinte : „pentru mai tîrziu". Din jurnalul, dealtfel destul de superficial redactat, rezulta că era exact ziua cînd vizitasem o grădină publică.

Cînd fac rost de un disc pe care mi-l doresc de foarte multă vreme, nu-l ascult. Îl las uitat într-un raft și-mi spun : muzica aceasta e mult prea minunată, am s-o ascult mai tîrziu. Am discuri pe care le-am dorit cu patimă și pe care nu le-am ascultat niciodată.

— Se ridică plafonul !

Este, bineînțeles, remarca de om informat a tînărului pasionat de zicale vesele franțuzești. O face într-o limbă română vioaie și preocupată, ca a profesorilor de gimnastică în timp ce explică un exercițiu nou. Tînărul vrea să spună, firește, că în curînd avionul de Paris va putea să decoleze.

Cu puțin noroc, dacă lanțul Carpatic are într-adevăr puterea, cum spune tînărul în costum de flanel cenușiu, de-a pune ordine în cicloane și anti-cicloane, cu puțină șansă, cerul se luminează, zbori ceasuri întregi și nu dai de un nor, aerul e uscat și vezi Salzburgul ca în palmă. Îți vine să întinzi mîna, atît de apropiate îți par toate pe pămînt. Un om cu ochi buni descoperă dintr-o privire oara, centrele comerciale, intersecțiile importante. De la zece mii de metri aproape că pipăi casele. Te concentrezi și reușești să citești firma unui mare magazin. Vezi biciclisti pedalînd prin mulțimea de mașini, vezi tarabele colorate ale negustorilor de mărunțișuri. Soarele face umbra netă, reliefînd terenurile se dezvăluie grăbit, ca și cum e prima și ultima oară cînd se întîmplă minunea asta, cu un cer uscat și transparent pînă în străfunduri. Te uiți prin petecul de fereastră al avionului și nu-ți vine să crezi : să nu însemne nimic o distanță atît de mare ? Ai să povestești amănunte pe care, pe altfel de timp, nu le sesizezi nici măcar într-un zbor la rasul solului, cum spun piloții. Iată un bătrîn cu monoclu chinuindu-se să ridice de jos o carte pe care tocmai a scăpat-o, iată vitrina unei librării și sumedenia de cărți colorate. O femeie ceartă un copil, ochii copilului, care-i gras și molatec, se umplu de lacrimi. Surprinzi lucirul unei brățări, salutul afectat al unui portar de hotel, citești știrile zilei pe un panou cu afișaj electronic, remarci afișele unui cinematograf și un grup de tineri rezemați de un zid, un măcelar iese o clipă în stradă și-i strînge mîna unui client, pe ceasul clientului citești ora locală, oamenii, s-ar zice, nu s-au văzut de mult, se bat prietenește pe umăr, clatină din cap cu înțeles, cum fac bărbații care au făcut armata în aceeași unitate.

— Grăbiți-vă ! mă îndeamnă cetățeanul atipic. Am fost, în sfîrșit, anunțați. Ați avut dreptate : nimic nu durează.

Englezul și translatoarea se îndreaptă de-acum spre ghișeul de control al pașapoartelor, tînărul cu complexe freudiene trebuie să fi urcat printre primii în autobuzul ce-i duce pe călători la scara avionului. Mi-l imaginez lîngă un spaniol ori un grec mustăcios explicîndu-i cum se poate ajunge, pe jos, din gara Saint-Lazaire la Operă.

În ce mă privește, îl salut pe cetățeanul atipic și îi urez drum bun. Cînd sala de așteptare aproape pustie, e părăsită de ultimul pasager al zborului București-Paris ies din aeroport și mă grăbesc, ca deobicei la această oră, spre stația autobuzului 149. Șoferul mă cunoaște sau, cel puțin, asta crede fiindcă mă salută. Cobor la Băneasa și iau troleibuzul 81. Toată lumea cară genți și valize astfel că geamantanul pe care-l țin în mînă nu impresionează pe nimeni. E un geamantan, orice s-ar zice, foarte mare, pestriț de etichete. În el am ghiduri, hărți, orarele tuturor curselor aeriene de pe mapamond precum și o seamă de cărți de voiaj din colecția, a cărei utilitate e mai presus de orice îndoială, „Călătoriile omului modern".

pavel pereș

Aprilie

Eu intram în această primăvară
ca într-o catedrală
unde sunetul poveștilor dezmățate
se auzea în eroarea ta făptuită după
atîția ani de glorie și castitate.
Mergeam întruna parcă de-un an
un soldat al nimănui
care își caută tranșeul
poate o rană, poate umbra surîsului tău
Va trebui să arunc grenadele muzicale
așteptînd generalul aducerilor aminte
astfel voi adormi în lacrima ta
pînă la amarul orei de logică.

Personajul grăbit

Tu sosești ca un anotimp ciudat
nu e nici vară nici iarnă
ca și cînd trandafirul
ar înflori dublîndu-se
lume, lume, ea și-a deschis rochia
străzile răsună la atingerea ei
lume, lume, părul ei ajunge pînă la pămînt,
părul ei e străin.

Să trăiești cu spatele lipit de un vis
cunoscînd clipocitul luminii după
numărul pașilor, să trăiești în esența
tiparului invocînd direcțiile limbajului
lume, lume, în părul ei diamantele
sînt cutreierate de gărgărița.

Elegie în răscrucea ochiului

Un singur loc în care scăpătară
Trupul și vorba e de-acum confuz
Formula vieții veșnic necesară
În tine e și nu pot s-o refuz.
Un singur loc a fost, destăinuindu-l
S-a stins sub vreascul boreal
Vorba tu n-o traduci în absintul
Psaltirii ci într-o potcoavă de cal.
Doar un gînd ca un tigru inert
Îl știai cum îți umblă pe gură
Lîngă el mă țineai, într-un antic deșert
Insetarea să-mi fie săgeată-n făptură.
Pe ape trecînd, lunecînd într-o barcă
Am intrat chior în cringul speranței puțin
Luasem merindă iubirea de parcă
Aveam praf de pușcă tain.

Corespondența

Ea pune-n retorte vorbele simple
Ferindu-se de cuvîntul pretins
La automate monedele iscă senzație
Eșafodul feeric e-aprins.
Îl știe-n colindă dar el e departe
Pe scena bătută demult în safire
În ținutul fără de moarte
Îmbrăcat în armura de mire.
Stă cu dicționarul expresiilor demodate
Într-un fotoliu ce pare scrumit
Verbul de jar căutîndu-l cu-nlăcrimare
Dar la pagina X nu e de găsit.
Cuvintele-s fluturi renasc echivoce
Atunci cînd ne naștem, atunci cînd murim
Luînd forme de păpădie
Lîngă versul acesta, un fost țintirim.

În arhipelagul Marianelor

Credeam că aștepți, credeam că-nțelegi
Definițiile întîmplătoare
Alfabetul Morse al nebuloaselor legi
Inima-mi bătea fără-ncetare
În portul unui adevăr ce doare
Am investit un măr să-și crească
Sublimul fruct dar, iată-n depărtare
În flăcări cîte-un pachebot de vis se cască
Calea deschisă-a marilor confuzii
O ține portălelul de iluzii
Hamletizez pe scenele inapte
Rigidul monolog de mere coapte
Telegrafist în alfabetul vieții bat
Cît este posibil să fim de-nluminat.

plastică

Temperarea vitalității

Tendința de a face că eventuala încărcătură lirică a imaginii să se impună în fața semnificațiilor derivate din structurile formale a împins pe mulți pictori la supralicitarea rolului culorii. În suficient de multe cazuri ideea de tablou precum construcție a spiritului, implicînd ca atare sensuri și adresîndu-se într-un mod premeditat rațiunii și simțurilor privitorului, a fost abandonată. Insistența pe senzorialitate, pe împingerea la extrem a efectelor de picturalitate în dauna aspectelor conținutistice și-a avut însă o contrabalansare permanentă în tendința acelor artiști care acordînd o funcție esențială în compoziția factorului cromatic nu au vrut în același timp să disolve în el posibile sugestii derivate din intenții conținutiste manifeste.

Despre **Mircea Barzuca** s-ar putea spune că face parte din acea categorie de artiști care nu au uitat că pictura înainte de a fi emanația unei opțiuni deliberate pentru un anume mod de structurare a vizualului, rămîne un mod de transferare ordonată a unui gînd, prin intermediul unor convenții plastice, către privitor. Iată de ce sînt tentat să văd, dincolo de frenezia coloristică a pînzelor lui Barzuca (Galeriile Municipiului) existența unor intenții ordonatoare. Pare a fi exactă observația profesorului Papu, din Catalogul expoziției, după care Barzuca „nu este un artist de notație, ci unul de viziune". O viziune cu multe puncte de contact cu aceea a unui Bonnard sau Vuillard, filtrată însă prin lirismul învăluitor al lui Monet din „Nympheas". Ceea ce îi este propriu lui Barzuca însă este o vitalitate a expresiei care potențează imediat semnificațiile simbolice. Pierrot este arlechinul ce se agită permanent pe scena vieții, o mască ruptă dintr-un cer ipotetic el însuși o iluzie. Observația psihologică este pătrunzătoare, dar nu pe ea pune accentul pictorul, ci pe senzația de tragică diafanitate, de prezență a măștii în lucruri. Formele, pare a crede Barzuca, trebuie disimulate cît mai bine, fără intenția de a inveli însă o posibilă structură originară, intuibilă. Ea trebuie să fie „citită", așa cum la un carnaval se pot citi chipurile și caracterele în funcție de măștile alese. De altfel acest aspect de bilci al deșertăciunilor, de carnaval permanent îl lasă multe din pînzele lui Barzuca. În altele însă efectele sînt mai puțin frapante, mai puțin caleidoscopice. După ecrane imaginare privitorul poate intui un obiect sau un interior, un spațiu al nostalgiei unde se recuperează filtrat o întreagă zonă tematică a picturii. Credem de altfel că tonul cel mai personal artistul îl găsește tocmai aici, în lucrările unde inspirația nu zburdă în voie, unde efectele cromatice sînt temperate de voința de a conferi o anume rigoare exprimării plastice. Rolul de „frînă" al desenului în desfășurarea exploziei cromatice este evident. Prin intermediul lui se configurează acele sensuri fără de care pictura lui Barzuca ar fi rămas doar la pragul afirmării unei neobișnuite vitalități cromatice.

Grigore Arbore

muzică

Gest și expresivitate

Într-o **Seară muzicală TV**, am avut privilegiul reîntîlnirii cu cîțiva mari dirijori ai lumii, adevărați seniori ai baghetei, gerontocrați ai artei sunetelor, apariții cvasilegendare ale sălilor, orchestrelor, publicului : privire senină, de o bucurie rece, de o blîndețe cristalizată parcă, privire mare și bună, masca impenetrabilă a unei exuberanțe întoarse înăuntru, golite de sevă și vărsate pe de-a-ntregul în substanța, în materia Muzicii, ochii larg deschiși imperechîndu-se parcă cu vîrfurile degetelor de unde iradiază un fluid insesizabil impregnînd deopotrivă publicul și orchestra, austeritatea și jubilația **Simfoniei a noua** beethoveniene — George Georgescu ; privire astuțioasă și benigină, șăgalnică sau crispată atunci cînd orchestra nu răspunde, atitudine debordînd de amenitate, zîmbetul șiret, fin, pe vîrful buzelor, din colțurile ochilor și din unghiurile figurii, ochii vioi, malițioși, paterni ai lui Sergiu Celibidache ; expresie austeră, de o austeritate căpătată prin îndelungata trebuință a Muzicii, prin uzul, iar și iar, zi după zi, al Muzicii, austeritate nu de schimnic ci de truditor, nu de filozof ci de muncitor din greu pe nedeștelenitul tărîm al Muzicii, expresie de muritor căruia, spre apogeul vieții, i s-a împlinit comuniunea cu arta sunetelor, prinsă și împietrită în ochi, suptă, absorbită în mimică, transfigurată pe chip — Ionel Perlea ; severitatea trăsăturilor feței unui maestru oficiind un cult, cel al Muzicii, lentoarea gesturilor unui mag săvîrșind un ritual, gravitatea tactării unui dirijor măsurînd un ritm, ritmul Muzicii, severitatea gînditorului aplecat asupra unui abis tăinuit — Antonin Ciolan.

★

Interesant este drumul pe care-l urmează, alături de lucrări, receptarea muzicii mai vechi a lui Aurel Stroe. Într-un recent concert al Ansamblului „Hyperion". **Două epitafuri după Ezra Pound** par a aparține unei contemporane estetici ancorînd sonoritățile într-un spațiu prea îngust pentru a reverbera o plinătate de conținut apărînd brusc, dintr-odată. Altfel spus, muzica lui Aurel Stroe e austeră numai printr-o obstinată comparație ; considerînd fiecare gest sonor strict în interiorul lucrării, ca printr-o lentilă telescopică, clusterul sau vibrarea cutiei de rezonanță a pianului capătă oarecum dimensiuni epopeice. Muzica e astfel și restrînsă și grandioasă în același timp, „furtuna în paharul cu apă" fiind o comparație nu derizorie ci înțeleaptă dacă se înțelege strîmtimea piesei (patru minute) ca fiind un „recipient", unde, depășindu-i expresiv marginile, se întîmplă ceva avînd remarcabile semnificații muzicale. Muzica vădește astfel nu propriu-zis economie de mijloace ci o expresivă inadecvare sonoră, ineditul, ciudățenia nefiind nici scop pentru sine, nici calofilie muzicală a secolului XX : muzica este expresivă la fel cum un sunet inconfundabil, pregnant, timbrat, descompus electronic, se vizualizează printr-o rezultantă unde domină unghiurile ascuțite. Lumea muzicală desenată în **Gradeotia — Poem electronic pentru syntetizator și o balerină** de Octavian Nemescu pare a aparține secolului XXI. Sunetul compus electronic, efluviile siderale stereo (cvadro) fonice, coregrafia în tempi halucinanți alternînd cu încremeniri cvasisculpturale, spectre timbrale oscilînd între austeritatea sunetului netimbrat și irumperi pline de sevă, meandre repetitive, menținute aceleași cu obstinare, toate aduc o nuanță futuristă la nivel spectacular unei „partituri" trăind ca întreg sincretic. Remarcabilă apare aici legătura între o sensibilitate simțind muzica sub semnul detaliului psihologic, al incantatoriului (construcția se îndepărtează într-un plan secund) și exprimarea sonoră, în linie dreaptă, în prelungirea simțirii autorului. Recursul la exprimarea sincretică apare astfel firesc pentru că se conține în însăși datele de pornire ale muzicii lui O. Nemescu.

Viorel Crețu

FANTASTICUL, DIMENSIUNE A «PROZEI SCURTE» ROMÂNEȘTI

ALEXANDRU MACEDONSKI

IV. Nicu Dereanu și problema „mișcării prin mișcare"

Structural autobiografică, vădind puternice note de jurnal intim abia deghizat, totuși proza lui Al. Macedonski nu este străină de tentația ancorării în spațiul creației epice obiective, beneficiară a unor conflicte atent elaborate, chemate să definească prin analiză tipologia distinctă, autonomă, a personajelor. Este adevărat că și de data aceasta eroii macedonskieni poartă insemnele aceluiași veleitarism himeric, numai că relevarea unei asemenea trăsături se sprijină pe ideea de „studiu" psihologic și pe efortul de a imagina trasee narative caracteristice prin determinismul lor obiectiv. Reținem faptul că de-subiectivizarea viziunii epice se produce prin apel la formule și modalități narative ce fac adevărată școală în literatura epocii. Cunoscutul instinct sincronizant al scriitorului intră și acum în funcție. Tendințe divergente intre ele cum sînt, pe de o parte, cele circumscrise „școlii" naturaliste și, pe de alta, cele de orientare utopist-științificizantă, stimulate de marele avint al civilizației tehnice, se bucură de aceeași febrilă solicitudine. Explicația este simplă : apelind la ele, scriitorul nutrește convingerea că se află în posesia formulelor narative apte să pună în valoare, să expliciteze propriile sale obsesii existențiale. Finalitatea demersului narativ, în cadrul amberlor formule, stă în relevarea stărilor psihico-morale paroxistice ale personajelor. Bintuite de fantast-himerica lor inclinație de a-și depăși condiția reală, mizer-prozaică, și de a trăi iluzia împlinirii, implicit a libertății absolute, acestea se complac în aventuri imaginare pe cît de lipsite de temeiuri înscrise în dinamica existenței fenomenale, pe atît de nocive prin consecințele lor. Producerea unei asemenea grave rupturi, de multe ori grotesc-tragică, atrage după sine, incidental parcă și tocmai de aceea în forme de o bizarerie derutantă, impactul cu zonele fantasticului. Îndeajuns de distincte, cele două direcții sînt reprezentate de unele dintre cele mai viabile nuvele și povestiri macedonskiene.

Subintitulate „nuvele naturaliste" de Macedonski însuși, **Nicu Dereanu** (1886) și **Între cotețe** (1888) sînt adevărate „fiziologii" narative, în linia C. Negruzzi, V. Alecsandri, I. Eliade-Rădulescu, convertit în „studiu", așa-zicind, para-psihologic. Deci „naturalismul" viziunii epice macedonskiene este prea puțin atras de teoria zolistă a „feliei de viață". Avem de-a face, mai degrabă, cu proiecții imaginar-onirice ale realului pe fondul cărora se disting siluetele bizare ale personajelor bîntuite de o nevindecabilă atracție pentru visătoria maladiv-fantomatică. Înriurirea propriu-zis „naturalistă" vizează în speță sfera psihologicului, cu minuție explorată din unghi cazuistic și patetic argumentată în latura determinărilor etic-sociale. Poate că pentru întîia oară în proza românească are loc o asemenea revelatoare joncțiune între cele două tipuri de logică narativ-analitică. Se constituie astfel începuturile așa-numitului realism psihologic (pentru moment numit „naturalism psihologic") din epica noastră modernă. Și cum se va intimpla adesea, fantasticul este elementul coagulant, menit, totodată, să potențeze din perspectivă simbolică sensul dramei umane.

Despre congenitala predispoziție a lui Nicu Dereanu, eroul nuvelei cu același titlu, de a evada din real, cufundîndu-se cu întreaga-i ființă în lumea închipuirilor fantastic redimensionate, autorul ne previne încă de la început. Noctambul impătimit („Mai ales seara îi plăcea lui Nicu să se așeze pe banca din turnătoria Lemaitre, în fața Universității, de unde privea vîrful clădirei, coronat cu un vultur de ciment de Portland, refractar la igrasie"), himericul student și umilul funcționar se complace adesea în situația de a nu vedea și auzi nimic din ce se petrece în jurul lui, lăsîndu-se în totul furat de „realitatea" plăzmuită de propria-i închipuire : „Nicu, așezat pe banca lui, mai adesea nici nu auzea și nici nu vedea nimic. Ochii lui mari și negri împrumutau fachirilor nemișcarea lor, pe cînd, cu gîndul, se ducea spre lumi cu totul altele decît ale vieții zilnice". Strivit de nimicnicia condiției sale sociale (de cea strict materială nu mai vorbim !), Dereanu, în schimb, își îngăduie a trăi plenar visul celor mai superbe împliniri. „Și visurile ce-l ademeneau — mai notează prozatorul — i se așezau pe frunte ca niște porumbei de lumină ori se făceau privighetori cu cîntece nemaiauzite. El trăia, astfel, clipa în care i se părea că stelele se coboară pînă la dînsul, și că, dimpotrivă, se urcă el singur pînă la acea spuză de aur și de pietre scumpe, și că pierde pămîntul din vedere". Simțul realului, pentru eroul macedonskian, constituie un atribut doar în măsura în care, în chip paradoxal, insemnele acestui simț stimulează plonjonul în visarea himeric-revendicativă, capabilă să-i alimenteze iluzia marilor izbînzi. Astfel capătă contur momentele de acută somnambulie ce cristalizează în episoade narative situate la frontiera fantasticului.

Este adevărat că, pentru început, admirînd statuia lui Heliade (cum se știe, marele spirit tutelar al lui Macedonski), Dereanu își dezvăluie firea maladiv-genialoidă de pe cale exclusiv discursivă („Oh ! Heliade ! — Dar pentru ce n-ar fi el un urmaș al lui ? Pentru ce nu i-ar crește și lui aripi sufletești care să-i ducă într-o zi numele, oricît de necunoscut ar fi astăzi, în inima fiecărui român ?"). În același chip se manifestă și ispita de a ajunge mare legist („Dar legist ? Nu e aceasta și mai ușor ? Nu naște tot romanul advocat, după cum naște poet ? De altminteri, nu e statornicit un principiu : **că fiecare cetățean are deplina cunoștință** a legilor, și nu el singur este legiuitor, de vreme ce contactul între părți e socotit ca lege ?"). Însă, tentația altor două himere depășește această formă de reprezentare, făcînd dovadă unei stranii prolificități epic-onirice. Provocate și ele de același complex refulant, tentațiile în cauză — descoperiri tehnice extraordinare ori gloria armelor — prind îndată teren de manifestare în spațiul imaginației halucinante. Nuvela **Nicu Dereanu** conține două episoade de acest gen demne de atenție. Împrumutînd cîte ceva din cunoscutele sale obsesii de inventator (de pildă, la un moment dat trimite Institutului Franței un memoriu ce are drept obiect ideea imposibilei străbateri a vidului de către lumină), Macedonski pune pe seama eroului său maladiva dorință de a-și valorifica „genialul" angajîndu-se la rezolvarea „problemei **mișcării prin mișcare**". Convins că „știința sfîrșește acolo unde născocirea începe" (dovadă : cazurile unor îndrăzneți precum Fulton sau Dagmerre, primul socotit de Napoleon un nebun iar al doilea, de secretarul Institutului Franței, un șarlatan), Nicu Dereanu „construiește o locomotivă care, nemaiavînd nevoie de combustibil, beneficiază de rezolvarea «problemei mișcării prin mișcare»».

Nicolae Ciobanu

O istorie în imagini a literaturii române contemporane

Văzuta de Ion Cucu

Virgil Teodorescu și Miron Radu Paraschivescu făcînd elogiul Poeziei

Un reporter frenetic în documentare : Mihai Petin

Mircea Palaghiu, regretatul autor al volumului „Sublima soră Camelia" și al altor cărți de succes, la una din întîlnirile Luceafărului petrecută în 1976 la Homorciu.

TINERI POEȚI

Viorel Mureșan

Cu un motto din Wallace Stevens („Ariel era bucuros că-și scrisese poemele. / Ele vorbeau despre un timp amintit / Sau despre cele văzute care i-au plăcut") se deschide volumul de debut al lui Viorel Mureșan, **Scrisori din muzeul pendulelor** (ed. Albatros, 1982), și trebuie să recunoaștem că, după lectura poemelor aceste trei versuri din poetul american ni s-au părut a fi cel mai concis și pertinent comentariu al poeziei practicate de tînărul autor. Pentru că, într-adevăr, despre un „timp amintit", despre gînduri și impresii în tangență hazardată, dar plăcută, în genere, cu lucrurile vorbește poezia intelectualistă, cerebrală a lui Viorel Mureșan, poezie în foarte mică atingere, spre deosebire de aceea a majorității colegilor lui de promoție, cu problemele morale, politice sau sociale ale zilei. Nu întîmplător, așadar, și-a ales poetul debutant de azi un motto din retrasul și singuraticul autor al **Omului cu ghitara albastră**, el aliniindu-se decis, prin modul cum scrie și cum concepe actul liric, la opinia lui W. Stevens, potrivit căreia : „Poezia este subiectul poemului". O **artă poetică** ne lămurește de faptul că pentru Viorel Mureșan poezia înseamnă inspirație (chiar de esență divină) și travaliu, odată consumată fiind, ea putîndu-se lansa în lume impersonală, eliberată pe cît stă în putință de anecdota biografică : „Poezia arată că o scindură udă / pe care lunecă mere aruncate de zei // un pluton de soldați spală / noaptea de ciumă / alungînd-o în zori / poți / pleca / piei !".

Poetul scrie „din partea de sus a unui muzeu în care totul se știe precis", cu alte cuvinte, el dorește să înghețe, să **ingroape**, să încastreze perfect, de e posibil într-un „loc geometric", momente semnificative ale vieții spirituale și senzoriale. Poemul e interesat de propria lui scriitură, transformînd sentimentele ori elanurile confesive în fapt de limbaj. Următoarea poezie, **Suprafețe și focuri**, încearcă să sintetizeze însuși actul poetic, așa cum îl vede autorul : „Așa / se desprinde un ceas / de pe ramul cel verde al timpului // un cearșaf căzut peste plopi / poate duce gîndul la limba minutelor / într-o zi de octombrie / cînd spală cerul ca o gură de mînă // acest ceas se cuvine-ngropat / în lumină de litere. Iată — întors către focuri — / corul de litere dă un concert pe scoarța lucioasă : // mi-i trupul un pahar de fum / alunecînd printre pereți / o catedrală-n care scrum / și foșnet de tutun sînteți. // Suprafețe și focuri spuneam / și gîndesc la un ceas cu secundele arse / cu memorie lungă de care atîrnă goale / căsuțele de plută ale secundelor".

Un ciclu întreg din cartea lui Viorel Mureșan se ocupă de „fața de noapte a poeziei", amintind, prin unele note, de poemul aceluiași W. Stevens, **Treisprezece feluri de a privi o mierlă**. O „lumină de litere", cum spune autorul, se revarsă peste aceste poeme concise, cu numeroase artificii formale, străbătute din cînd în cînd de umor discret și de nonsensuri suprarealiste. Viață, oameni, sentimente și senzații **devin** literatură, sub ochii noștri, rînduite precum cărțile într-o bibliotecă : „Pe o hîrtie dansînd acest clown / și geamurile înalte care-i stringeau obrajii / o femeie se așează ca o carte în locul gol de pe raft / o altă femeie se așează ca o carte în locul gol de pe raft / dacă treci pe culoarul dintre ele cu țigara aprinsă / rochiile de aer iau foc / cîțiva țînci neglijați / umblă cu luminări în firide". Ca la W. Stevens, pictura este un stimulent pentru imaginație în poemul cu titlu atît de șocant : **Batista cu vocale a cîntăreței de cameră Rosa Silber**, din care desprindem o nouă profesiune de credință în forța declanșatoare a evocării plastice sau muzicale : „Nu-i voie să miști un deget, / ar putea / umbra lui / să pună atîtea vocale în mișcare". Imagini echivalente pentru evocare, imagism prelungit în universul spiritual, un amestec, în fine, de lucru real și de lucru imaginat constituie modul poetic predilect al lui Viorel Mureșan, poet care, în ciuda deselor abstracțiuni, știe să vadă obiectele concrete. Iată cîteva exemple probante pentru talentul acestui poet livresc ce concepe poezia ca activitate a spiritului : „Ca mercurul termometrelor rupte / soarele cade pe un șir de scări" ; „Scade rîul / cum s-ar lăsa un animal în genunchi / la auzul săgeții" ; „Decembrie ștefuind bolovanul din grădină / și amintirea ta seamănă cu / fața toreadorului care coboară în arenă".

Un alt ciclu al volumului se intitulează **Radiografie în singurătatea unor sunete** și se concentrează pe aceeași privire a existenței drept scriitură : „Scribul căzu pe podea. / Ar fi vrut să le pipăie / Sunete Albe / lenevind între perne / Sunete Roșii / îl ardeau cu-ntrebări / despre ținutul sonor din care venea // Cineva îi dădu un monoclu. Uimit — / își deschide venele / să se scurgă pietrișul / Sunete Albe ! — / scribul vedea". Un „alfabet esențial", „fuga de sunete", „forma gînditoare a literei E", un „poem de dragoste cu litera T" (una din literele esoterice la Emil Botta), cam acestea sînt **temele** unei poezii ce-și dorește să picteze cu cuvintele, dar care, deocamdată, nu ia în dezbatere decît formele probabile ale acestei intenții. Poezie elevată, fără îndoială, dar impersonală, rece, trăind ici și colo prin forța metaforei : „Un trandafir îmi poartă masca feței / pe dalele acestei după-amiezi" sau : „Primul cuvînt ce-l rostim / e un cal / care arde sub noi / pînă îi crapă drumul / sub copită".

Un lucru concret asemănat cu ceva evocat de muzică ori pictură, cu ceva imaginat, prin urmare, pune în funcțiune, în genere, poemul lui Viorel Mureșan, tehnician subtil al versului, înclinat spre prețiozitate : „Fără pîlcul de meri inima noastră / ar fi muzica unei săli cu dansatori paiizi, / fulgerul ia fereastra de pe cer / s-o deschidă spre tine / spaima de priviri îți vine ca o cămașă de in / în care umerii taie forma zilei de vineri". Este în totul o privire de estet ce consideră existența ca pe o carte sau ca pe un tablou : „Un bulb sub pămînt pregătind o scrisoare / cu litere mov / încîlcită / goană de verițe pe deal". Poemele se rotesc în jurul lor, suficiente în sine, în scrisul și interpretarea lor, adesea dificile și necontingente, trăindu-se aici „cu inima unui animal colorat în albastru / care visează pentru blana sa nuanțe deschise". Oricum, un vis îndeajuns de diferit de acela al multor colegi de vîrstă obsedați prematur de o gălăgioasă publicitate. Și o experiență care merită a fi urmărită.

Dan Cristea

Florentin Palaghia

Florentin Palaghia (n. 1945) a publicat puțin și sporadic prin reviste („România literară", „Săptămîna", „Flacăra") poeme, nu dintre cele mai semnificative, a cîștigat în 1969 Premiul II la Concursul cenaclurilor pe țară, a debutat editorial în 1981 cu Sintagme *(Ed. Litera) a predat la Editura* Eminescu *volumul de versuri* Vama cercului *și la* Cartea Românească, Oglinzi și povară. *are în pregătire alte două cărți,* Templu de dor și Întoarcerea cailor. *După ce i-am citit volumul de debut,* Sintagme, *și o selecție riguroasă din celelalte patru, am avut încredințarea că Florentin Palaghia practică poezia ca pe o pasiune secretă dintr-un impuls egotist, ezitînd încă în fața inițiativei insidioase a limbajului, încercînd să-i adauge existenței un accent estet, existență resimțită dealtfel ca plenitudine și calmă exultanță. Fără a dramatiza, poetul are o sensibilitate aparte, comizerativă, pentru tot ceea ce înseamnă degradare, „scădere" a umanului.*

Cele mai frumoase poeme din Sintagme, Slove *(„O, cîtă desfătare, prielnică dovadă / a dragostei superbe, un fruct miraculos, / zăpada violentă ascunde sub zăpadă / lumina tulbure a fructului frumos ; / gonind în fastuoase păduri tentaculare, / sub musculoase oaze meandre și lumini, / îngroapă în blazoane supus ocrotitoare / pe drumul senectuții solare pelerini. / Rostită ți-e porunca, iubește-ți prea supușii, / așteaptă-i cu nădejde, ei sînt prooroci cinstiți, / rapsozii din gravură mereu ei nesupușii / pe temple pîngărite de dușmani zugrăviți // Busolă prin corola ornată ți-e nădejdea / și veghe țipăt straniu de vîrstă, ochi vicleni, / o, cîtă desfătare îți dă violaceea / descoperire rece a vieții în licheni ! / Bazalt topit pe ochiu-mi, renasc prohod din stepă, / un îndărătnic strigăt pe-al rocii eșafod / cînd dușmanii aflară nevrînd ca să priceapă / că sîngele și osul îmi sînt de voievod. / Ogorul de lumină e fiul lecuirii / sălașul unde vorba a prins din rădăcini / din tresărirea limbii dorințele zidirii, / răzbire și putere cu fală-ntre străini, / și rodul meu e pururi surprins de frumusețe / ca o dorință veche de pace și belșug, / în aripa-mi cu care învălui cu blindețe / și har al slovei cintec și tainic meșteșug") și* Metamorfoză *(„Eu știu să plec / știu să mă-ntorc cuminte / în pasărea ce-am fost / mai înainte. // Desculț prin fragii casei / la amiază, / icoane vechi de sticlă / mă veghează. // Sînt joc neîntrerupt de flori și fluturi / gravate-n prispa casei / peste scuturi. // Cînd plec și vin / rămîn într-o privire / cuvîntul nerostit / dintr-o vorbire. // Și trec în casă / prispa și iubirea / a pragului mireasă — / nemurirea") îl arată ispitit de pletora lingvistică și semantică* (Slove) *și de inefabil* (Metamorfoză) *deopotrivă. Excesiva poetizare, vagul poetizant, retractilitatea cuviincioasă în fața concretului, teama de a folosi cuvîntul în sensul lui propriu, sînt păcatele de azi ale poeziei lui Florentin Palaghia, prea cuminte, prea puțin îndrăzneață. Un poem ca* Miresele cuvinte *(„Mă tulbură ademenirea e apa adîncă / în care-mi plec privirea cu fior / plutesc pe cerul lumii nenumărate păsări / spre paradisul orgii cu ton înșelător // fructul se desface în viermii de mătase / o putredul miresei veșmînt coborîtor / iluminează torsul măsurilor întoarse / în semnul biruinței topind măsura lor // este mireasa care și-a părăsit menirea / pe scara îndoielii un tulbure ochean / zorește-n luciul nopții închisă în armura / unui albastru înger cu suflet de oștean // de nu aflați în tîlcul cuvintelor secretul / rog încercați în cîntec solfegii și măsuri / miresele cuvinte în lupta lor comună / de a sorbi neantul atîtor mii de guri // și verbul veșnic tandru ori dur ce în tipare / răpește din ideea vreunui visător / nînsorile astrale ce mîntuiesc ființa / topită în sărutul mereu sfîșietor // așa veți înțelege de ce atîta trudă / de a opri mireasa din ape și din mit / cuvintele mă cheamă să sorb mereu ființa / tiparului ce-n cîntec copil s-a împlinit // și zbor în suferință ca să descopăr zborul / mai iute ca un soare pe-un veșnic univers / cuvintele mă cheamă să-mi unduiesc fiorul / mireselor cuvinte în rădăcini de vers") ar trebui să-l decidă pe Florentin Palaghia să se aventureze în spațiul adevăratei expresivități, călăuzit de talent și de numeroasele-i lecturi ; aventură a limbajului ori numai aventură spirituală, poezia rămîne o* techne *benefică, aduce „mai multă lumină" sau chiar iluminează existența.*

Cezar Ivănescu

NUMELE POETULUI

N.R. Manuscrisele trimise pentru rubrica „Numele poetului", nu se înapoiază.

A treia contribuție

În vechiul atelier fotografic ce aparținuse pe vremuri lui Gherman exista o cămăruță blocată încă din acea vreme cu un tapet ce-i masca ușa, dar sub streașina acoperișului era o nișă de care se părea că nu mai știa decît Maciste. În noaptea eliberării sale din încercuire motanul se instală acolo și în timp ce noii lucrători ai atelierului dormeau la ei acasă începu să-și redacteze a treia contribuție critică la propriile sale AVENTURI.

„Am sperat tot timpul că autorul aventurilor noastre să nu se lase influențat de judecățile potrivnice și subiective ale tatălui Norei și să conducă povestirea pe un plan care să-i cucerească pe cititori prin ineditul întîmplărilor și prin finalurile fericite ale diverselor episoade. Cînd colo, Ion-publicistul s-a lăsat flatat de laudele tatălui Norei și măgulit de prietenia Maiorului care nu iese din vorba lui Still. Singurul om pe care am putea conta este Vasile, dar și el poate fi corupt, se pare, de sticlele acelea cu băuturi asemănătoare ceaiului. Dacă n-ar fi atît de sentimental, Vasile ne-ar putea fi de mare ajutor în viitoarele întîmplări. Maiorul ne-a arătat într-adevăr îngăduință, se vede însă de departe că la el totul e premeditat, bănuim că nici pe propria soție nu și-a îmbrățișat-o vreodată fără a fi în slujba instituției unde lucrează. E mai periculos chiar decît tatăl Norei, pentru că el nu face nimic în afara unei logici proprii. Sîntem siguri că ne-a eliberat pentru a ne putea urmări mai bine. Dorim ca din apariția acestui foileton cei cîteva mii de cititori să poată afla în ce pericol sîntem și să se opună lucrăturii lui Still. La început Maiorul ne-a fost favorabil, dar de la decesul grefierului incoace este convins că noi, motanul Maciste sîntem unicul răspunzător de plecarea dintre noi a bătrînului grefier. E adevărat că Ion s-a străduit pe cît a putut să-l convingă pe Maior că Maciste n-a comis nici o crimă, a fost zadarnic însă orice efort, fiindcă Maiorul are convingerile lui de neclintit. Pe de altă parte, autorul crede ca un naiv că nimeni nu se va amesteca în ficțiunea lui, adică el este sigur că aventurile lui Maciste vor avea un final fericit și că lectorii vor răsufla ușurați cînd vor afla că noi, personajul, n-am dat ortul popii. Dacă nu ne vom întîlni pînă la apariția acestor rînduri sperăm să determinăm un adevărat curent în favoarea noastră. N-am vrea însă ca lectorii să considere intervenția aceasta critică drept o revoltă a personajului care sîntem noi-Maciste împotriva autorului Ion-publicistul, deci n-am vrea să se spună că eroii nu mai respectă convențiile și că-și fac de cap prin prozele unor autori care și-au permis să admită inițiativa personajelor. În ce ne privește, noi-Maciste, fiind cu totul și cu totul în libertate, puteam să ne despărțim de autorul nostru și să ne rupem unul de altul fără grijă. Dar am fi lipsiți nu numai de inimă, ci și de inteligență dacă am face acest lucru. Și pe urmă Ion-publicistul ar rămîne cu o parte a vieții noastre scrise, iar noi-Maciste n-am mai avea posibilitatea de a-l influența decît cu trecutul. De aceea, împreună cu inepuizabilul creator de proverbe, zicem : «Fie vremea bună, rea / Tot mai bine-n cartea ta». Sigur că pentru unele personaje e o teroare să stea de sute sau chiar mii de ani în cărțile și în rolurile hărăzite de cîțiva puțini autori care scriind nici nu-și dădeau seama că pecetluesc sub un lacăt nevăzut ființe libere dintre cele mai poznașe. Noi-Maciste nu ne vom lăsa dus în ispită de autorul Ion-publicistul, care e gata-gata să facă un compromis în ce ne privește, adică să ne elimine din ficțiune și să ne livreze spînzurătorii lui Still sau oamenilor Maiorului. Am avut de cîteva ori tentația de a ne întoarce în jugul din Vale, dar pădurile au fost rase acolo, pretutindeni, și lumea trăiește într-o secetă perpetuă. Din cauza prieteniei ce ne leagă încă de la început cu Ion-autorul, am hotărît să rămînem în cartea lui, și pentru a-i verifica simpatia față de noi și pentru a-i trage o cacealma cum nu s-a mai pomenit dacă ne trădează".

Cu aceste gînduri s-a prezentat Maciste într-o joi dimineața la redacția revistei unde-și publica Ion foiletonul săptămînal și nu i-a fost deloc greu să înlocuiască episodul scris de autorul adevărat cu a treia contribuție critică la aventurile sale.

Gheorghe Pituț

Filosofia «Respirărilor»

Urmare din pag. I

salitate și cele foarte particulare", face posibil schimbul, dialogul, prin sens și semnificație, nu numai prin sens, instituind o ființă privilegiată : Poetul. El „creează semantica unui cuvînt care nu există", a unui cuvînt ce va să vină, prin intermediul sintaxei. Această „semantică identificabilă numai la modul sintactic" (pag. 173) conferă poeziei funcția ontopoletică. Omul fiind propria sa abstracțiune, după Nichita Stănescu, el transformă în spațiul culturii „necuvintele" în cuvinte, semantica creată își găsește sensul (gîndul), omul fiind una cu Poetul: temei purtător al istoriei, prin poezie.

El, ca „animal cultural", ordonează cultura și-o face să **țină** prin poezie. Din acest motiv Nichita Stănescu afirmă că limba română îi este patrie, cum ne e tuturor, revalorizînd născătorul de idiosincrazii : „românul s-a născut poet". Că nu poate fi altfel, o arată Eminescu care, ca „om deplin al culturii române", a pus în valoare, înainte de a-i da nume Constantin Noica, contradicția unilaterală dintre poezie și celelalte componente ale culturii, la fel ca mai tîrziu Blaga sau Ion Barbu.

Atitudinea poetică face să **țină** cultura și-o organizează într-un cosmos, ea este limitație care nu limitează și-ți revelează faptul că „A înțelege înseamnă a nu fi-fiind". A nu fi ceea ce ești, a te deschide în dialog pentru a fi ceea ce nu ești, purificîndu-te de tine și de alții-fiind. Putem vedea acum omul căutîndu-și hrana în natură, ca fiind altceva : dar pentru el, spune Nichita Stănescu, natura este istoria și, a te hrăni, a supraviețui adică, înseamnă a introduce istoria în circuitul metabolic al spiritului.

Cultura **ține** în comuniune spirituală generată de activitatea poetică (cuvînt care însumează și sensul elin) într-o patrie, pare a spune un presocratic contemporan nouă. Nichita Stănescu nu este un filozof care, vorbind **despre** ceva, crede că gîndește, chiar dacă acest **ceva** asigură coerență sistematică spunerii.

El nu lucrează ci se **pre-lucrează** pe sine, sub gîndul emanat de obiect, luminîndu-l pe acesta. Elementele sale sînt : limba română, istoria, cultul prieteniei ca disponibilitate a admirației, conștiința de sine ca produs al primelor. Toate acestea prelucrate cu o metodă **sui-generis** : atitudinea poetică sub semnul lui Eminescu.

Ecouri kantiene în cultura românească

Urmare din pag. I

kantiană prin propriile lucrări. D. Ioanițescu, vorbind despre „Primele cărți de logică în românește". **(Convorbiri literare,** XLIV, 1911) constată, înriurirea evidentă a kantianismului asupra logicii lui Maiorescu **(Logica elementară,** 1876), care devenise o carte de largă circulație.

În orice caz, doi dintre elevii lui Maiorescu au acordat o importanță deosebită filosofiei kantiene. C. Rădulescu-Motru își susține în 1893 teza de doctorat cu o problemă din Kant **(Zur Entwicklung von Kants Theorie der Naturkausalität),** iar în 1912 publică cunoscuta lucrare **Elemente de metafizică,** căreia în 1928 îi adaugă subtitlul „pe baza filosofiei kantiene".

Al doilea elev al lui Maiorescu, Ion Petrovici publică în 1936 **Viața și opera lui Kant,** alcătuită din cele 12 lecții ținute la Universitatea din Iași în cadrul cursului de Istoria filosofiei moderne.

Fără să fi avut răsunetul lucrărilor amintite, sînt demne de menționat **Teoria ideilor de timp și spațiu după Kant și adversarii lui,** a lui Gh. Ionescu (Buc., 1889 ; **Morala lui Kant și adversarii ei,** a lui Gr. Tăușan (Buc., 1900).

Amintim în continuare numele principalilor traducători ai operei lui Kant în limba română : Ioan Gorun **(Spre pacea eternă,** 1912), M. Antoniade **(Prolegomene,** 1924), I. Gherincea **(Critica puterii de judecată,** 1927), Tr. Brăileanu **(Întemeierea metafizicii moravurilor,** 1927 ; **Critica rațiunii pure,** 1930 ; **Critica puterii de judecată,** 1940), N. Bagdasar și E. Moisuc **(Critica rațiunii pure,** 1969), N. Bagdasar **(Critica rațiunii practice,** 1972). Cu ocazia împlinirii a 200 de ani de la apariția **Criticii rațiunii pure,** Editura științifică și enciclopedică a avut inițiativa de a publica **Critica facultății de judecare,** în traducerea lui V. Dem. Zamfirescu și Al. Surdu (Buc. 1981).

Studii remarcabile despre Kant a scris Mircea Florian **(Immanuel Kant,** în **Istoria filosofiei moderne,** vol. II, Buc., 1938 și **Kant și criticismul pînă la Fichte,** Buc., 1937).

Influența kantiană nu s-a manifestat numai pe tărîmul metaficii pure. Mihail Dragomirescu, după cum ne relatează elevul său T. Vianu **(Jurnal,** Buc., 1970, p. 324) preda estetica într-o sistematizare originală, dar alimentată de sursele postkantine. T. Vianu mărturisește el însuși filiația kantiană a propriilor sale idei estetice.

Ar mai fi de menționat lucrări ca : **Viața și operile lui Kant** (Buc., 1906) a lui Sofronie Craioveanu, **Principiile pedagogice ale lui Kant și Schiller (Rev. de fil. și ped.,** nr. 2 și 3, 1907) de C. Antonescu.

Un exeget actual al kantianismului în filosofia românească este Constantin Noica. El traduce în 1936 lucrarea lui Kant **Despre forma și principiile lumii sensibile și ale celei inteligibile,** iar în **Concepte deschise în istoria filosofiei** (Buc., 1936) face o amplă analiză a teoriei kantiene despre „lucrul în sine". Lucrarea **Schiță pentru istoria lui cum e cu putință ceva nou** (Buc., 1940) reprezintă o încercare de a sistematiza întreaga istorie a filosofiei în jurul întrebării lui Kant („Cum sînt posibile judecățile sintetice **a priori**") generalizată. Un studiu întins și adîncit asupra filosofiei lui Kant este prezentat cu ocazia traducerii primei introduceri la **Critica judecării (Două introduceri și o trecere spre idealism,** Buc., 1943). În 1969, C. Noica publică lucrarea **Douăzeci și șapte trepte ale realului** în care întreprinde o analiză originală a semnificației contemporane a categoriilor cercetate de Kant.

În sfîrșit, trebuie amintită aici lucrarea **Kant și neokantianismul** (Buc., 1968) a lui Alexandru Boboc. Ea reprezintă o continuare firească a interesului pentru aspectele moderne ale kantianismului.

Casa de piatră

Urmare din pag. 1

de casă există de fapt, adică sînt mai multe acolo-n podgorie, una este cea a tezaurului, singura poate care a nălucit sunetele acelea după care s-au luat și au alergat cei cîțiva pietrari pînă au izbit sec cu ciocanul și la picioarele lor s-a prăvălit dintr-odată marea comoară. Dar puțin mai sus, chiar în linie dreaptă, într-o stîncă ce domină ca un sfinx toate văile există și casa acelui amărît de „Pricolici" care, știți și dumneavoastră ce făcea, noaptea se schimba din călugăr în lup și mursica pe apucate oile de la stînile, care altele și ele decît tot cele călugărești ? Există și casa, a existat și omul, marele povestitor le-a dat doar un destin aparte, i-a făcut eterni adică și i-a eliberat de sub imperiul unei credințe. Totul se petrece cu un aer monahal, de ritual primitiv dar laică aici este însăși ideea de păstorit și forța care o contracarează și vine tot din chinurile de chilii ale celor ce se sechestrau în speranța unei alte lumi de pe cer. Casa există, spunem, a existat și omul dar realitatea lor în plan real este de fapt tot o poveste pe cît de stranie și zguduitoare, pe atît de voiculescană, vom vedea.

atelier literar

poșta redacției

ALEX. ROMBEANU : Nu sînt noutăți : aceleași pagini închise, de o perfectă opacitate, care nu intră în sfera poeziei. După cum știți, desigur, nu se prea obișnuiește ca autorul să ofere cititorilor (separat) „cheia" („perspectiva unificatoare", cum ziceți) a lucrărilor sale ; ele trebuie să-și transmită singure, de sine stătător, înțelesurile, sugestia, reverberația lirică, etc. Dacă le au, firește !...

IOAN LUCICI : E un început pe alocuri promițător (mai cu seamă în pagini ca „Biografia unui om de zăpadă", „Auschwitz", „Riul", „Feriga") deși nu lipsesc unele nesiguranțe și imperfecțiuni. (Ceea ce confirmă, de bună seamă, înțelepciunea hotărîrii de a păstra încă pe masa de lucru proiectul viitoarei cărți).

AUREL OCNEANU : Manuscrise indescifrabile.

STELA CRICLEVIȚI : Nu trebuie să vă mai prezentați din nou, în fiecare scrisoare ; vă cunoaștem destul de bine : sînteți „o tînără cu doi ochi căprui, zimbitori și întrebători cu obrajii copți la soarele verii și scăldați în ropotele ploilor lungi"... „o tînără cu suflet de poezie"... cărții îi „place enorm viața"... Vă mai place să scrieți poezii și tot dv. ne spuneați cîndva că sînteți **„profesoară sublinitoare"**, etc. Vedeți că vă cunoaștem destul de bine ! Probabil că nu mai sînteți „profesoară sublinitoare", pentru că și asemenea extravagențe uriașe, posibile în zilele noastre, au și ele o durată limitată, iar nivelul de la care oficiați la cafeneaua (cum se vede din scrisorile și versurile dv.) a rămas la fel de precar și de vecin cu analfabetismul, ca să nu devie izbitor chiar și pentru forurile școlare din acea parte a țării și a lumii unde vi se „coc" obrajii la soarele verii, ș.a.m.d. : „Garoafe roșii, ș'un sărut / L'am cîștigat și le-am pierdut, / S'au ofilit, și'n amintiri / Le-am aruncat pe sub priviri"... Sau : „Un suris plin de (iubire) durere / Ce'a 'ncercat să spună lumii / Că-i cuprins de fericire. / Dar născut e din iubire / Si-i al buzelor avere"... Etc. Cam în felul acesta (și cu ortografia „personală) scrieți și acum, și sînt puține speranțe că se vor ivi schimbările în bine pe care nu le-am putut înregistra în cei cîțiva ani de cînd ne scrieți. Rămîn, în schimb, atuurile dv. prețioase, acea dragoste „enormă" de viață și acel „suflet de poezie", care ar trebui să-și găsească de urgență un „debușeu", o fertilă întrebuințare (ar fi păcat să se piardă, să se irosească în scrisori și versuri fără perspectivă !..). Ne-am gîndit, deci, să vă sugerăm să depuneți această nobilă zestre la temelia unui viitor cămin fericit, da, dragă tovarășă Stela, e timpul să vă măritați și să dăruiți țării odrasle voinice, brate harnice, de care are atîta nevoie !... Vă dorim grabnic succes și multă fericire !

G. FABIAN : Versificări relativ abile, care agită o puzderie de vorbe și imagini fără a reusi să degaje un sens, o sugestie, un cîntec. (Pe alocuri scrisul dv. rămîne indescifrabil).

C. BULIGOANEA : E mult prea devreme ca să putem lua în serios asemenea manifestări (care, de altfel, nu ies de loc din comun). La această vîrstă, toți copiii povestesc și fabulează, cu mai multă sau mai puțină fantezie și îndemînare, cu mai mult sau mai puțin mimetism. Înțelept este, după părerea noastră, să nu le înlesnim înrădăcinarea unei asemenea preocupări pretimpurii și unilaterale încă neconcludente, ci, dimpotrivă, să le solicităm atenția și curiozitatea spre toate disciplinele și preocupările din cîmpul culturii (cu precădere, firește, spre cele cuprinse în obligațiile școlare). Vocația se arată mult mai tîrziu și e riscant să anticipăm de la o distanță atît de mare ! (Cine știe ce matematician strălucit se ascunde în fragedul povestitor de azi !...).

C. DIACONU : Nu putem căuta răspunsul în urmă : nu știm nici sub care din semnăturile dv. ne-ați trimis manuscrisul, nu știm nici perioada cînd l-ați trimis. E mai simplu să consultați colecția revistei, la o bibliotecă sau casă de cultură apropiată.

M.E. (CRAIOVA) : Încă nu ne putem face o părere, reveniți.

CĂTĂLIN ȚÎRLEA : Promițătoare îndeminări în minuirea versului, a cuvîntului, chiar dacă, deocamdată, asupra paginilor bat încă grele umbre eminesciene. E cazul să insistați, explorînd cît mai larg și mai profund căile și mijloacele poeziei, în căutarea glasului dv. propriu.

GH. DUMITRESCU : Cîteva noutăți încurajatoare, printre exercițiile dv. „matematice" : „Tristețea robotului", „Experiență", „Principiul lui Arhimede", „Exercițiu". (Pe viitor, fiecare text pe o filă).

Geo Dumitrescu

N.R. Manuscrisele nu se înapoiază.

Despre poet

Stă pe treapte încălzindu-se la soare
în minte cu dorința unui compromis
între putere și umilință
ceea ce ar fi o utopie desigur
un fel de asigurare pe viață și pe moarte
e încă murdar de umblet
sudoarea primejdiei își vădește tîlcul
ca un dicționar somptuos
aproape adormit aproape fără vlagă
întinde de-a dreapta și de-a stînga
două poeme
bine smălțuite argintii
și splendori de ritual inundă acea nesfîrșire
imaginația depărtarea de sine
tremurătoare cuvinte care se spun singure
ca și cum ar fi adormit
între două uși ale memoriei

COSTIN GRIGORAȘ

Iarba

Ca-ntr-un ochi de baladă
țîșnește iarba
flacăra vieții
ferecînd-o-n frumusețe nepieritoare

Deși nimeni nu va veni
să-i deschidă
va invada cetatea
va adula piatra
pretutindeni învăluindu-ne mersul
pretutindeni însoțindu-ne văzul —
blînd sentiment
de tandrețe
și
seninătate.
iarba...

AUREL ALBU

Un fel de moarte

Ce absurd voi muri,
mai absurd decît se moare-n război,
Ce ușor voi muri,
mai ușor decît se moare în somn,
dacă voi săruta mereu
cu această gură
ușuratece vorbe gonite de la unul la altul,
dacă cu aceste brațe,
voi strînge în mine
forma orașului, ispititoare,
dacă din cînd în cînd
nu-mi voi mai aduce sufletul
în singurătate.

CRISTALIA STOIA

Mircea Barsuca : „Arlechino"

Pe țărm

Ai apărut și am simțit cu spaimă
un gol în propria-mi ființă.
Tu cu un zîmbet absent și fără
o umbră de sfială mi-ai pășit înăuntru —
o privire cercetătoare de jur-împrejur
și-apoi cu cîteva oranjamente fugare
te-ai instalat comod într-un colț
fumînd foarte trist.
Veniți încet și priviți-o — dumnezeule
ce minunăție — contemplînd marea
dintr-o scoică.

BOGDAN ȘTEFANESCU

Omule

Omule care îți plimbi
capul prin nori
ca pe balonul prins cu un fir
de mîna copilului,

coboară cu picioarele pe pămînt
cît mai e cu putință, cît nu
s-a dilatat clipa
ca o Vale a Flingerii !

EMIL COȚIANU

Spre seară

Bolta fugea-n sus,
Se-nălța,
Subțiind ceru-n senin.
Picurau pescărușii.

Fluxuri sporeau în aflux
Spuma mării,
Venere neînchegate,
Încă,
Probau unduiri și nuanțe.

Seara aștepta parfumată,
Discret,
Începutul discreției.

Sta marea rezemată
De inima mea,
Și pulsa.

CONSTANTIN IORGULESCU

Din alb

Cine
mai zburdă azi pe cîmpii
unde
sînt mieii
sufletul nostru se întoarce
pe partea cealaltă
veșnic
fragii sînt verzi
ora-i necoaptă
în mine rămîne
neîntoarsă
clepsidra
nisipul ăsta
nici vînt
nici pămînt
viață de lut în cuvînt
risipire,
apa
odihnește în lacrimi
diminețile-s grele pe noi
ca niște haine de iarnă
eu
port în mine semnul
celui ce nu poate
să iasă din alb.

IRMA SANDU

REPERE

Considerații inactuale

Problema integrării în „circuitul" mondial de valori este una din marile obsesii ale scriitorului român dintotdeauna. Situația incertă, de provincie culturală, și gîndul că literatura noastră ar putea fi un produs de rang secund au exasperat sensibilitatea celor mai străluciți reprezentanți ai inteligenției noastre și au condus adeseori la pagini foarte acute de meditație asupra condiției morale și intelectuale în care se află artistul de la noi. Răspunsurile au fost diferite, subsumîndu-se la două atitudini fundamentale, discernabile cu precădere între cele două războaie și mai apoi, cînd s-au precizat tipologii culturale cu adînci implicații sociologice și ale sufletului colectiv. Pe de o parte am putut contempla voința de autodepășire, credința că nu am făcut destul pentru a propune lumii o imagine a sufletului românesc în toată măreția și amploarea lui, lăsîndu-ne furați de ambiții mărunte și de certuri de capelă. A-ți spune că vina o porți tu însuți pentru că celălalt nu este atent la mesajul și la problematica ta, fiindcă nu-l privește îndeajuns, prin încărcătura emoțională și valoarea considerațiilor artistice și morale, iată o atitudine demnă de tot respectul ! În felul acesta există măcar siguranța continuării efortului cultural, cu încredere în posibilitatea surmontării condiției prezente. În domeniul spiritului se cuvine a practica mai degrabă încordarea și tensiunea benefică, nemulțumirea de sine și capacitatea de a-ți înfrînge limitele. Atunci cînd un mare scriitor încearcă să biciuie lenea de gîndire și să spargă chietudinea generală, el trebuie privit ca un constructor, iar nu ca un demolator. Atitudinea opusă, a doua în ordinea noastră de idei, afirmă că vinovată este lumea pentru că nu ne ia în seamă, încriminînd interese ostile și eforturi mai bine coordonate. Ca întotdeauna, adevăr există și în asemenea afirmații. Dar scriitorul și producătorul de cultură în general nu trebuie să se lase copleșit de explicațiile mulțumitoare. Nici un interes din lume nu ar putea împiedica difuzarea lui Shakespeare, a cărui faimă nu se datorează imperialismului cultural englez, ci dimpotrivă, acesta din urmă este posibil datorită marelui poet. A profesa un orgoliu hipertrofiat este dovada de carență, un indiciu al complexului cultural. El nu poate ajuta la nimic și nu poate alimenta decît bilanțuri pentru uzul nimănui. Încrederea în sine și demnitatea scriitorului se afirmă prin luarea în considerare, cu toată severitatea și vehemența, prin incriminarea lipsurilor noastre, a nereușitelor și slăbiciunilor de care dăm dovadă. O asemenea perspectivă ne va ajuta apoi să ne încordăm energiile pentru a realiza „monumentele" neuitării. Nu ajută la nimic să spunem noi înșine cît sîntem de grozavi și să încercăm „dumpingul" cultural. Trebuie să adunăm în scrisul nostru curentii aceia de energie umană, care ar putea să facă din cărțile pe care le publicăm o formă de gîndire fără de care întreaga umanitate să se simtă mai săracă, așa cum s-ar simți fără marii scriitori ai literaturii universale. Am salutat de aceea în colțul nostru de pagină traducerile cele mai reușite din poezia românească de astăzi, considerînd că ele pot atrage atenția asupra fenomenului de emulație din arta colegilor noștri poeți. Dorim totuși să spunem că ne-am bucura să recenzăm o apariție nesubvenționată a unui poet român în Pinguin Books, avînd încredințarea fermă că ea se va produce, dacă noi înșine și critica literară deopotrivă vom fi îndeajuns de „răi" pentru a stimula energiile reale și sensibilitatea cea mai ascuțită a oamenilor de bine din literatura română de astăzi.

În mod intenționat nu am luat în considerare aspectele „tehnice", să le spunem așa, cele care privesc contactele personale, cunoașterea reciprocă și altele de acest fel, desigur importante, dar nu esențiale. Să ne fie iertat a spune că, deși nu se poate trăi astăzi fără strînse legături cu lumea, destinul mare al unei literaturi depinde mai ales de evoluția ei internă, de intensitatea problematicii sale și de nemulțumirea celor care o fac, de neliniștea și speranțele lor.

Aurel-Dragoș Munteanu

IN CURIND :

LUCEAFĂRUL COPIILOR

Generația literară – un concept deschis

Urmare din pag. 1

poate fi rezultatul unor coincidențe fortuite. Spectacolul cronologic este o adiționare de semnături, în care interesează criteriul biologic nu spiritul afin. Literatura însăși este un timp înșirat pe generații (inclusiv de cititori) și privită pe mari curgeri de timp, ea înglobează efortul generațiilor care s-au succedat, inconfundabil, de pregnantă forță modelatoare, un determinism subtil răsfrînt în ultima generație, așa cum este ea. Dar, o nouă generație nu este, automat, prin simplă succesiune, superioară precedentei ; firească curgere a generațiilor asigurînd progresul istoric nu înseamnă, mecanic, și progres estetic. În fine, generațiile „de creație" par a nu se suprapune celor biologice, întîmplător aflate sub semnul timpului. Or, literatura unei epoci este suma numelor (mai exact spus, a contribuțiilor) mai multor generații, activînd sub un același generic, într-un același climat socio-istoric și spiritual. Am spune chiar că sincronizarea este inevitabilă și din crezul comun — dat de evenimentele politice catalizatoare, reperele epocii — „operele" își extrag un numitor comun. Negreșit însă, condiția diferențierii (mereu dorită) rămîne coeficientul de originalitate.

Totuși, în pofida atîtor ambiguități în mînuirea conceptului, generațiile se perindă pe scena literaturii iar criteriul generațiilor (folosit de un Albert Thibaudet, Gaetan Picon sau Pierre de Boisdeffre), apăsînd pe cronologie ori tipologie este util în organizarea materiei ei. Socotim și noi, pe urmele altora, că obiectul controversei nu poate fi existența generațiilor, ci absența caracterului operațional al conceptului. Dar sintezele critice au nevoie de coerență și forță ordonatoare. Cînd lucrăm însă în stricta contemporaneitate, eticheta convențională a generației, aplicată generos este prea largă pentru a nu se potrivi prea multora, întreținînd confuzie și veleitarism. Ritmul alert al vieții moderne, accelerarea istoriei conduc la „înmulțirea generațiilor" ; și, întotdeauna, presiunea și nerăbdarea „generației care vine" vor asigura dezbateri fierbinți, pulverizînd mărunte clasificări și aplatizări. „Mitul generației" nu poate fi prins într-o formulă și nici cantonat în perimetrul unei generații. În plus, din perspectiva istoriei literare, o „tînără generație" — observa Elena Ștefoi — a existat întotdeauna.

Întrebarea însă era alta ; oare cîte generații există (coexistă) în peisajul nostru literar ? Momentul 81 — constată Al. Piru — este un Zeitpunkt al generației de după război și dacă admitem că într-un secol se succed trei generații (fiecare „acoperind" 33—34 ani), rezultă că inserierea pur cronologică este de totală netrebuință aici deși ea poate fi utilă în interiorul generației. Cum le despărțim însă, fiindcă simpla expirare a termenului (și el arbitrar) nu e un argument. Acel spirit al timpului, Zeitgeist-ul unei epoci este liantul unei generații, hrănindu-i virsta spirituală dar însumînd structuri și personalități literare de o extremă varietate.

Tot în virtutea inerției, animozitățile vieții literare sînt transferate, restrictiv, asupra **conflictului dintre generații**. Conflictul însă nu este neapărat între generații sau numai între generații. E drept că amprenta unei generații se resimte în restructurarea fondului axiologic al culturii, disputa valorilor însemnînd reordonarea și actualizarea lor. Apoi starea concurențială a creatorilor este firească. Competitivitatea ni se pare chiar starea normală a creatorului, urcînd în osuariul valorilor ; în travaliul scriitoricesc, eforturile sînt individuale și — cum spunea frumos C. Țoiu undeva — „valoarea celuilalt sună ca o alarmă". Intervin însă și nevoile delimitării, acele „conflicte de diferențiere" (Hofstätter) a creatorilor contestari, spărgînd statu-quo-ul estetic. Insurgența crește însă cu fața spre modele tocmai pentru a le depăși și este mai degrabă expresia eforturilor de individualizare a noii promoții literare, nu însă în sensul echipei, a aderenței la o „școală", cît a particularizării vocilor ei. Ideea „generației compacte" este o periculoasă iluzie, irealizabilă practic și inutilă estetic.

Cît privește **tînărul scriitor**, adjectivarea nu va să însemne tutelă, critică „de incurajare", clemență. Virsta este irelevantă în aprecierea critică și tinerii nu mai au „privilegiul" de a debuta prost. Cărțile slabe pot fi semnate de „consacrați" ; încît, fiind în primul rînd scriitor și apoi tînăr, creatorul produce valori fără a aștepta acumularea anilor. Dar frisonul editorial, turbulența tinerei generații, negativismul virulent parcurg și rescriu aceeași „istorie" : de la frondă la instituționalizare. O altă generație este o rupere și o reinnoire ; ea trăiește sărbătoarea începutului și „noul val" se și autoiluzionează cu pretenția începutului absolut.

REVISTA STRĂINĂ

● **ÎN STATELE UNITE** cunoaște la ora actuală un mare succes bogata suită de romane ale unor autoare cum sînt Anne Tyler, Gail Godwin, Alice Hoffman și Elisabeth Swados, cunoscute din apariții mai vechi, ai căror succes atrăsese atenția asupra vigurosului lor talent. De asemenea, sînt salutate cărțile Shellei Ballantyne și Alice McDermott, cea din urmă aflată la primul roman, salutat cu căldură de Anne Tyler în **The New York Times Book Review**, care găsește în paginile tinerei debutante destulă „siguranță și îndemînare" pentru a afirma că a compus „o poveste fascinantă, construită după o tehnică prismatică". Criticul Michael J. Bandler susține că masiva reprezentare a prozatoarelor în sezonul literar 1981 aduce o nouă dimensiune în peisajul literaturii americane de astăzi : „La puțin mai mult decît un deceniu de la trezirea conștiințelor și a feminismului, autoarele care creează literatura în zilele noastre sînt familiare cu arta și cu problemele lor și reflectă o universalitate care lipsește prea adesea din literatura contemporană în general".

● **ÎNTR-UN ARTICOL** al lui Vladimir Solecky în legătură cu răspîndirea literaturii ceho în întreaga lume este interesantă partea consacrată literaturii pentru copii, unul dintre cele mai reprezentative domenii propuse actualității de către scriitorii pragnezi de astăzi. Sînt trecute în revistă lucrările semnate de Bohumil Riha, Donát Šajner, Ota Hofman, Eduard Petiška, Stanislav Rudolf, Vera Adlova și Helena Smanelova, ilustrații de Jiří Trnka, unul dintre cei mai reputați autori de filme de desen animat și de marionete, precum și de Josef Lada, ale cărui lucrări atrăseseră atenția binevoitoare a lui Picasso. De asemenea, un adevărat bestseller l-a constituit o apariție științifică, lucrarea doctorului Koch în legătură cu dezvoltarea aptitudinilor pentru mișcare la copii, precum și **Enciclopedia jocurilor** a lui Miloš Zapletal. Un fenomen de excepție, o adevărată înflorire, aproape fără precedent, a literaturii pentru copii în spațiul artistic al lui Hašek.

● **MIROSLAV FLORIAN** este cunoscut în literatura cehă de astăzi drept un poet al dragostei și al sentimentelor tandre, într-un limbaj rafinat, cu ronduri stinse. Artist cultivat, redactor de poezie la diferite edituri pragheze, Florian este autorul mai multor cărți, dintre care cităm : **Ineiul de logodnă** din 1948, volumul de debut, apoi **Drumul către soare**, 1953, **Vocea de aproape**, 1955 și altele, pînă la recentele **Inițiale și Flautul verde**. Cităm dintr-o poezie mult aclamată de critică, **Seară în doi** : „Te-am așteptat atît de mult și n-ai venit. / Numai fluviul este punctual și neobosit : / numai noi ne plimbam, amîndoi, la Karlovy Vary, / numai pentru el n-am amuțit și n-am îmbătrînit. / Fluviul nu-mi cunoaște slăbiciunea și insuccesele. / Cu el mi-e atît de bine. Dar unde ești tu ? Unde ești tu ?".

● **CRITICUL LITERAR**, profesor la Universitatea din Calabar, din Nigeria, Victor M. Hountondji, întreprinde o pertinentă analiză a poemului **Caietul întoarcerii în țara natală** a cunoscutului poet negru Aime Césaire, unul din numele de mare suprafață ale literaturii și ideologiei cunoscute sub eticheta de „negritudine", lansată de altfel chiar de el însuși, pentru a denumi la început un fenomen de conștiință de masă în Haiti. După ce trece în revistă fazele eliberării spirituale a lui Aimé Cesaire și modul cum își precizează el atitudinile față de opresor și față de metodele sale actuale, atît de subtile, prin care ține încă în sclavie pe „omul negru", criticul discerne în opera poetului din Martinica ipostazele unei revoluții artistice care face apel la experiențele de limbaj și la toate „modurile" insurecționale de expresie, culminînd într-o lapidaritate a frazării, care se confundă cu sentimentele simple și fundamentale, cu o culme a experienței spirituale și sociale : „De data aceasta, Césaire, care a reușit între timp să aboleasca din inima sa orice mînie, și a acceptat destinul său de „negru, istoria și cultura sa", confundîndu-se cu neamul său, l-a condus în sfîrșit spre miracolul antrenării în virtejul halucinant al unei revoluții interioare vertiginoase".

● **UN TULBURĂTOR** rechizitoriu împotriva războiului și a opresiunii este lungul poem **Hanne a mea, Anne a mea** închinat de Norbert Lochner celor două surori de care fusese despărțit în anii ciumei brune. Prima dintre ele, refugiată în Danemarca, prilejuind mai tîrziu fratelui său o cunoaștere a limbii și a culturii poporului nordic, pentru a înțelege universul în care s-a format sora sa, iar cea de a doua, ascunsă în Olanda, de unde avea să fie trimisă în lagărele morții, ceea ce a condus de asemenea la o experiență de cunoaștere, pentru „a regăsi în cultura țării care o protejase ceva din urmele unui suflet dispărut", cum, notează un critic. În recenzia consacrată cărții lui Lochner, Rosemarie Kieffer scrie : „De ce atîta nefericire, de ce atîta nedreptate, se întreabă poetul. Omul nu are dreptul oare de a fi liber, de a gîndi și de a vorbi ? Nu are el de asemenea datoria de a depune mărturie ? Nu trebuie oare ca el să dezvăluie ceea ce știe, pentru a-și pune semenii în gardă împotriva primejdiilor, a amenințărilor care apasă asupra bunurilor care sînt libertatea, dreptatea și fericirea lor ?".

Muzică pentru cameleoni

Urmare din pag. a 8-a

Lucra aici la o operă și își închiriase o casă. I-a luat cu el acasă..."

„Acum îmi aduc aminte. L-au jefuit și l-au omorît în bătaie. A fost îngrozitor. O tragedie".

„Un tragic accident". Oglinda neagră mă ia în rîs : De ce ai spus asta ? N-a fost un accident.

„Dar poliția noastră i-a prins pe marinari. Au fost dați pe mîna justiției, condamnați și trimiși la pușcărie în Guyana. M-ar interesa să știu dacă mai sînt acolo. Poate îl întreb odată pe Paulot. Trebuie să știe. Doar e președintele Curții de apel".

„De fapt, nici nu e atît de important".

„Nu ? Acestor criminali le-ar fi stat bine sub ghilotină".

„Nu. Dar n-aș avea nimic împotrivă, să-i întîlnesc pe cîmpiile din Haiti, culegînd gîngănii de pe arbuștii de cafea".

Îmi ridic privirea de pe strălucirea demonică a oglinzii și văd că, pentru o clipă, gazda mea s-a retras, de pe terasă, în salonul întunecat. Răsună un acord de pian, al doilea. Madame, în joacă, improvizează pe aceeași melodie. Și deja se adună iubitorii de muzică : cameleoni, roșu aprins, verzi, de culoarea levănticăi, un public, care, răspîndit pe pardoseala de teracotă a terasei, seamănă cu o partitură ; un mozaic de Mozart.

Însemnări despre Marin Preda

Urmare din pag. 1

„strand", un dreptunghi meschin în care apa nu depășea doi metri. Înota „cîinește", cum se zice în Ardeal, adică așa cum înoată toți țăranii, cu mîinile aduse sub abdomen ca două linguri flexibile și cu picioarele bătînd zgomotos suprafața apei.

În aceeași seară, ne-am plimbat, în doi, mai multă vreme. Mă invita să-l însoțesc cu o insistență care nu-i era în obicei, și am intuit brusc că are să-mi spună ceva.

Mă gîndesc acum că, într-o anumită etapă a existenței sale, **moncherul** reacționa foarte ciudat la o așa-zisă concurență literară. Suporta greu gloria altora, se arăta extrem de interesat de tot ce apărea în legătură cu scrierile sale, își apăra opera cu îndîrjire, marcat probabil de spaima unei rivalități neașteptate.

E elocventă în acest sens remarca sa la un zvon privind posibila reintoarcere în țară a unui scriitor plecat în occident, prozator de real talent, pierdut acolo într-un semi-anonimat și căzut azi în mrejele bigotismului. Nu mai știu cine lansase zvonul, dar îmi amintesc replica lui Marin Preda :

— Dacă se întoarce ăsta ne **belește** pe toți !

Așadar, în seara aceea, plimbîndu-ne și sporovăind vrute și nevrute, s-a oprit brusc și m-a întrebat scormonind cu bastonul frunzele ofilite :

— Passos, dumneata ai scris ceva despre Fănuș ?

Scrisesem într-adevăr în revista **Steaua** un articol, de fapt un fel de eseu intitulat, pare-mise, „Un poet ocolit de critici", în care construind înregi din metaforele mai sus pomenitului prozator, invitam criticii români să-l ghicească și să scrie despre el. Naivități juvenile...

— Am scris, moncher, în revista **Steaua**, așa... o chestie prietenească.

— Despre Fănuș înțeleg... Ți-e prieten. Dar despre Barbu de ce ai scris ?

— De ce să nu scriu, moncher ? m-am mirat eu.

— Ce ai dumneata cu el ?

— Nimic. Nici măcar nu-l cunosc ! Îmi place cum scrie...

— He, he, a rîs, moncherul, auzi, îi place cum scrie...

— Da, îmi place, am repetat eu.

— Nu, moncher, nu-ți place cum scrie, vrei să te pui bine cu el.

L-am privit mirat și am întrebat cu un ușor început de iritare :

— Adică, de ce vreau să mă pun bine cu el ?

— Ei, **c-o ți, c-o păți**, (era expresia lui favorită) ăsta, adică Barbu, scrie o **Istorie a literaturii** și vrei să te bage în ea...

Am tăcut și ne-am continuat plimbarea fără să-i răspund.

După o vreme s-a oprit din nou și a zis :

— Despre mine de ce n-ai scris, moncher ? Ți-am publicat romanul...

— N-ai citit romanul, moncher, și chiar dacă l-ai fi citit nu pot scrie despre dumneata decît cînd voi simți acest lucru.

A dat cu bastonul de trei ori în pămînt ca și cum ar fi zdrobit un dușman nevăzut, a rîs și a conchis :

— Atîta vreme cît eu te public, dumneata nu poți scrie despre mine, nu ?

— N-are nici o legătură una cu alta...

— Dar de ce nu vrei dumneata să fim noi prieteni, moncher ? Și nelăsîndu-mă să răspund a continuat, nu vrei și nu poți să fii prieten cu mine fiindcă ești prieten cu Fănuș...

E adevărat că n-am scris despre Marin Preda în vremea cît trăia. Au scris alții mult și bine. Eu m-am eschivat spre a nu-și închipui vreo clipă cineva că scriu mînat de alte interese.

Scriu acum și, mărturisesc, că aproape regret ideea de a începe acest serial, greu **de dus**, obligat să abilitez între lucruri care se pot spune și altele care nu se pot spune din motive lesne de înțeles...

Regret nespus că nu m-am putut apropia de el, că nu i-am putut escalada bariera suspiciunii sale țărănești, că nu i-am putut fi prieten așa cum mi-a propus, de atîtea ori și mie dar și altora.

Fiindcă, **Marele singuratic** rîvnea cu ardoare **prietenia** și, în același timp, se temea de ea. Dar, dorea o căldură de prieten care să-l scoată din cînd în cînd din costumul de scafandru în care se investmîntase de bună voie...

(continuare în numărul viitor)

Rețete estivale : Din cartea „Bucătăria fără foc, regimul crud"

Sos de hrean cu mere : Amestecăm hreanul ras cu merele rase în cantități egale, adăugăm zeamă de lămîie, o lingură de miere de stup și o ceașcă de smîntînă. Se servește rece. Ajută tinerilor căsătoriți.

Lapte prins și suc de lămîie : La jumătate litru de lapte prins adăugăm sucul de la o jumătate de lămîie și punem la rece. Dejun admirabil pentru cei predispuși la obezitate.

P.S. Mulțumesc tuturor celor care mi-au scris sau telefonat după apariția articolului „L-am visat pe Marin Preda".

M.M.

REVISTA REVISTELOR

«Tribuna», nr. 29 (22 iulie) a. c.

● O rubrică de stringent interes științific, implicit educativ-patriotic, pe care revista „Tribuna" o lansează în ultimul timp este cea intitulată Historia magistra vitae. În prezentul număr, rubrica este susținută de prestigiosul istoric I.I. Rusu, căruia tînărul prozator M.C. Runcanu îi ia un interviu „Rădăcini..." În centrul atenției se află complexa problematică a civilizației daco-getice situată în relație directă cu civilizația tracă. Argumentele profesorului I.I. Rusu, de ordin strict istoric, arheologic, cultural etc. sînt în toate privințele de necontestat, ele relevînd la modul axiologic temeinicia „tezei" potrivit căreia strămoșii noștri au deținut un loc distinct în aria civilizației sud-estic europeană de-a lungul secolelor ce preced formarea poporului român.

Un frumos poem prin profunzimea stării de conștiință și de spirit, publică Adrian Popescu (Proba cu polen), autorul unei noi cărți remarcabile de poezie (Suburbiile cerului), de curînd apărută. Analitic, minuțios, acut disociativ, la cronica literară Ion Vlad continuă examenul critic consacrat prozei lui Paul Georgescu.

Eneida-2000, acest măreț eveniment cultural al literaturii latine, este întîmpinat prin trei dense exegeze : Mentalități române tradiționale de Eugen Cizek, Sub semnul epicului de Mihai Nechita, Inversiunea lui Coșbuc de Stella Petecel. Revenind la poezie, trebuie remarcat că centrul de greutate al numărului îl constituie pagina de poeme inedite (din volumul Rezervația de zimbri) semnate de Adrian Păunescu. Acaparante textele narative **Degetul ! Degetul** de Margaret Rouau (în românește de Mariana Bojin) și **Un Ulise transilvan** (Viața și întîmplările lui Vasile Lincă, povestite de el însuși, înregistrate și transmise de Cornel Dana), text îngrijit de Mircea Vaida.

Cronicar

Dacă e vineri, e Ravenna!

Urmare din pag. a 4-a

dar măcar cum arată o fostă capitală de imperiu mai știm și noi ! Prea născociți cîte o istorie pentru fiecare oraș. Păcat că n-am timp, că m-aș apuca să mă uit prin niște cărți să văd cum stau lucrurile cu adevărat.

La atîta neîncredere, Stephano trebui să facă eforturi disperate pentru a-și aminti de Honorius, care mutase aici capitala și de sora acestuia, Galla Placidia, frumoasa care guvernase Imperiul Roman de Apus în locul fiului ei, Valentin, readucînd fastul de altădată, uitat de cînd cu năvălirile barbarilor.

Localitatea fusese predestinată să fie favorita capetelor încoronate. Chiar și Teodoric, regele barbar, își sfîrșise aici migrația, crestinîndu-se. Se păstrează și mormîntul său, fiind unul din puținele monumente în stil barbar care rezistaseră civilizațiilor ulterioare. Dar printre atîtea monumente funerare, adăpostind împărătese romane, regi barbari și sfinți catolici, cel mai vizitat era Mauzoleul lui Dante, împărat, rege și sfînt al poeziei. Veneția italienilor pentru Dante întrece orice închipuire ținînd cont că numele său nu e legat de nici un palat, de nici o frescă uriașă și că tot ce făcuse el pentru gloria omului încăpea în buzunarul unui loden și putea fi cumpărat de la standul de cărți cu preț redus. Mulți consideră chiar că s-a demodat, puțini îl mai citesc în original, preferînd exegeze de 500 de pagini în care criticul catadicsește să citeze două duzini de versuri, dar toți îl adulează. Poate pentru nefericita lui soartă de îndrăgostit fără șansă, de exilat fără vină, e greu de explicat : e chiar meschin să încerci să explici de ce gloria unora persistă în timp ce a altora se spulberă odată cu puterea.

La poalele monumentului funerar arde, necontenit, o candelă. Uleiul este furnizat de Florența, cetatea care încearcă prin toate mijloacele să obțină iertarea păcatului de a-l fi izgonit pe cel mai iubit dintre fiii săi. Dar nici construind cenotafe și nici donînd canistre cu ulei nu va reuși Florența să facă uitată alungarea lui Dante.

„Unul dintre cei mai importanți scriitori ai contemporaneității surprinde, după o tăcere de șapte ani, cu o colecție de povestiri strălucitoare, șocante, senzaționale. Îl atrage pe cititor cu seducătorul său farmec" — citim pe banderola publicitară a noului volum Muzică pentru cameleoni.

Romanul de nonficțiune Cu sînge rece **și încercările scriitorului de a innoi arta reportajului, în care vede posibilități încă neexploatate, ca și interviurile nu rareori lipsite de modestie, pe care le acordă din ce în ce mai des, l-au readus și îl readuc mereu pe Capote în prim-planul scenei literare americane și mondiale. „Cred într-adevăr că sînt dotat cu un talent deosebit, și, într-un fel sau altul, mă simt dator să-l materializez", declara el într-un interviu-manifest luat de Cathleen Medwick, pentru revista** Vogue **(decembrie 1979).**

Volumul Muzică/pentru cameleoni, **din care face parte prezenta povestire, reprezintă rezultatul unor experimente literare pe linia mai veche a „parajurnalismului", a „nonficțiunii"; de data aceasta autorul își numește textele „portrete conversaționale".**

În prefața acestei culegeri de „întîmplări adevărate", reportaje și schițe, unele cu caracter autobiografic, Truman Capote afirmă că, după publicarea romanului Cu sînge rece, **a fost urmărit de dorința de a combina cu succes, într-o formă unică, diversitatea genurilor literare. „Un scriitor ar trebui să aibă toate culorile, toata posibilitățile de care dispune, pe aceeași paletă, pentru a le îmbina și aplica simultan, în împrejurările potrivite. Dar cum ?"**

Truman Capote crede să fi găsit răspunsul la această întrebare în „portretele conversaționale" care, după cum mărturisește autorul, sînt „o metodă", „un cadru în care am putut asimila tot ceea ce știm despre arta scrisului".

Începînd cu ianuarie 1979, Capote a publicat aceste „portrete" în paginile revistei Interview, **lucrînd în paralel și la o serie de povestiri bazate pe variațiuni ale aceleiași tehnici. Astfel s-a născut volumul** Muzică pentru cameleoni, **căruia povestirea de față i-a și împrumutat titlul.**

TRUMAN CAPOTE

MUZICĂ PENTRU CAMELEONI

este înaltă și svelță, de vreo șaptezeci de ani, bine îngrijită, cu părul alb-argintiu, nici neagră nici albă, ci de culoarea pal aurie a romului. Este o aristocrată din Martinica, locuiește la Fort de France, dar are un apartament și la Paris. Stăm pe terasa vilei, o vilă aerisită și elegantă, avînd aparența unei dantelării în lemn : îmi aduce aminte de unele case vechi din New Orleans. Bem ceai de mentă răcit cu gheață și amestecat cu puțin absint.

Trei cameleoni verzi se fugăresc pe terasă ; unul se oprește la picioarele lui Madame, își lasă limba-i despicată să joace și ea observă : „Cameleoni. Vietăți neobișnuite. Cum își modifică culoarea. Roșu. Galben. Verzui. Roz. Albastru de levănțică. Știați că le place și muzica ?" Mă privește cu ochii ei negri, frumoși. „Nu mă credeți ?"

În cursul după-amiezii îmi și povestise despre unele ciudățenii. Că noaptea grădina i-ar fi plină de fluturi de noapte. Că șoferul ei, un bărbat cu foarte multă prestanță, ce mă adusese într-un Mercedes verde închis, ar fi un criminal scăpat de pe Insula Diavolului ; își otrăvise soția. Și îmi mai descrisese un sat de munte din nord, locuit doar de albinoși. „Oameni scunzi, albi ca varul, cu ochii roșii. Pe unii îi întîlnești uneori prin Fort de France, pe stradă."

„Dar bineînțeles că vă cred."

Își înclină capul alb-argintiu. „Nu păreți. Dar am să vă dovedesc."

Cu aceasta trece dincolo, în răcoarea salonului caribian, o încăpere întunecată, cu ventilatoare rotindu-se domol în plafon, și se așează în fața unui pian bine acordat. Rămîn pe terasă, fără a o pierde însă din ochi pe această elegantă doamnă în vîrstă, produs al celor mai diferite rase. Începe să cînte o sonată de Mozart.

Într-o clipă se iviră cameleonii : o duzină și încă una, cei mai mulți verzi, unii roșii aprins, alții de culoarea levănțică. Năvăliră de pe terasă în salon : sensibili, cufundați adînc, ascultau muzica ce li se cînta — și care la un moment dat se întrerupse. Cum gazda mea se ridică brusc și bătu din picior, cameleonii se împrăștiară ca scînteile unei explozii stelare.

Se uită la mine. **„Et maintenant ? C'est vrai ?"**

„Într-adevăr. Dar este nemaipomenit."

Zîmbește. **„Alors.** Întreaga insulă mișună de lucruri neobișnuite. Această casă, chiar, e bîntuită de mulți strigoi. Nu numai noaptea. Unii apar ziua în amiaza mare, obraznici și îndrăzneți. Impertinenți".

„Sînt și în Haiti. Acolo strigoii hoinăresc în plină zi. Odată, am văzut o întreagă ceată muncind pe un cîmp. Culegeau gingănii de pe arbuștii de cafea."

Reține faptul, după care continuă : **„Oui. Oui.** Haitienii își lasă morții să lucreze. Sînt cunoscuți pentru aceasta. Pe ai noștri îi lăsăm cu necazurile lor. Și cu poznele lor. Sînt așa de neciopliți haitienii. Creoli, ce să mai zici. Și nici nu te poți scălda, rechinii, mult prea periculoși. Și țînțarii : atît de mari, și de siciitori. Aici, în Martinica, nu avem țînțari. Deloc".

„Asta m-a surprins și pe mine".

„Și pe noi. Martinica este singura insulă din Caraibe neatinsă și nimeni nu-și poate explica asta."

„Poate îi devorează fluturii de noapte ?"

Rîde. „Poate strigoii."

„Nu. Strigoii, cred, ar prefera fluturii".

„Da. Probabil că fluturii de noapte sînt mai degrabă hrana strigoilor. Dac-aș fi un strigoi înfometat, aș mînca, într-adevăr, orice altceva decît țînțari. Mai doriți puțină gheață în pahar ? Absint ?"

„Absint. E ceva ce nu se găsește la noi acasă. Nici măcar la New Orleans".

„Bunica mea din partea tatălui meu se trăgea din New Orleans."

„A mea la fel."

În timp ce-mi toarnă absint din scînteietoarea carafă de smarald : „Poate că ne înrudim. Ca fată mă numeam Dufont. Alouette Dufont."

„Alouette ? Chiar așa ? Foarte drăguț. Cunosc, de fapt, două familii Dufont în New Orleans, dar nu mă înrudesc cu nici una din ele."

„Păcat. Ar fi fost nostim să vă spun — vere. **Alors.** Claudin Paulot îmi spunea că sînteți pentru întîia oară în Martinica."

„Claudine Paulot ?"

„Claudine și Jacques Paulot. I-ați cunoscut de curînd, în seara dineului la guvernator."

Îmi amintesc. Era un bărbat înalt, prezentabil, președinte al Curții de apel din Martinica și Guyana Franceză, de care aparține și Insula Diavolului.

„Familia Paulot. Da. Au opt copii. Susținător fervent al pedepsei capitale."

„Întrucît ați călătorit atît de mult, de ce n-ați ajuns mai curînd prin locurile acestea ?"

„În Martinica ? Ei bine, nu m-a prea atras. Un prieten de-al meu a fost ucis aici."

Ochii frumoși ai lui Madame lucesc cu o nuanță mai puțin prietenoasă decît înainte. Cu oarecare întîrziere îmi dă o explicație : „Aici crimele sînt rare. Nu sîntem un popor violent. Grav, dar nu violent."

„Grav. Da. Oamenii din restaurante, de pe stradă, chiar și cei de pe plajă afișează o mină gravă. Par foarte îngîndurați. Ca rușii."

„Trebuie să ne gîndim că pînă în 1848 aici mai existau sclavi."

Nu văd de fapt legătura, nici nu caut s-o aflu, pentru că ea continuă :

„Dealtel, Martinica este **très cher.** O bucată de săpun, pentru care la Paris plătești cinci franci costă aici de două ori pe atîta. Prețurile, sînt, fără deosebire, duble pentru că totul trebuie importat. Dacă agitatorii aceștia s-ar impune și Martinica și-ar dobîndi independența față de Franța, ar fi sfîrșitul. Fără subvențiile Franței, Martinica n-ar putea exista. Ne-am prăpădi, pur și simplu. **Alors** — unii dintre noi au o mină gravă. Totuși, în mare, vă par cît de cît atrăgători oamenii locului ?"

„Femeile doar. Am și văzut cîteva uimitor de frumoase. Mlădioase,blinde, cu o ținută superb de mîndră și cu trăsături delicate — ca felinele. Dealtfel au și o anumită agresivitate fermecătoare ce-i drept."

„E sîngele senegalez. Pe aici sînt mulți senegalezi. Dar bărbații — nu vi se par la fel de atrăgători ?"

„Nu."

„Vă dau dreptate. Bărbații nu sînt foarte atrăgători. În comparație cu femeile noastre par atît de lipsiți de distincție, fără personalitate : vin ordinaire. Trebuie să știți că în Martinica domnește o formă de matriarhat. Și unde se întîmplă acest lucru, ca de exemplu în India, bărbații nu se realizează cum se cuvine. După cum văd, vă interesează oglinda mea neagră."

E adevărat. Privirea — mi se plimbă mereu, neliniștită, spre oglinda aceea, — împotriva voinței mele, este atrasă ca de pilpîirea fără sens a unei imagini de televizor prost reglate. Are asupra mea aceeași putere. De aceea o voi descrie foarte amănunțit — după felul

Mircea Barzuca : „Arlechin și umbra"

romancierilor francezi de avangardă, care au hotărît să renunțe la povestire, caracter și structură și descriu pe pagini întregi, pînă în cele mai mici detalii, contururile unui singur obiect, mecanismul unei singure mișcări : un perete, un perete alb pe care o muscă își trasează drumul sinuos.

Deci : obiectul stabilit este o oglindă neagră din salonul lui Madame. Lungă de opt centimetri și lată de cinci, este vîrîtă într-un toc de piele negru, uzat, de forma unei cărți. Și într-adevăr, tocul acesta zace pe masă, deschis ca o ediție de lux, ce așteaptă să fie luată în mînă și răsfoită, numai că aici nu e nimic de citit sau de văzut în afară de taina propriei imagini, proiectată pe suprafața neagră a oglinzii înainte de a dispărea în nemărginitul său abis, în coridoarele întunecimii sale.

„A fost a lui Gauguin", îmi explică ea. „Cum bineînțeles că știți, Gauguin a trăit și a pictat aici, înainte de a se stabili printre polinezieni. Aceasta a fost oglinda lui cea neagră. Pentru artiștii secolului trecut erau de un real folos. Van Gogh s-a folosit și el de-o oglindă. Renoir de asemenea".

„Nu prea înțeleg. La ce o foloseau ?"

„Pentru a-și reîmprospăta vederea. Pentru a-și regenera reacția la culori, la variații de nuanță. După perioade mai îndelungate de lucru, cînd le oboseau ochii, se odihneau privind în aceste oglinzi întunecate. La fel cum și gurmanzii la banchete, între mîncărurile alese își neutralizează gura cu cîte un **sorbet** de citron". Ia de pe masă volumul subțire cu oglinda și mi-l întinde. „O folosesc de multe ori după ce am stat prea mult cu ochii în soare. E liniștitor".

Liniștitor — și neliniștitor. De o privești mai îndelung, negreala încetează de a mai fi neagră și pare de un straniu albastru-argintiu, devenind un obstacol în calea viziunilor tainice ; mă cred Alice în Țara Minunilor, de parcă aș întreprinde o călătorie prin oglindă, o călătorie pentru care mă hotărăsc cu reținere.

Din depărtare aud vocea lui Madame aspră, liniștită, cultivată ; „Și deci ați avut un prieten, ucis aici ?"

„Da".

„American ?"

„Da. Un om foarte talentat. Muzician. Compozitor".

„Ah, da, îmi amintesc — cel care scria opere ! Un evreu. Cu mustață".

„Se numea Marc Blitzstein".

„Dar e mult de-atunci. Cel puțin cincispreze ani. Sau poate mai bine. După cîte știu, ați tras la noul hotel : La Bataille. Cum vi se pare ?"

„Foarte plăcut. Puțin haotic, pentru că tocmai se deschide un cazinou. Îl conduce unul Shelley Keats. Mai întîi am crezut că-i o glumă, dar într-adevăr așa îl cheamă".

„La micul dar foarte bunul restaurant pescăresc Le Foulard din Schoelcher, satul de pescari, lucrează Marcel Proust. Chelner... Sînteți dezamăgit de restaurantele noastre ?"

„Da și nu. Sînt mai bune decît altundeva în Caraibe, dar prea scumpe".

„**Alors.** V-am mai spus că totul se importă. Nu ne cultivăm nici măcar legumele. Băștinașii sînt prea îndolenți". Pe terasă vine un colibri și plutește ușor în aer. „Dar ce vine din mare e excelent".

„Da și nu. N-am mai văzut niciodată homari de mărimea asta — adevărate balene ; creaturi preistorice. Am comandat unul dar pe lîngă că n-avea nici un gust a mai fost și așa de tare că mi-a sărit o plombă în timp ce mestecam. Ca și cu fructele din California : splendide la vedere dar fără nici un gust". Zîmbește, deloc ferictă : „Îmi cer scuze" — și regret critica făcută, îmi dau seama că n-am fost tocmai politicos.

„Săptămîna trecută am dejunat la hotelul dumneavoastră. Pe terasa piscinei. Am rămas profund mirată".

„De ce ?"

„De vilegiaturiști. Străinele de la piscina aveau sînii goi și slipuri minuscule. La dumneavoastră în țară se permite așa ceva ? Ca femeile să apară, practic, goale pușcă ?"

„Nu într-un loc public, cum ar fi piscina unui hotel".

„Adevărat. Și cred că nici aici n-ar trebui să fie permis. Dar totuși nu ne dă mina să-i supărăm pe turiști. Ați vizitat cumva vreunele din atracțiile noastre turistice ?"

„Am văzut ieri casa în care s-a născut împărăteasa Josephine".

„Pe toți îi sfătuiesc să nu o viziteze. Bătrînul, supraveghetorul, ce mai gură-spartă ! Și de fapt nici nu știi ce vorbește mai stricat : franceza, engleza sau germana. Un om cumplit de plicticitor. Ca și cînd drumul într-acolo n-ar fi și așa destul de enervant".

Colibriul nostru își reia zborul. Din depărtare auzim steelband-uri, tamburine, și cîntece ușuratice : **„Ce soir, ce soir nous danserons sans chemise, sans pantalons"**, sunete ce ne amintesc că în Martinica larma carnavalului e în toi.

„De obicei", explică ea, „părăsesc insula pe timpul carnavalului. E pur și simplu imposibil. Gălăgia, duhoarea asta".

Cînd proiectasem călătoria în Martinica, în care mă însoțesc trei prieteni, nu știam că vizita noastră va cădea în săptămîna carnavalului. Ca locuitor al New Orleans-ului, într-adevăr, nu-mi trebuiau asemenea festivități. Felul de a petrece în Martinica se dovedește totuși a fi surprinzător de însuflețit, spontan și scînteietor ca explozia unei fabrici de artificii. „Nouă ne face plăcere prietenilor mei și mie. Aseară am văzut un alai fantastic : cincizeci de bărbați purtînd umbrele negre și jobene de mătase și care își vopsiseră pe corp cîte-un schelet fosforescent. Fermecătoare sînt și femeile mai în vîrstă, cu perucile lor din betelă aurie și cu fețele impodobite cu paiete. Și bărbații în rochiile albe de mireasă ale nevestelor ! Și puzderia de copii cu luminări în mînă, strălucind ca niște licurici. Era să se producă o catastrofă. Închiriasem o mașină de la hotel și tocmai cînd am ajuns în Fort de France și ne croiam drum prin furnicarul de oameni, ne-a explodat un cauciuc. De îndată ne-au înconjurat niște diavoli roșii cu tridente..."

Madame se arată amuzată : **„Oui. Oui.** Puștii care se îmbracă în costume de diavoli roșii — obiceiul există de cîteva secole".

„Da, dar dansau pe mașina noastră. Și ne-au făcut o mulțime de stricăciuni. Capota era cel mai bun ring de samba. Nu o puteam lăsa acolo, ne-am speriat că o vor distruge cu totul. Așa că Bob MacBride, cel mai liniștit dintre prietenii mei, se oferi să schimbe roata pe loc. Rău era numai că purta un costum de pînză, alb, nou, pe care nu vroia să-l strice".

„Deci l-a dezbrăcat. Foarte rezonabil".

„Era dealtfel foarte hazliu. Să privești cum MacBride, un om destul de serios, se dezbracă pînă la chiloți ca să schimbe o roată, în timp ce în jurul său domnește o exuberanță de Mardi-Gras, iar dracii roșii îl înteapă cu furcile lor — din fericire furci din mucava".

„Dar domnul MacBride a reușit".

„Dacă n-ar fi făcut-o, acum nu m-aș putea bucura de ospitalitatea dumneavoastră".

„Nimic nu vi s-ar fi întîmplat. Nu sîntem oameni violenți".

„Mă rog. Nu vreau deloc să afirm că ne-am aflat în pericol. Era numai... ei bine, numai o chestie de amuzament..."

„Absint ? Un peu ?"

„Un strop. Mulțumesc".

Colibriul revine.

„Prietenul dumneavoastră, compozitorul ?"

„Marc Blitzstein".

„Îmi amintesc, a fost odată aici, la dejun. Doamna Derain l-a adus cu ea. În seara aceea era și Lordul Snowdon aici. Cu unchiul său, englezul, care a ridicat toate casele pe Mustique..."

„Oliver Messel".

„Oui. Oui. Pe atunci soțul meu mai trăia. Soțul meu avea o ureche muzicală bună. L-a rugat pe prietenul dumneavoastră să ne cînte la pian și acesta a cîntat cîteva lied-uri germane". Acum stă în picioare, se plimbă de colo-colo și văd ce corp delicat are, cît de eterică pare silueta-i în gingașa rochie pariziană de dantelă verde. „Îmi amintesc de asta, dar nu mai știu cum a murit. Cine l-a ucis ?"

În tot acest timp am ținut oglinda neagră pe genunchi, și iarăși ochii mei îi scrutează adîncimea. Curios, unde ne duc patimile noastre, cum ne biciuiesc și spre ce fel de visuri nedorite ne silesc, ce soartă vitregă.

„Doi marinari".

„De aici ? Din Martinica ?"

„Nu. Doi marinari portughezi de pe un vas ancorat în port. I-a cunoscut într-un bar.

În românește de Dan Sava

Continuare în pag. a 7-a

TRENUL DE AUR (III)

Continuarea relatării odiseei aurului polonez din 1939 apărută în Almanahul estival „LUCEAFĂRUL"

Febra aurului crește

noaptea. Cu luminile stinse. Așa a străbătut acel „tren fantomă" întregul teritoriu al României, de la frontiera nordică a țării pînă la Constanța, cerînd continuu „cale liberă", bulversînd întregul trafic feroviar pe parcursul său, și neoprindu-se decît pentru alimentarea locomotivelor cu apă. (Unul dintre comentatorii odiseii aurului polonez, L. Raiski, scrie nu fără ironie în amintirile sale : „Trenul care transporta aurul era plin cu «elita» Ministerului Tezaurului pornită cu familiile «la război», peste graniță".)

La fel avea să călătorească pe Marea Neagră nava „Eocene", într-o noapte de mijloc de septembrie 1939, fără semnale luminoase, ghidîndu-se după dunga mai întunecată a țărmului, sub un cer cutreierat de avioanele de recunoaștere fasciste. Ordinul Berlinului sună fără echivoc : „Capturați imediat încărcătura de aur sau nimiciți-o !" (Alt comentator, M. Sokolinski, fostul ambasador al Poloniei în Turcia, avea să scrie în jurnalul său : „Sufletul acțiunii a fost căpitanul navei. El a găzduit cum a putut, în cabina sa, cele 27 de persoane din convoi cu familiile lor. Nu putea fi vorba despre nici un confort".)

— Elită ? Confort ? — întreabă Zygmunt Karpinski căruia îi reproduc cele aflate din sursele citate —. Oamenii aceia, dintre care doar doi, sau trei își luaseră în graba evacuării soțiile, or cîte un copil, călătoreau cu spaima în suflet. Dacă ar fi cărat cu ei dinamită cu fitilele aprinse n-ar fi fost mai periculos. Aur. Aur în lingouri, o mie două sute de lăzi de cîte șaptezeci de kilograme fiecare, și este știut că aurul este ochiul dracului. Cît despre „elită", doar două persoane de pe „Eocene" erau de „rang" : Fostul ministru Ignacy Matuszewski și Orzychowski, casierul general al băncii. Ceilalți — funcționari de rînd, care se oferiseră voluntar să-și pună viața în pericol, și doi ofițeri de carieră... Nu aveau la ei, pentru a se apăra în eventualitatea unui atac, decît pistoale și măști de gaze. Trebuie să vă spun că atunci cînd „convoierii" aceia au ajuns la Paris, mulți dintre ei au cerut ambasadei noastre de acolo să le faciliteze cumva întoarcerea în Polonia, la familiile lor, dar țara noastră era complet ocupată de fasciști și nu putea fi vorba despre nici un fel de întoarcere. Atunci, majoritatea lor s-a înrolat în detașamentele poloneze care au luptat în rîndurile armatelor aliate, și nu puțini și-au dat viața pe fronturile de vest.

— „Ochiul dracului" ! Oare n-a făcut nimănui cu ochiul acest aur pornit pe drumurile lumii ?

— Oricît de incredibil ar părea, dar nimic n-a fost sustras. Trenul de aur și-a depus încărcătura la Constanța fără nici un gram lipsă. Mai mult, pentru un transport atît de dificil și de riscant, partea română n-a revendicat de la noi nici un fel de plată. Nici societatea englezească „Socony Vacum Oil Co", proprietara micului petrolier „Eocene", n-a pretins achitarea vreunor cheltuieli de transport, deși noi prevăzusem pentru acest eventual capitol un cont special.

...Argonauții cu măști de gaze navigau cu 7—8 noduri pe oră, mers de melc prin cețurile nopții de septembrie, trecînd, dincolo de Caliacra, pe lîngă fostul Odessos, botezat de antici după numele lui Odisseu, cel despre care urmașii îndepărtați aveau să spună nu fără invidie : „Fericit cel ce, ca Ulisse, a făcut un lung voiaj..." Drumul lor era drumul fricii. Marea Neagră putea oricînd înghiți încă o comoară pentru a o tăinui în sîpetul ei de nimeni știut. Spaima venea nu numai din văzduh, ci și de pe mare, și de aceea, căpitanul lui „Eocene" ținea coasta, pentru ca, în cazul torpilării navei sale, să o facă să eșueze undeva, în apele de mică adîncime.

„În după amiaza zilei de sîmbătă 16 (septembrie 1939 n.n.) — scrie M. Sokolinski în «Dziennik Ankarski 1939—1943» — m-am dus la Saracoglu «avec une demarche urgente et tres confidentielle» (în franceză, în text), vrînd să-l informez despre sosirea transportului. Abia am început să-i vorbesc — «iar pentru informarea dumneavoastră personală îmi permit să adaug...» —, cînd el m-a și întrerupt, spunîndu-mi că știe totul și că deja a decis. Încă de vineri îi telefonase ambasadorul Turciei la București, rugîndu-l să-i comunice hotărîrea guvernului său pînă la ora 18. La ora 17, după înțelegerea cu premierul Turciei, Saracoglu a putut să-i transmită că guvernul va permite transportul, ba chiar că, eventual, aurul Băncii Poloniei va putea fi depozitat în beciurile băncii „Merkes" din Istanbul..."

Duminică, 17 decembrie, puțin după ora 14, petrolierul „Eocene" a intrat în Bosfor. Dincolo de Dardanele aștepta crucișătorul francez „Jean Bart", gata să preia încărcătura, cu condiția ca guvernul turc să-i accepte trecerea prin strîmtoare. Refuz. În baza articolului 19 al Convenției din Montreux, care interzicea navelor de război ale oricăror puteri beligerante să pătrundă în Dardanele, în afara cazurilor privind aplicarea articolului 25 al Convenției (obligații decurgînd din Pactul Ligii Națiunilor), sau, în

SPECTACOLUL LUMII
văzut de Ioan Grigorescu

cazul asistenței acordată unui stat victimă a unei agresiuni, în virtutea vreunui tratat de asistență mutuală care ar angaja Turcia (și Turcia nu avea un astfel de tratat cu Polonia), „Jean Bart" n-a putut prelua aurul. S-a propus alternativa : transportarea pe uscat, pînă în Siria, ori considerarea aurului drept împrumut franco-englez pentru Turcia...

Deci, dracul începuse să facă cu ochiul. Febra aurului crește la Istanbul. „Eocene" este supus carantinei, deși a arborat fanionul „navă în tranzit". Nimănui de la bord, cu excepția căpitanului, nu îi este permisă debarcarea. Patru zile și patru nopți „Eocene" va rămîne în radă înconjurat de o escortă surîzătoare dar fermă. În timpul acesta telefoanele și telegramele cifrate se încrucișează prin cabluri între Ankara, București, Londra și Paris. Sokolinski revenea arătînd că impasul continuă. Roger Raczynski, ambasadorul Poloniei la București, insista pe lîngă Sir Reginald Hoare, ambasadorul Marei Britanii, pentru demersuri rapide din partea Angliei. Aurul trebuia să scape din carantină și să fie dus mai departe, prin Siria Franceză, prin Damasc și Beirut, spre Mediterana. Ultima „șicană" a fost pretenția căilor ferate din Turcia ca cheltuielile legate de transport, în sumă de 59 500 lire de aur turcești, să fie achitat anticipat. O astfel de sumă nu aveau asupra lor cei ce păzeau optzeci de tone de aur. S-a pus problema deschiderii unei lăzi și efectuarea plății în lingouri. În ultimul moment, A.V. Walker, reprezentantul societății engleze „Socony Vacum Oil CO", a împrumutat ambasadorului Sokolinski suma cerută, și aurul polonez a putut fi transbordat în gara Haidar Pașa, într-un tren special, de unde a pornit prin munții Taurus și Adana spre frontiera Siriei.

Trei zile și trei nopți a durat drumul. La granița turco-siriană, în stația Meydan Ekbes, trenul a fost preluat sub o puternică pază de trupele coloniale franceze. În toate gările, și în special la Alep, paza s-a întărit, nimănui nepermițîndu-i-se să se apropie de prețioasa încărcătură. La Damasc, aurul a trebuit să fie mutat din vagoanele pentru calea ferată cu ecartament normal în trenul de Beirut care circula pe ecartament redus.

„Vineri 22 septembrie, la ora 19 mi-a telefonat directorul căilor ferate turcești — scrie Sokolinski —. Cu cinci minute în urmă trenul cu aurul polonez trecuse granița. Puteam să telegrafiez la București și Paris : rezervele noastre de aur se află în siguranță, pe teritoriul păzit de armata franceză". Herr Fabricius avea de ce să facă spume la gură.

În timpul acesta, la frontiera de nord a României, un alt convoi format din 41 de camioane poloneze acoperite cu prelate și 19 autobuze mari, încărcate cu un nou tezaur, cerea să fie primit.

Balcanice

DANIEL DRAGOIEVICI

Sac cu făină

În odaia întunecoasă
Deschis e un sac cu făină

Din el sufletul se revarsă jur-împrejur
Și ne găsește oriunde-am porni-o
Aici sînt sute de sori
În care ne rănim mina pînă la cot

Aici e mireasma bunătății în aer
Ceva pentru care odată
Au fost hotărîte toate anotimpurile

Pe chipul bărbaților și al femeilor
Praful întîlnește lumini
Trecînd peste confuzia din zori

Și deapănă povești care se duc și se-ntoarc
Uitînd cine știe ce unde și cînd...

Piatră zvîrlită spre aproapele tău
Praful întîlnește lumini
La jumătatea drumului se cerne
În suspin în oftat în amara amintire

Și spectacolul rămîne neschimbat
Dar amăgit confuz și nesigur

În românește de
Dumitru M. Ion

SPORT

Un clește de vînt răcoros

Stau într-un sat din cîmpia Brăilei între cinci vișini tomnatici, plini de roade, și lîngă un nuc care și-a scăldat frunzele în apa lunii din noaptea de Pobreajen (ploaia care mută cerbii în girlă), și ascult meciurile etapei a doua. Undeva, nu prea departe, spre Moldova, plouă, tunetul se izbește în castele de apă, aici prin văzduh umblă o mireasmă de trandafiri tîrzii și în fața mea, pe un morman de simburi de caise, care vor fi sparți cu ciocanul pentru a li se arunca miezii în damigenele cu vișinată, e forfotă de fluturi ca în lanurile de trifoi. Crainicul anunță că **Dinamo București** scoate orice urmă de aur negru din ploieșteni, și eu, ca un vechi rapidist ce sînt, mă bucur din tot sufletul. Acum înțelege **Petrolul** Ploiești că — în divizia B — dacă ai un ban o duci domnește, dar în divizia A nu ajungi să bei apă dulce din scoc de brad umblînd doar cu mici învîrteli. În divizia A, întrebați-l pe Lucescu, nimeni n-are ochi pentru mărunțiș, toată lumea caută de icre numai peștele cel mare, carașii sînt aruncați la pisici. Vijelia dinspre Moldova se apropie, prețul ei îl vom afla spre seară, zeci de copaci rupți și ierburi tăvălite pe sute de pogoane, deocamdată simt în ceafă un clește de vînt răcoros (peste zi au fiert zările de căldură), care-mi face bine, îmi dezmorțește sîngele și-mi aduce în tîmplă șoapta firelor de izmă ce se zbat la gura unui izvor : peste zece sticle de vin. Azi după prînz am văzut la televizor meciul **S.C. Bacău — Universitatea Craiova** și mi s-a făcut frică pentru noi. Studenții olteni nu mai seamănă nici prin vis cu cei pe care-i iubeam și-i așteptam, tremurînd de neastîmpăr, să ne pună bob de mărgăritar în scoica zilelor de duminică sau de miercuri. Ploaia torențială, care a făcut din terenul de la Bacău un lac de traversat cu pluta, i-a împiedicat, zicea crainicul tele, să-și arate virtuțile tehnice. Bazaconii de-ale crainicului tele. Doar e renumit în astea ! **Universitatea Craiova** are frunzele căzute, ca plopul ăsta din răzor, bîntuit de toamnă înaintea tuturor copacilor, dar nu și înaintea viței de vie. Echipa **Florentina**, avîndu-i în rîndurile ei pe Graziani, pe Antognoni și Passarella, va găsi la Craiova struguri pentru un milion de mierle, și pe deasupra un cring de aluni clocotind de guguștiuci. Dincolo de gardul acoperit cu iederă, pe asfalt, trec doi cai în galop și călăreții, cărora nu le văd decît pălăriile, chiuie năpraznic. C-or fi sau nu băuți, n-am de unde să știu, dar ascultînd țăcănitul potcoavelor și viforul chiotelor îmi vine să zic că satul ăsta e plin de șerifi care trag în turturele fără somație. La fel ca **Sportul studențesc**, — în elevii lui Dobrin sau ca **F.C. Olt** în cumpăna de dor voievodal a orașului Tîrgoviște. Pe hotar se zbat în vînt două tufe de mei tătărăsc, cu cozile cît vulpea, bun de mătură. Umblă dumnezeiește mătura. Cei veseli sărutați-vă deștele înțepate în spinii anului trecut. **F.C. Brașov** începe s-o ia la vale, așa cum merita demult. Aud căzînd în fîntînă cîteva pere, ca niște lacrimi ale lunii iulie. Ploaia de la Moldova a intrat în sat, în vișini se deșteaptă duhul nopților frumoase. Primul val de apă trece în ropot scurt. E vestea bună pe care o așteptam. Sau eroarea mea triumfală. Închid ochii și mă îmbrățișez cu mireasma ierburilor din copilărie. Cu mohorul, cu pelinul și cu lucerna.

Fănuș Neagu

Luceafărul
Revistă editată de
UNIUNEA SCRIITORILOR
din REPUBLICA SOCIALISTĂ
ROMÂNIA

Redactor șef :
Nicolae Dan Fruntelată
Mihai Ungheanu (redactor șef adjunct), Teodor Balș (secretar responsabil de redacție)

REDACȚIA : București, Piața Scînteii nr. 1, tel. 17 32 09
ADMINISTRAȚIA : Calea Victoriei nr. 115, tel. 50 74 95
Tiparul executat la :
COMBINATUL POLIGRAFIC „CASA SCÎNTEII